

2005 / 2.

Ára: 500 Ft

folkMAGGazin

XII. évfolyam

2. szám

Kovács Márton „Puki”,
magyarpalatkai bögős, 1999.
(Henics Tamás felvétele)

6. Endrődi Péter - Lármafa
Sándor Ildikó
10. Egy népdal-monográfia születése
Kóka Rozália
13. Egy (túl)élő szemtanú
Kelemen László
14. Kalotaszeg Pomázon
Záhonyi András
16. Beszélgetés Szomjas Györggyel
K. Tóth László
18. Farsang Illés szekeren
Nyulas Ferenc
20. Szibemizsor
Bolya Mátyás
22. Halk csengettyűszó
Zachar Viktor
23. Borbély Jolán
Paluch Norbert
27. A mi dudánk
Kozák József
28. FOTÓGALÉRIA
Henics Tamás
33. NYÁRI TÁBOROK
42. Azok a szép napok
dr. Nagy Zoltán
46. ...lejegyezte: Balogh Ferenc
Falvay Károly
48. Béres János 75 éves
Hollókői Lajos
50. Kutatás és művelődés
Felföldi László
53. Jól gondold meg kislány...
Abkarovits Endre
56. „Bozsó” Krizsics Tivadar
Avar Panni
58. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

PALOTA ÉS KUNYHÓ

Miért nem költözik a Hagyományok Háza?

2004 nyarának a derekán bejárta a sajtót a hír, hogy a Hagyományok Háza mégsem költözik a sok pénzért felépített, Művészetek Palotájának elkeresztelt épületbe. A sajtó, mint sokszor, most is az igazság „szenzációsabb” oldalával foglalkozott, minék nyomán gyakran kaptunk támadásokat, mintha nekünk nem lett volna elég jó a Soroksári úti épület, mintha valamiféle kurucos attitűdtől vezetve, mi utasítottuk volna el az odaköltözést. Én ilyenkor két kérdést szoktam feltenni a vádaskodóknak: komolyan gondolják-e, hogy nem szeretnénk jobb helyzetbe hozni amúgy is éppen kialakuló, a Corvin téri viharvert épületben szorongó intézményünket, illetve komolyan gondolják-e, hogy nekünk, a Hagyományok Háza vezetésének jogosítványa volt eldönteni, költözünk vagy sem? Mert természetesen az igazság, a mi igazságunk más. Ezt próbálok az alábbiakban összefoglalni.

A Hagyományok Háza 2001-es megalapításakor szembe kellett néznünk a Corvin téri épület realitásaival: helyenként romos állapotok, nem a mai funkcióknak kialakított épületszerkezet, a zsinórpaddlós, „igazi” színházterem kialakításának lehetetlensége. Az akkori becsült felújítási költség 2,7 milliárd forint lett volna, az előbb említett kompromisszumokkal súlyosbítva.

Ilyen helyzetben fogadtuk el a tárca ajánlatát: költözzünk egy új, számunkra kialakított épületbe, ahol végre modern színházterem is rendelkezésünkre áll majd. Az eredeti koncepció szerint három, minden szempontból független intézmény költözött volna a Kulturális Tömbbe, illetve a minisztérium létrehozott az üzemeltetési feladatok ellátására egy kft-t, a KultúrPart-ot.

Kis csapatunk lelkesen kezdte meg a tervezést, szakértőket vontunk be a munkába (többek közt a tapasztalt Szabó-Jilek Ivánt és Kiss Istvánt a színháztervezéshez), és Zoboki Gábor építésszel együttműködve hamar kialakult egy, a Hagyományok Háza funkcióira szabott épületrész.

Közben sok nehézséggel szembesültünk, például a híd felőli határfalat 1,5 méterrel beljebb kellett hozni, ennek „köszönhető” az irodák viszonylag szűk alapterülete. Bizakodásunkat a kormányváltás sem törte meg, hiszen a Ház gőzerővel épült, heti rendszerességgel egyeztető tárgyalásokon vettünk részt, kikérték véleményünket. A társintézmények vezetőivel és az üzemelte-

tővel, a KultúrPart Kft.-vel közösen terveztük szakmai működésünket, az önállóság, jószomszédság és a természetes együttműködés alapelvein, sok üzemeltetési funkciót „kiszervezve”, hatékony külső vállalkozásokkal tervezve.

Aztán észre kellett vennünk, hogy a működtetési koncepció megváltozott. Hirtelesen vezérigazgatónk is lett, a kft. új vezetőjének személyében, és mögötte felsejlett az intendánsi rendszer, az „egy ház, egy birodalom” közigazgatásilag alapozott víziójával. Elhangzottak vádak, hogy mi „körbepisiléses” módszerrel alakítottuk volna ki területeinket, jöllehet, mi csak a korábban megfogalmazott feladatot teljesítettük.

Szembesülnünk kellett azzal a számunkra keserű váddal is, „független értelmiségiek” részéről, amely kétségbe vonta, hogy ennek a műfajnak szüksége van egy ilyen modern színházteremre.

Lassan kezdtünk visszaszorulni a korábban megtervezett tizenkétezer négyzetméterről, a színházterem után elvesztettük öltözőinket, műszaki helyiségeinket, a stúdiókat, beszéltek nekünk közös (túrós) gazdasági vezetésről, közös archiválásról, az Állami Népi Együttes műszaki személyzetének beolvasztásáról a közösbe.

Utolsó állapotként azt közölték velünk, hogy a „vendéglátós” jövedelmekből sem részesedünk és színháztermünk programjait sem mi szervezhetjük, tehát az általunk képviselt terület is elveszítette volna azt a helyzeti előnyt, amit a Hagyományok Há-

HIÁNYPÓTLÁS

2004/5.: A hátsó borítón közölt Fodor Sándor „Neti”-portré *Ujvári Gábor* fotója.

2004/6.: A 37. oldal képeit (Hamar Dániel, Éri Péter, Edwin van Schie; Téka együttes) *Eddy Smid* készítette.

2005/1.: A 29. oldalon a békéscsabai szőlőtáncverseny díjazottjai közül kimaradt az első alkalommal Aranygyöngyöt nyert *Tóth Judit* (Gödöllő Táncegyüttes).

Az érintettektől és olvasóinktól elnézést kérünk.

za költözése jelentett volna. Közben megismerhettük a kft. üzleti tervét, amelyből kiderült, végül kisebb területet szánnak nekünk, mint amivel a Corvin téren rendelkezünk, hiszen a kft. nagy létszámú munkatársi gárdáját is el kell helyezni valahová, ők pedig kétszeres bérért teszik majd mindazt, amit mi ugyanott, közalkalmazotti fizetésért végeznénk.

Ebben a szorongatott helyzetben fordultunk a minisztérium vezetéséhez. Hiller István miniszter úr, megértve problémánkat, döntött végül úgy, kérésünknek megfelelően, hogy az intézmény folytassa munkáját

a Corvin téren, sőt, ígéretet kaptunk a Budai Vigadó rekonstrukciójára is.

Ezen történet után talán már érthető az álláspontunk: a Hagyományok Háza bármikor szívesen költözik, a Művészetek Palotájába vagy máshova, ha ezzel a friss, de számunkra legfontosabb intézményt jobb helyzetbe visszük, mint amiben ma van.

Ma viszont van állandó helyünk a Corvin téren, színházteremmel, irodákkal, műszakkal. Szűk, lelakott, sok gonddal, olyan amilyen, de rendelkezésünkre áll, feltételek nélkül, otthont ad a független intézménynek. Az intézmény teljes függetlenség

ge (nem csak szakmai) ugyanis alapkövetelmény számunkra, hiszen a néhány éves, tehát „zsenge” Hagyományok Háza maga is egy művészeti, közgyűjteményi, közművelődési konglomerátum, amelyet a közös cél éltet: az élő népművészet átmentése a „túlso partra”.

Itt bármilyen nagytestvéri gyámság az intézmény súlyának és alapcélkitűzéseinek elvesztéséhez vezethet. Ezt pedig nem pótolhatja semmilyen palota, bármennyire is csábító.

Kelemen László

(Színpad, I. évf., 1. szám – 2005. március)

Elszalasztott lehetőség

Szerintem Kelemen László főigazgató sem részleteiben, sem egészében nem ad elfogadható magyarázatot arra, miért nem költözött a Hagyományok Háza a most megnyílt Művészetek Palotájába. A szűk körben meghozott döntés nélkülözötte a szakmai egyeztetés bármilyen formáját, így már csak az elszalasztott lehetőség kész ténye fölött sopánkodhatunk. Véleményemet akkor is közzétettem volna, ha Kelemen László nem jelentkezik írásával. Am így legalább nem szükséges a sajtóban itt-ott megjelent nyilatkozataira hivatkoznom.

Kelemen László alapítója, hogy a költözéssel nem akarta a jelenleginél rosszabb helyzetbe hozni az általa vezetett intézményt. Mára mintha kissé feledésbe merült volna, ezért idézzük fel, miben is jelölte meg az akkori szakminiszter, Rockenbauer Zoltán által jegyzett alapító okirat (*folkMAGazin*, 2001/2.) a Hagyományok Háza feladatait, amelyek hiánytalan ellátását az új helyszínen a főigazgató veszélyeztetve látta.

Ebből a feladatsorból aligha vezethető le, hogy ezek elvégzéséhez egy költségvetési intézmény üzleti tevékenységre kényszerüljön, vagyis a színházterem (saját előadásokon túli) hasznosítását a nyakába kell vennie, bevételeit a „vendéglátós” haszonból kelljen kiegészítenie.

„...a színháztermünk után elveszítettük öltözőinket, műszaki helyiségeinket, a stúdiókat...” – mondja Kelemen László. Jó esetben szakmai hibának, az önállóság felületes értelmezésének tartom, ha valaha is azt képzelte, hogy egyszerűen majd átadják a kulcsokat, s majd ő meghatározza, mi történjen ott. („Ezek még Zorán-koncertet is akarnak!” – festette föl a kulturális nihil rémképét egy 2004. decemberi, egészen más témájú szakmai megbeszélésre toppanva.) Megítélésem szerint ugyanis a beruházás kezdetétől a megnyitáig semmilyen lényegi koncepcióváltozás nem következett be a Művészetek Palotája működtetésével kapcsolatban!

Már 2003 tavaszán alkalmam volt meghallgatni a Magyar Zenei Tanács közgyűlésén a miniszteri megbízott (Homolya László), a tervező (Zoboki Gábor) és a finanszírozó magáncég (Arcadom Rt.) képviselője által megtartott beszámolót. Egyértelműen kiderült, hogy az odakerülő intézmények teljes szervezeti, művészeti és gazdasági függetlensége megmarad. Költségvetési támogatásukból bérleti díjat fizetnek, meghatározott számú előadást rendezhetnek (a Magyar Állami Népi Együttes esetében évente százhuszat!), de a többi napokat az épületet üzemeltető, a minisztérium által létrehozott (tehát állami!) cég hasznosítja. Csak ezzel a megoldással képes az állam törleszteni az építés sok tízmilliárdos költségeit. A keretek tehát már akkor világosan kirajzolódtak, s döntően nem

„A Hagyományok Háza közművelődési és közgyűjteményi feladatokat is ellátó művészeti intézmény. Alaptevékenységként az alábbi feladatokat látja el:

- a magyar nyelvterület és a Kárpát-medence történetileg és szájhagyomány útján fennmaradt népzenei, néptáncművészeti és népi kézműves hagyatékának felkutatása, értelmezése, rendszerezése, feldolgozása és hozzáférhetővé tétele a népművészeti mozgalmak számára;
- népi hagyományaink (ideértve a hazánkban élő nemzeti kisebbségek népi hagyományait is) élő és újraéleszthető részének gondozása, napjaink kultúrájába történő átmenelése és továbbéltetése;
- az e hagyományokra épülő táncszínházi tevékenység, melyet elsősorban saját társulatával lát el;
- befogadó táncszínházként valamennyi jelentős népművészeti műfaj és stílusirányzat számára bemutatkozási lehetőség biztosítása;
- a népművészettel kapcsolatos hivatásos és műkedvelő művészeti-, alkotó-, gyűjteményezési és közművelődési tevékenység országos szintű koordinálása és hatékony szakmai támogatása;
- a népművészeti mozgalmak civil szervezeteivel való kapcsolattartás, együttműködés, a terület képviselői a helyi, regionális és országos hatáskörű döntéshozó szerveknek;
- a népművészeti szakmák különböző szintű iskolai, iskolarendszeren kívüli és felsőoktatási, valamint képzési és továbbképzési formáinak országos szintű összefogása, koordinálása, részvétel az ehhez kapcsolódó képzési követelmények, tantervek, tankönyvek kidolgozásában;
- a népi hagyományaink iránti bel- és külföldi figyelem felébresztése, folyamatos ébrentartása, a magyar, illetve a Kárpát-medencei népművészet tárgyi és szellemi értékeinek népszerűsítése, közreműködés országos, regionális, nemzetközi rendezvények szervezésében.”

váltak azóta sem, legfeljebb újabb személyiségek és elnevezések bukkantak fel.

Érdekes módon Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár igazgatója nemhogy kifogást emelt volna, inkább igyekezett a zenei élet kiválóságait megnyugtatni (s azóta is minden megnyilatkozásában ezt teszi), hogy a Nemzeti Hangversenyterem nem az övék, ott bárki más is koncertezhet. Kocsis Zoltán sem látszik kifejezetten ijedtnak, hogy majd „vezérigazgatónk” fogja megmondani, melyik kezében tartsa a karmesteri pálcát...

Megható az intézményvezető atyai aggodása beosztottjai egzisztenciájáért, amikor felpanaszolja, hogy „a kft. munkatársi gárdája kétszeres bérért” dolgozik. Ez az érv nem más, mint egy régi időket felidéző, vaskos demagógia. Most, hogy a Hagyományok Háza

nincs ott, a bérfezültség egy csapásra megszűnt? Nem éppen úgy lehetne a magasabb fizetésekért harcolni, ha közvetlen az összehasonlítás?

Sajnálatos, hogy a Hagyományok Háza vezetősége nem talált módot a civil szakmai szervezetek érdemi tájékoztatására, így nem állíthatta maga mögé esetleges pozícióharcaiban a népművészetben tevékenykedők sok tízezres seregét. Nem mi voltunk közömbösek, ezt állíthatom. Olyannyira, hogy a kifejezetten erős érdeklődésre tekintettel hívtuk meg a beruházás embereit (Kelemen Lászlóval együtt) a Szezonnyitó Táncházzra, 2003 szeptemberében. Ott persze még minden rózsaszínűnek látszott... Aztán 2004 nyarán az újságokból megtudhattuk, hogy ez a hajó elment.

Ezt a „harcot” egyedül óhajtották megvívni, s elbuktak. Rossz döntést hoztak, amelyet a kormány- és miniszterváltással elfoglalt politika tudomásul vett. Éppenséggel nem veszem magamra a „vádaskodó” szerepét, de igenis komolyan gondolom, hogy – „jogosítvány” ide vagy oda – a költözés elutasítását a Hagyományok Háza kezdeményezte, amit a hatalomgyakorlók annyiban hagytak.

A Hagyományok Háza tanácsadó testületét már négy éve létre kellett volna hozni. Nem gondolom véletlennek, hogy erre csak jó fél évvel a döntés után, 2004 végén került sor. Pesovár Ernő, Mucsi János, Németh István, Csíky Dénes, Vargyas Gábor, Andrásfalvy Bertalan, Csupor István, Csasztan András, Igyártó Gabriella, Sebestyén Márta, Liber Endre és Berecz András véleményére éppen ilyen sorsdöntő kérdésben nem volt szükség?

Jól megkapták a magukét a „független értelmiségiek” is. Két-ségbe vontatók, hogy a népművészetnek szüksége van egy ilyen modern színházteremre? Akkor nesztek, nem is kell! Boldoguljatok nélkülünk, ahogy tudtok.

Az intézmény vezetői ne szeretnék a jelenleginél jobb helyzetbe hozni a Hagyományok Házát? A kérdés csak az, hogy mi az a „jobb” és „rosszabb” helyzet, és milyen érdekek szerint...

Komolyan gondolja bárki, hogy a Corvin térinél nem jobb a (mai nevén) Fesztivál Színház? Nézzünk néhány adatot: 452 férőhely, 750 négyzetméteres színpad, 12-18 méter között állítható színpadnyílás, 50 fős zenekari árok (amely előszínpaddá alakítható), oldalszínpad, vetítésre alkalmas hátsó színpad, a legmodernebb felső gépészet, nyitható mennyezetű nézőtér, hangolható akusztika, rezgésmentes építés, DVD-minőségű felvételi lehetőség stb. Még akkor is ezt választanám, ha „csak” évi 120 alkalomra az „enyém”, és cserébe néhány irodától, néhány munkatárstól meg kellene válnom. Hiszen egy művészeti ágazat csúcsintézményéről, közvetve és közvetlenül az egész műfaj jövőjéről szól(t) a döntés!

Tényleg rosszabb lenne a Corvin téri dohos szuterénnél a Soroksári úti napfényes padlás, ahol direkt a kézműves műhelyek számára alakították ki a tereket, még a szövősékek méreteit is figyelembe véve? Biztosan rossz lenne a ma már étteremmé alakított táncházzal, a keleti szárny összesen 1700 négyzetméternyi közönségterülete, benne a terminálok tömegével ellátott médiatárral, népművészeti bolttal, korszerű informatikai rendszerrel? Ezek mellett igen karcsúnak látszanak a – „kicsi is, savanyú is, de legalább a miénk” provinciális szemléletén alapuló – „nem-költözés” indokai. Egyszer talán a valódi okokat is megtudhatjuk, ha vannak...

Szomorúan néztem a megnyitó ceremóniáit a tévében – ebből bizony kimaradtunk. Tudom persze, lesz azért ott népzene meg néptánc, hiszen a Hagyományok Háza helyére – némi unszólást követően (és eddigi játszóhelyét is megtartva!) – a Nemzeti Táncszínház költözött. Mostanában Muzsikás- és Vujicsics-koncertet is láthat az új helyen a közönség. Mégis, meggyőződésem, évtizedekre elszalasztottuk annak lehetőségét, hogy az élő népművészet az őt megillető méltó helyére és a közfigyelem fókuszába kerüljön.

Berán István

Művészetek Palotája
Budapest

Harmincéves a Vujicsics Együttes

A zenekart köszönti:
Petrovics Emil – Kossuth-díjas zeneszerző

Vendégek:
Sebestyén Márta,
Gyenis Katalin

Halmos Béla
Miqueu Montanaro
Versendi Kovács József
Szokolay „Dongó” Balázs
Balogh Kálmán
Juhász Zoltán
Szabó Zoltán
Söndörgő Együttes

Nemzeti Hangversenyterem
2005. április 20., 20.00 óra

Horvát népzenei
hagyományok
Magyarországon II.
Croatian Folk Music
Traditions in Hungary II.

HABOP • FORRÁS • LEVÉLI • SPRING

Endrődi Péter – Lármafa

A folkMAGazin Első különszáma

Endrődi Péter fotóit a tánczásas közösség korábban már láthatta a Marczibányi Téri Művelődési Központban, a Fonó Budai Zeneházban, a Szezonnyitó Táncházban a Fővárosi Művelődési Házban, valamint a folkMAGazin lapjain is több ízben. Legutóbbi önálló kiállítását 2004-ben a Francia Intézetben rendezték.

Az itt közreadott fotók 1984 és 1996 között készültek, jelentős részük Romániában, főként Gyimesben. A „*valóságot*” rögzítő fényképek együtt szerepelnek a szerző tértől és időtől független, allegorikus fotográfiáival, valamint festményeivel és verseivel – olyan alkotó ember művészetéről adnak keresztmetszetet, aki alkotásaival felrázni, változtatni akar.

Endrődi Péter 1951-ben Budapesten született, a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában folytatott művészeti tanulmányokat. Dolgozott az MTI-ben, a Múcsarnokban, az ELTE Egyetemi Könyvtárban. Szerepet vállalt az erdélyi magyarok könyvvel, gyógyszerrel, étellel való ellátásában.

Kezdetben festéssel foglalkozott, majd az 1970-es évek közepétől fotózni kezdett. A műfaj- és eszközváltás oka, hogy a festészet adta kifejezési lehetőségeket nem találta kielégítőnek. Számára a festmény olyan intim világ, amely nem szól kellő erővel a mai emberhez, kevés ahhoz, hogy mondandóját, a „*bajt*” hitelesen jeleníthesse meg.

Az Első különszám a mellékelt levelezőlapon, a (06-1) 214-3521-es tel./fax-számon, vagy a www.folkmagazin.hu oldalon rendelhető meg.

Verseket mindvégig írt, a festéssel és a fotózással párhuzamosan. „*Amit nem tud a kép és a fénykép, az van a versben*” – vallja. Mindhárom műfaj képekkel alkot, a versben azonban ott a fogalmiság is. A kép a pillanaté, a vers viszont az időben történik. A fotó egyetlen képet jelent, a vers egyszerre többet is. A mondanivaló mindhárom műfajban egy töről fakad: komorság és szépség kontrasztja, romlás és a teremtéssel egyidejűleg született jó és szép.

Gyerekkori óbudai emlékeiben egy emberléptékű lakóhely képét őrzi lópatkolással, piactérrel. Amikor látta a nagyváros széthullását, rideggé és fenyegetővé válását, fényképezőgéppel kezdte járni Magyarország tájait. A Balaton-felvidéket tíz éven át fotózta, majd természetkereső bolyongásai végpontja Gyimes lett, ahol a soká és sokfelé keresett természeti táj mellé olyan emberi közösséget is talált, amely után mindig is sóvárgott.

A nagyvárosi ember útja ez a faluig, majd vissza oda, ahonnan jött. Hisz elhagyni nem tudja, nem akarja a várost. Rideg, szenvtelen, széthulló városával a falu szintézise áll szemben, ahol becsülete van az életnek – a ló fejét is gyengéd szeretettel fogják kezükbe, ha az a lejtőn lefelé húzott tehertől földre rogyik.

A lármafa tetején szalmacsóva ég, jelzi, hogy elmúlóban van az a világ, amely a képeken megjelenik. Arra szólít bennünket, hogy segíteni, tenni kéne – nagyvárosi, modern közönyünket levetkőzve.

Sándor Ildikó

HAGYOMÁNYOK HÁZA

— HÍREK —

Lemezpályázat

A Hagyományok Háza pályázatot hirdet táncbázi zenekarok, szólísták részére, ahol öt formáció kap lehetőséget, hogy nyilvános megjelentetésre szánt népzenei anyagát az intézmény hangstúdiójában, legfeljebb 50 órában hanghordozóra rögzítse. Pályázati adatlap a Hagyományok Háza főigazgatóságán (Budapest I. ker., Corvin tér 8.), vagy az intézmény honlapjáról (www.hagyomanyokhaza.hu) szerezhető be. A pályázati adatlaphoz a zenekar megjelentetésre szánt produkciójából származó hangzó anyagot (mely házi, demo felvétel is lehet) illetve egy lemezkiadó szándéknyilatkozatát kell csatolni, amelyben a kiadó vállalja, hogy a rögzített anyagot megjelenteti.

A pályázati anyagot a Hagyományok Háza Népzene-énektánc osztályára levélben (1251 Budapest, Pf. 23.), vagy személyesen lehet eljuttatni. A pályázat benyújtásának határideje: 2005. április 15. A pályázat értékeléséről minden indulót 30 nappal a benyújtási határidőt követően, levélben értesítünk. A beérkező hangzó anyagokat 3 hónapig őrizzük meg. Információ: Mohácsy Albert (00-36-1) 212-2883, mohacsy.albert@hagyomanyokhaza.hu

A Népművészet Ifjú Mestere pályázat

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma a fiatalok népművészeti előadói, tudományos és alkotótevékenységének ösztönzése céljából minden évben pályázatot ír ki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím elnyerésére. Az elismeréseket az augusztus 20-ai ünnepségek során nyújtják át az arra érdemes pályázóknak. Beadási határidő: április 29.

Tárgyi alkotóművészet:

Beszprémy Katalin beszpremy.katalin@hagyomanyokhaza.hu

Verbőczy Dorottya verboci.dori@hagyomanyokhaza.hu

Tel.: 201-4492

Előadóművészet:

Népzene – Mohácsy Albert, mohacsy.albert@hagyomanyokhaza.hu

Néptánc – Dobos Bea, dobos.bea@hagyomanyokhaza.hu

Mese – Dala Sára, dala.sara@hagyomanyokhaza.hu

Tel.: 212-2883

XVII. Országos Szóttespályázat

A pályázat célja olyan alkotások életre hívása, amelyek őrzik a magyar népi szóttés hagyományát, ugyanakkor mind művészi, mind funkcionális szempontból eleget tesznek korunk igényeinek. A pályázatot a Hagyományok Háza Népi Iparművészeti Osztálya, Heves Város Önkormányzata és a Hevesi Népművészeti és Háziiipari Szövetkezet hirdeti meg.

Beküldési határidő: 2005. július 22.

A tárgyak átvétele: Hevesi NHSZ, 3360 Heves, Kossuth út 28.

Tel.: 06-36/346-811, 06-36/346-838

Kapcsolat: Barsi Hajna, tel.: 201-8734

Képzés

A népművészeti revival mozgalmak működésének szakmai hátterét biztosító Népművészeti Módszertani Műhely a Corvin téren képzéseket, tanfolyamokat, mesterkurzusokat szervez, művészeti csoportok, szakkörvezetők, pedagógusok és egyéb érdeklődők számára egyaránt. Az egyes tanfolyamokról bővebb információ a Hagyományok Háza honlapján található (www.hagyomanyokhaza.hu).

Április 23-24: A „Kárpát-medence táncos öröksége” – akkreditált pedagógus-továbbképzés

A hétvége témája: Ördöngösfüzesi táncok. Oktat: Szücs Gábor és pár-

ja. Vendégeink hagyományörző táncosok és zenészek Ördöngösfüzesről. Kapcsolat: Dobos Bea, tel.: 212-2883; dobos.bea@hagyomanyokhaza.hu

Április 29. 10h: Kézműves műhely: „Takácsszövés gyapjúval és pamuttal” – a januártól májusig tartó mesterkurzus áprilisi foglalkozása. Kapcsolat: Borbély Jolán, tel.: 201-4492

Április 29. 17-20h: Beszélgetés Timár Sándor koreográfus-néptáncpedagógussal a „Timár-módszerről” – a Hagyományok Háza és a Magyar Pedagógiai Társaság Hagyományismereti Szakosztályának közös rendezvénye. Helyszín: ELTE TOFK, Bp. XII. ker., Kiss János altábornagy u. 40. 123-as terem. Kapcsolat: Sándor Ildikó, tel.: 201-4492; sandor.ildiko@hagyomanyokhaza.hu

Április 30. 10-16h: Bodrogi közti játékokat és táncokat tanít Darmos István – a Hagyományok Háza és a Magyar Pedagógiai Társaság Hagyományismereti Szakosztályának közös rendezvénye. Helyszín: ELTE TOFK, Bp. XII. ker., Kiss János altábornagy u. 40. 123-as terem. Kapcsolat: Sándor Ildikó, tel.: 201-4492; sandor.ildiko@hagyomanyokhaza.hu

Minden pénteken 19h-tól: Néptánc-tanfolyam a Hagyományok Házában – magyarbődi táncok. Kapcsolat: Onodi Attila és Onodiné Csécsi Katalin; tel.: 70/510-3106

„Találkozás a néphagyománnyal” – iskolásoknak

Április 5., 12., 19., 26. 9h:

A Hagyományok Háza „Találkozás a néphagyománnyal” címmel évek óta rendszeresen szervez játékos bemutató foglalkozásokat 7-10 éves nebulók részére azért, hogy a gyermekek minél korábban megismerkedjenek a népi kultúrával. Az ismeretterjesztő programban a Magyar Állami Népi Együttes rövid tánc- és viseletbemutatója után Fábrián Éva mesél, majd a közös éneklést követően a gyermekek szakembereink irányításával a gyakorlatban is kipróbálják kez ügyességüket, játékokat tanulnak, megismerkednek a népi hangszerekkel, és élő zenére táncolnak. Minden kisiskolást szeretettel várunk. Kapcsolat: Németh Nóra, tel.: 212-2883; nemeth.nora@hagyomanyokhaza.hu

Népismereti Tudománytár

A Hagyományok Házában havonta egy alkalommal neves szakemberek tartanak előadást a néprajz, folklór és folklorizmus témaköréből. A program ingyenes.

Eddigi előadóink: Voigt Vilmos, Andrásfalvy Bertalan, Vitányi Iván, Dobszay László, Hoppál Mihály, Selmeczi Kovács Attila, Paczolay Gyula, Fogarasi Klára, Pesovár Ernő, Tátrai Zsuzsanna, Sárosi Bálint, Kósa László

További információ: 201-3766, 225-3633

Páratlan Péntek

2005-ben a Hagyományok Háza a Corvin téren heti rendszerességgel szervez Magyar táncházat. A meghívott, gyakran határon túli adatközlő táncosok és zenészek szereplését a Magyar Állami Népi Együttes táncosai és zenészei segítik, állandó vendégként a Méta és a Tükrös együttes is táncházat tart. A Páratlan Péntek rendszeresen egész estés programmá bővül, ahol a műsort a hagyományörzők színpadra lépése mellett a Magyar Állami Népi Együttes vagy más meghívott együttesek előadásai színesítik.

Április 8. 20h: Magyar táncház a Tükrös együttesel

Április 15. 20h: Magyar táncház a Méta együttesel

Április 22. 19h: Timár Folklór – „Táncos Történelem”. Timár Sándor táncköltőműve kétrészes műsorban mutatja be a magyarság táncait a honfoglalástól napjainkig. Utána Magyar táncház ördöngösfüzesi táncosokkal és az erdőszombattelki Varga „Balog” László zenekarával; közreműködik a Tükrös együttes.

Április 29. 20h: Magyar táncház – Pál István „Szalonna” és zker-a

Megjelent a Magyar Citerás Antológia II.

A sorozat első részének megjelenéséről szóló híradás a következő szavakkal indult: „Ahhoz, hogy egy értékes dallam mindenkihez eljusson hivatalosan kiadott hanghordozón vagy lejegyzett formában, igen hosszú utat kell végigjárnia, a gyűjtés-feldolgozás-publikálás mindhárom lépcsőfokát. Az utolsó kettő a legnehezebb. Ez a két lépés a táncházmozgalmat mai feladatai közül talán a legfontosabb, így lesz a helyszíni gyűjtésből mindenki számára hozzáférhető és használható közkinccs – legyen az táncmuzika vagy zenetudós –, amely hozzásegíthet minket a folklór folyamatának teljesebb megértéséhez.”

Azóta eltelt egy szűk esztendő és e néhány sor mit sem veszített aktualitásából. Bár születnek újabb és újabb munkák, aligha mondhatjuk, hogy tennivalóink végére értünk. A kultúra területén igazán üdvös, ha egy kezdeményezés nem csupán hirtelen fellobbanó lángnak bizonyul, hanem hosszú, következetes és felelősségteljes munkává növi ki magát. Ezért öröm hírt adni ar-

ról, hogy a Magyar Citerás Antológia immár sorozattá terebélyesedik.

Néhány gondolatot felidézek az eredeti célkitűzések közül: hangzó mellékletként illeszkedjen az új, három kötetesre tervezett citerás tankönyvhöz; szolgáljon tananyagként a zene- és művészeti iskolák számára; a teljes Kárpát-medencét felölelő, eredeti citeramuzsikát tartalmazó válogatást adjon közre. Emellett fontosnak tartjuk a megfelelő előadásmódot (tisztáhangolás, pontos játék, kettősfogás – tercelés – mellőzése), a stílus értékelését (régis stílusú dallamok kiemelése, népies műdalok és nóták mellőzése), valamint a tájegységekre jellemző dallamanyag mellett eddig kiadatlan citerás dallamok, különleges, ritka vagy egyedi játéktechnikák bemutatását. Mindezt szakmai igényű forrásfeldolgozással.

Ezen célokat szem előtt tartva készült a Balogh Sándor és Bolya Mátyás által szerkesztett második rész is, melyben az MTA Zenetudományi Intézet Népzenei Archivu-

mának anyaga kiegészül több tájegység és megye dallamaival (Borsod megye, Hajdúság, Moldva) és más gyűjtők gyűjtéseivel (Várnai Ferenc, Bencze Lászlóné, Mező Judit, Balogh Sándor). A kiadás teendőit többen is vállalták, így az MTA ZTI és a Flaccus Kiadó mellett az Óbudai Népzenei Iskola és a DialekTon Népzenei Kiadó nevét is olvashatjuk a borítón.

A második rész néhány különlegességgel is szolgál: Várnai Ferenc gyűjtése a du-nántúli „kapkodós” játékmódot mutatja be és helyet kaptak a lemezen Kodály Zoltán 1916-ban készült, híres nagyszalontai felvételei is.

A kiadvány méltán számíthat nagy érdeklődésre, hiszen a citera országosan elterjedt és népszerű hangszer. Egyfajta üzenet a XX. század utolsó évtizedeiből, amikor még nyomokban létezett az a paraszti kultúra, amely megőrizte egy mára már eltűnt világ hangjait. Ezt a hagyatékot most a fiatalokra bízunk. Bár sosem találkozhattak e dallamok öreg előadóival, a lemez mégis lehetőséget teremt a „találkozásra”.

Bolya Mátyás

Csizma és frakk – Fonó Zenekar: Túlparton

Nem lehet nem felfigyelni arra a kulturális trendre, mely az elmúlt években egyre nagyobb teret hódít. Nevezetesen a nép-, és műzenének egy platformon való megjelenítésére. Az elképzelés persze gazdasági haszonnal is járhat, hiszen egyetlen „projektre” két, homlokegyenest ellenkező hallgatóságot lehet megnyerni. Egy színpadon (legutóbb éppen a Zeneakadémia színpadán) áll ilyenkor a folklorista és a klasszikus neveltetésű muzsikás. A gyökerektől a végtermékig, a paraszttzenétől a magas kultúráig terjed a képzeletbeli út.

Megmutatják az „eredetit” és annak kvintesszenciáját. Az ötlet első pillanatban nem is látszik rossznak. Gyakorlatilag „ex has” kiválogatható bármely Bartók- vagy Kodály-mű, hogy párhuzamba állíthóddék a népzenei eredettel. Legyen az zenekari- vagy zongorakompozíció, rapszódia vagy kórusmű. A forrás, az ősi gesztusrendszer, a hangvétel mind-mind könnyen bizonyítható, jól hallható, példázható.

A Fonó Zenekar, Szabadi Vilmos és Gulyás Márta közös lemezén Bartók Duói, illetve két hegedű-zongora Rapszódiaja áll párhuzamban az autentikus népzenevel, dallamvariánsokkal. Összeállításukban igyekeznek megmutatni a Kárpát-medencében élő népek hangszervirtuózainak játékbeli különbségeit, variációit is. Erdélyi és szlovák tánczenék, ruszin és román hegedűjáték-technikák váltakoznak a Páro-

Café Momus, 2005. január 28.

TÚLPARTON – OTHER SIDE
SZABADI VILMOS
GULYÁS MÁRTA
FONÓ ZENEKAR
HUNGAROTON HCD 32297

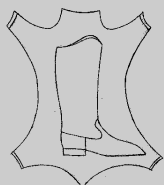
sítóval, a Tót nótával, a Katonanótával vagy éppen a Menyasszony-búcsúztatóval.

A Duókat Gombai Tamás és Szabadi Vilmos adja elő korrektil. A miniatűr remekék jól kapcsolódnak az előzményekhez, de egészében mégiscsak kilógnak az egyébként ügyesen szerkesztett, változatos és nagyon hangulatosan előadott zenék sorából. Mint ahogy kilóg az összeállításból – nem tematikai értelemben, hanem akusztikailag – az I. és II. Rapszódia is. S nem feltétlenül azért, mert a stílzált népzenei világ itt kerül a legmesszebbre – ez korántsem biztos –, hanem, mert a zongora és a hozzá kapcsolódó akusztikai emlékeink nem egyeztethetők össze a cimbalmos, hegedűs, brácsás, dudás, furllyás, énekes előzményekkel.

Pedig Szabadi és Gulyás előadása igazán kifogástalan. Érzelemdús, határozott elképzelésekkel felépített, pontos interpretációt hallhatunk. Csak éppen egy másik világból. Vagy – ahogyan a lemez címe mondja –, a másik partról. Mert, hogy mit tekintünk túlpartnak, az csak a szemlélő földrajzi pozíciójának függvénye.

Mit csináljunk? Itt van egy szimpatikus lemez, mely hangulatos népzeneket és klasszikus műzeneket tartalmaz. Külön-külön mindegyik tetszik, de számomra az összetevők együttesen nem alkotnak új elegyet. (Tóth Péter – www.momus.hu)

Néptáncosok, néptánc csoportok és bármely táncműfajt kedvelők!

Különböző táncokhoz készítünk méretre is:

NŐI ILLETVE FÉRFI PUHA- ÉS KEMÉNYSZÁRÚ CSIZMÁT

MENYECSKE CSIZMÁT • NÉPTÁNC BAKANCSOT • KARAKTERCIPŐT

Műhelyünk címe: 8300 Tapolca, Sümegi út 20. (a gimnázium mellett)

Telefon: 06-87/321-304; mobil: 06-30/286-9517, 06-30/224-2105

TANKA TAMÁS és BÁRÁNY SZILVESZTER Népi Iparművészek, a Népművészet Ifjú Mesterei

Modelljeink megtekinthetők és megrendelhetők, árlistánk és méretlapunk letölthető a honlapunkról: www.tankabarany.hu

Mesterség – Hagyomány

Oktatási segédanyag CD-ROM-on

Nagy Mari, Vidák István, Tüskés Tünde, Bárány Mara:
Fonás, kötés, sodrás, pödrés –
a gyékény, szalma, csuhé megmunkálásának hagyományai

A Hagyományok Háza Mesterség – Hagyomány CD-ROM-sorozatának második darabja ismét a kézművesség egy eddig feldolgozatlan területét mutatja be, a gyékény, a szalma és a csuhé megmunkálását.

A témaválasztást, e három anyag közös megjelenését indokolja, hogy néhány éve önálló szakmaként jegyzik a gyékény, szalma, csuhé tárgykészítő mesterséget. Oktatása számos helyen elindult, de hiányzott a hagyományokat, technikákat, táji specifikumokat összefoglalóan, hitelesen bemutató tankönyv, oktatási segédanyag. Néprajzi kiadványainkban is kissé mostohán kezelt a téma, talán azért, mert a hétköznapok tárgyai készültek ezekből az anyagokból, jókezü emberek saját szükségleteikre, parasztspecialisták kisebb-nagyobb piacra készítették tárgyaikat. Elterjedésüket, városi használatukat a XIX. század végén, a XX. század elején kibontakozó háziipar alapozta meg. A századfordulón, a két világháború között a mezőgazdaságból élő lakosság jobb megélhetését, helyben maradását szolgálta a háziipari mozgalom, mely a mezőgazdasági munkák között felszabaduló idő hasznosítását, a falusi, főleg női munkaerő foglalkoztatását tűzte ki célul.

A háziiparos, ha önállóan készít tárgyakat, megvalósíthatja elképzeléseit, s az alkotás öröme érződik munkáján. Ha azonban értékesíteni szeretné készítményeit, alkalmazkodnia kell a megadott mintákhoz, méretekhez és a sorozatszerű tárgygyártás a munkát is bizonyos fokig egyhangúvá, örömnélkülivé teszi. E kettősség jellemzi a hazai kortárs alkotók munkáit is, és talán épp emiatt

látunk napjainkban sok vadhajtsát e területen – vásárokon, zsűriken, pályázatokon. Pedig köztünk élnek még azok a mesterek, akikről megtanulhatjuk a mesterségek gyökereit, nevezetesen, hogy miképpen lehet olyan tárgyakat készíteni ezekből az anyagokból, melyek időtállóak, művesek, napjainkban is használhatók. A CD-ROM készítői nagy hangsúlyt helyeztek arra, hogy e mesterek munkáit fényképeken, videofilmen talán az utolsó órában rögzítsék, és átadják az utókornak, a téma iránt érdeklődőknek.

A CD-ROM bevezető fejezete arra világít rá, hogy néhány alaptechnika, mint a zsinórfonás, spiráltechnika, négyzetrendszeres technika, a civilizációnk korai fokán, már a kőkorban ismert volt. Ezek az eljárások a mai napig fennmaradtak és alapját képezik a minden fonható növényi anyag megmunkálásának.

A kiadvány gerincét múzeumi fotó- és tárgygyűjtemények, eddig meg nem jelent néprajzi gyűjtések és ma is dolgozó mesterek munkáinak feldolgozása alapján a szakajtókötet, szatyorkötő, gyékényszövő, székbecötő, szalmakalapkötető mesterségek hagyományainak bemutatása adja. Fotókkal, rajzokkal, videofilm-részletekkel illusztrálva minden fejezetben megtalálható mind az alapanyagok, mind a megmunkálás és a tárgykészítés széleskörű ismertetése. A kiadvány bemutatja azokat a kiváló alkotókat és munkáikat, akik példaként szolgálnak egy-egy mesterség tovább éltetésében, olyan tárgyakat hoznak létre, melyek a hagyományos technikák alkalmazásával napjainkban is használhatók.

A fejezetekhez irodalomjegyzék is kapcsolódik, mely a terület általános és alapanyagok szerint válogatott, széleskörű szakirodalmi áttekintését adja.

Kiadványunk a Nemzeti Kulturális Alapprogram Népművészeti Kollégiumának támogatásával, a Hagyományok Háza gondozásában jelent meg. Megrendelhető a www.hagyomanyokhaza.hu weboldalon és a 201-4492-es telefonszámon.

Beszprémy Katalin
sorozatszerkesztő

A DUNA MENTI FOLKLÓRFESZTIVÁL KÖZALAPÍTVÁNY ÉS A MUHARAY ELEMÉR NÉPMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG PÁLYÁZATOT HIRDET A DUNA MENTI FOLKLÓRFESZTIVÁLON (2005. JÚLIUS 12-17.) VALÓ RÉSZVÉTELRE

A pályázaton hazai és határon túli magyar együttesek vehetnek részt.

A fesztiválon bemutatandó a saját település / régió néptánchagyománya (szvit formában) vagy népszokás-feldolgozás.

A műsoridő: 12 perc, falusi vendégségben: 30 perc, gálaműsorban: 5-8 perc (nem szerepelhet a műsorban önálló zenekari mű vagy énekes szólista)

Létszám: zenekarral együtt: 36 fő

A részvételre nevezni lehet az együttes 12 perces műsorát bemutató videokazetta beküldésével.

Kérjük, hogy mellékeljék a műsor leírását, melyben feltüntetik a bemutatott anyag forrását.

Határidő: 2005. május 1.

A zsűri a beküldött anyagok alapján választja ki azt a 4-6 együttest, mely a fesztiválra meghívást kap.

Az együttes részvételének költségeit (utazás – határon túli együtteseknek országhatártól –, étkezés, szállás, zenekar) megtérítjük.

Beküldendő: Babits Mihály Művelődési Ház – Matókné Kapási Júlia, 7100 Szekszárd, Szent István tér 10.

Egy népdal-monográfia születése

Zsók Béla: Édesanyám dalai – Kriterion Könyvkiadó Kolozsvár, 2004

Szerény küllemű, de tartalmában annál értékesebb, gazdagabb, szeretnivaló könyvecskét tarthat kezében a kedves olvasó, már aki hozzájut Zsók Béla, amatőr gyűjtő népdal-monográfiájához.

A Déváról Bukarestbe szakadt szerző az 1970-es években kezdte gyűjteni a Hunyad megyében 1888 és 1911 között letelepedett bukovinai székelyek néphagyományait. Népdalgyűjtő munkájában nagy segítségére volt édesanyja, aki ismerte a közösség valamennyi jó énekesét, sőt arról is volt tudomása, hogy ki, milyen dalokat tud. Emlekezett egyik-másik dalszöveg keletkezésének történetére is. Fia nagy meglepetésére, az adatközlők egyre-másra hozzá irányították, ha egy-egy dallamot vagy szöveget nem sikerült felidézniük. Ezek az élmények éreltették meg Zsók Béla elhatározását, hogy felméri, összegyűjti édesanyja teljes dalkincsét. S aztán megkezdték a munkát, sokunk számára oly ismerős módon!

A szerző így idézi fel a történetet: „Édesanyám örömmel és lelkesedéssel fogadta ötletemet, amit azzal toldott meg, hogy jó volna, ha vennék egy magnetofont, mert kölcsönként magnetofonnal jártam gyűjteni. Egész nyáron «piacoltunk», zöltséget árultunk, s az összekuporgatott banikból, lejekből lassan összegyűlt a szükséges pénzösszeg, s megvettük a magnetofont. Füzetet és ceruzát vásároltam édesanyámnak, s megkértem, ha napközben eszébe jutnak az énekek, írja le azok első sorát. Attól kezdve mindig egy ceruzavéget és egy darab papírost tartott magánál, hogy otthon, a ház körül, a mezőn, a piacon vagy bárhol, esetleg éjszaka két alvás közt, ha eszébe jut egy dal, rögtön jegyezze le a címét. Két hónap múlva sürgősen hazahívtam, hogy kezdjük el a dalok felvételét. Több mint kétszáz dal címét jegyezte le.”

A gyűjtés az édesanya haláláig tartott. Míg gyűltek a dalok a szalagokon, a gyönyörű vallomásokból, visszaemlékezésekből kirajzolódott a család, s a tágabb közösség XX. századi élete. Sok kis történet áll felvillan egy-egy élethelyzet, amelyben az asszony a dalokat tanulta. Énekesek arca villan fel, akiktől ezt vagy azt a dalt tanulta. Elsősorban is „anyóka”, vagyis az édesanya eleven figurája, „apóka” – az édesapja –, testvérei, a leánypajtások. Megelevenednek előttünk az egykori fonók, a víg lakodalmak, keresztelők. Olykor még a temetések derűje is.

„Apókánk sokszor, ha nem volt részeg, táncolt is. Énekel és táncolt, verte a csizmáját, bokázott, sokszor úgy felugrott, hogy még

a gerendát is elérte. Ha munka közben énekelünk, szerette hallgatni, de a kezünk is kellett járjon. Nem tűrte a ház körüli dologtalanságot. Szegényt az ital vitte el, még a halálos ágyán is kért egy pohár pálinkát. Amikor felravataloztuk, Guszti, az öcsém – tíz vagy tizenegy éves lehetett – eltáncolta a ravatal előtt a csürdögölőt, amit apókánktól tanult. Miután a táncot befejezte, azt mondta: – Ne haragudj, Tatukám, ezt el kellett járjam neked. Elmosolyogtuk magunkat, amikor láttuk, hogy Gusztink gyermekfejével hogyan gyászolja apókánkat.”

Az elbeszélésekből megismerhető a Bukovinából Dél-Erdélybe került székely közösség életének minden rezdülése. A nagy történelmi megrázkódtatások, az első és második világháború, az impériumváltás, majd végezetül a „falurombolás” következményeként a hagyományos életmód megszűnésének folyamata, a hagyományok rohamos felbomlása.

„Most, hogy lebontották a házunkat, és blokklakásba költöztem, egy kicsit rossz, mert nem énekelhetek kedvemre. Félek, hogy a szomszédokat zavarom, még azt találják mondani, hogy részeg vagyok, vagy ki tudja, milyen jó dolgom van.

Az új szomszédok nem értenék meg, hogy nekem szükségem van az énekre, és néha-néha kell, hogy énekeljek. Gondolom, hogy eddig nem zavartam őket, mert az ágyban, a donyha alatt szoktam énekelni. Ha ezt valaki megtudná, bolondnak nézne. Egyszer a fiam, Árpi rajtafogott és nevetett, de ő ismert engemet, és megértett.

Zsók Jánosné Kásler Ilona vagyok. 1908-ban születtem Déván. Édesapám Kasler (Szepe) Márton, édesanyám Csobot Erzsébet 1892-ben telepedett Dévára a bukovinai Andrásfalváról. Édesanyám tizenegy gyermeket szült, ebből 1918-ig négy meghalt. Anyókánk – így neveztük édesanyánkat – tisztesség-

re és becsületre nevelt. Szüleinktől megtanultunk minden ház körüli és mezei munkát...

Az énekekkel, az énekléssel kapcsolatban kellene írjak, de mit? Annyi mindent megértem, annyi mindenben átmentem, nem tudom, sikerül-e leírni élményeimet. Két világháborút megértem, öt gyermeket felneveltem, egyet tíz éves korában eltemettem, a földjeink elűsztak, igazságtalanul kuláklistára tettek, a házunkat lebontották, s még sorolhatnám a kisebb-nagyobb bosszúságokat, amiket át kellett élnem. Lassan-lassan felbugyognak bennem az emlékek, hol a gyermekkorom jut eszembe, hol a felnőttkori élmények. Azt hiszem, ötéves lehettem, amikor a nővéremmel – szokás szerint – elmentünk énekelni a szomszédba. Anyókánk megtanított egy szép énekre, mi aztán elénekeltek, megdicsértek, almát és diót adtak.

Amikor iskolás lettem, ott is sok éneket tanultam. Volt egy Ürmösi nevű tanítónénk, aki sok énekre tanított. Én az első világháború alatt jártam iskolába, és sok háborús éneket tanítottak akkor. Egy iskolai ünnepélyen énekeltem ilyen háborús dalt, s az asszonyok mind sírtak. Egy másik alkalommal elénekeltem a Déva vára hosszú balladát, akkor is mind sírtak az asszonyok, mert szomorúan végződik az ének.

Később, felnőtt koromban jöttem rá, hogy az énekek milyen nagy ereje van, hogy fel tudja zaklatni az ember lelkét. Ha énekeltem, engemet mindig nyugtatott az ének. Ha fájt valami, énekeltem, s aztán megnyugodtam. Mindig találtam magamnak egy éneket a sok közül, amelyik enyhítette a fájdalmamat.

Amikor gyermek voltam, szerettem volna valamilyen hangszeren megtanulni, de alkalom és pénz se volt rá, így megmaradtam csak a vággyal, de már az is elmosódott bennem.

Úgy, mint én, anyókánk is szeretett volna valamilyen hangszeren játszani. Szegény, vett is egy citerát. Egy újságban olvasta, hogy egy prágai gyár olcsón házhoz szállít bármilyen hangszert, Írt is anyóka, hogy küldjenek egy citerát. Amikor apókánk megtudta, hogy anyóka citerát vett, haragudott, s ezt mondta: – Te Erzsébet, úgy látom, ezt a citerát te a hátsó kertkapun hoztad ide.

– Ott há! – felelte anyóka. Nem es úgy, mint kend, hogy a pénzt s a gabonát a nagykapun viszi a korcsmába.

Apóka azt akarta mondani, hogy anyókánk az ő tudta nélkül vette a citerát. Na, de anyóka se maradt adós, visszafelelt bátran apókának, mert elég sokat költött az italra.

Fiatalkoromban sokat énekeltem, akármit dolgoztam, én énekeltem templomi éne-

Andrásfalvi lakodalom
Bukovina, 1900-as évek – archív felvétel

ket, világi éneket egyformán. Aztán amikor férjhez mentem, s gyermekeim születtek, azoknak is sokat énekeltem. Énekekkel szoptattam, énekekkel fűrésztöttem, ha sírtak, akkor is énekeltem nekik, hogy hallgassanak. Alattani is énekekkel altattam őket. Az első gyermekem három és fél éves korában tökéletesen énekelte bármit, amit tőlem hallott. Ugyanígy minden gyermekemnek jó zenei hallása volt. Mind a négy fiam megtanult valamilyen hangszeren játszani.”

A húszas években a dévai fiatalság műkedvelő társulatot alakított, és sorra játszották el a kor divatos népszínműveit. Bemutatták A falu rosszát, a Csikóst, a Sári bírót, A bort, A cigányt stb., Kásler Ilona valamennyi darabban szerepelt. Még háromgyermekes asszony korában is eljátszott egy-egy szerepet. Ekkor tanult meg számos műdalt.

Idősebb korában észrevette, hogy a virasztókban nincs, aki a halottas énekeket elkezdje, énekelje, mert meghaltak a jó énekes öregasszonyok. Volt a Telepen egy füzet, amelyben halottas énekek voltak, még Bukovinában írta valaki. Kölcsönkérte a szövegeket s előbb a közeli rokonok, ismerősök virasztójában énekeltek, később egyre több helyre hívták.

A szerző így örököltette meg édesanyja utolsó heteit: „Életének utolsó szakaszában – több, mint két hónapig – éjjel-nappal én ápoltam, én gondoztam. Ha rosszul volt, ha sírógörccsei voltak, elkezdtem énekelni. Rövid időn belül derűs lett az arca, elkezdett velem énekelni. Legtöbbször csak én énekeltem, s ő behunyt szemmel hallgatta, néha egy-egy dallamrészt velem együtt énekelte. Ha elhallgattam, megkért, hogy énekeljek tovább. Sok-

szor nagyon kimerült voltam, de megpróbáltam összeszedni minden erőmet, mert tudtam, hogy az ének megnyugvást jelent számára, ezzel enyhítettem belső fájdalmát.”

Az énekes elment, a nagy gyűjtőmunka befejeződött. A végeredmény megdöbbentő: 70 régi stílusú és 70 új stílusú népdal, az átmeneti réteg dallamaiból 209, népies dalok 124, műdalok 209, magyar költők megzenésített versei 21, idegen dallamok 26, egyházi énekek 301. Összesen 1030 dal került összegyűjtésre.

Zsók Béla, szembesülve édesanyja kiemelkedő énektudásával, dalkincsével, úgy érezte, hogy szakmai felkészültsége elégtelen az anyag tudományos rendszerezéséhez. Ekkor szakmai segítséget kért a neves kolozsvári professzortól, az idős Jagamas Jánostól. A professzor, bár tengernyi munkája volt magának is, nem utasította el az amatőr népzene kutatót. Tizenkét éven át biztatta, tanította, szakmai problémáiban eligazította a gyűjtőt. 1973 és 1989 között jöttek-mentek a levelek Kolozsvár és Bukarest között, míg meg nem született a monográfia. A kötet 15 levelet tartalmaz a professzor „módszertani” leveleiből. Nem mindennapi „mester és tanítvány” viszonyról vallanak ezek a levelek.

A szerző 48 népdalt és 7 virasztó éneket válogatott könyvébe. A vallomások, elbeszélések bőséges archív fotóanyaggal illusztrálta. Gazdag irodalom és jegyzetanyag zárja a kötetet. S ha valakinek ezek után is hiányérzete támadna, annak csak egyetlen oka lehet, hogy nem hallhatja ennek a kivételesen nagy tudású, csodálatos asszonynak a hangját.

Kóka Rozália

Felhívás!

A „Népművészet Tánchos Mesterei”
Egyesület alakulásáról

Az egyesület célkitűzése és feladata

A táncos hagyományörzés eddig kialakult szellemiségének ápolása, továbbbélletése, továbbfejlesztése. A legjobb eredményeknek megőrzése, az idős népművészek emlékeinek fönntartása, a népművészet tánchos mestereinek érdekvédelme, társadalmi elismerésük elősegítése.

A fenti cél megvalósítása érdekében az egyesület célkitűzései a következők:

Népművész találkozók és más szakmai előadások, konferenciák szervezése az egyesület égisze alatt, s a mások által rendezett hasonló programok támogatása.

A népművészet idős és ifjú mestereire vonatkozó adatbázis létrehozása, a szólótánc-mozgalom eseményeire vonatkozó képi, írásos, nyomtatott ill. egyéb dokumentumok gyűjtése.

A népművészet mestereivel kapcsolatos évfordulókról való megemlékezés, valamint az elhunyt táncos egyéniségek emlékének ápolása, sírjuk koszorúzása, emléktábla avatása, emlékműsorok szervezése, kiadványok közreadása révén.

Részvétel a szólótánc versenyeken alkalmazott minősítési elvek kidolgozásában és érvényesítésében, ill. közreműködés az idős táncosok fölterjesztésében a Népművészet Mestere címre.

Az egyesület tagsága

Az egyesület alapító tagjai a Népművészet Mestere, a Népművészet Ifjú Mestere, Aranysarkantyús ill. Aranygyöngyös tánchosok, a Legényverseny, a Verbunkverseny nyertesei és a Fülöp Ferenc-díjas tánchosok (összefoglalóan: a népművészet tánchos mesterei), de tagja lehet bárki, aki elfogadja az egyesület alapszabályát, belépési szándékát a belépési nyilatkozat aláírásával kifejezésre juttatja, fizeti a tagdíjat.

*

Felföldi László biztató szavai indították el ennek a felhívásnak és az egyesület létrehozásának az ötletét. A fent vázolt célok érdekében akarjuk ezt az egyesületet létrehozni, amelynek az első lépése aláírásokat gyűjteni, az egyesületet létrehozó okirat megszületéséhez.

Ennek tervezett helye és időpontja: a táncszínházalkotón a *Papp László Budapest Sportarénájában, 2005. április 3-án délután*, a Népművészet Ifjú Mesterei és a békéscsabai szolista műsora után, az ott kihirdetett teremben. Fontos, hogy egy élő, tevékeny csoportot alkossunk, és saját kultúránkat minden szinten erősíteni és támogatni tudjuk.

Bizva megjelenésedben:

Busai Norbert

Névtelen szentek között nőtem...

Abban a világban, amelyben születtem, imádságos harangozással kezdődött a nap, és avval is ért véget. A családok gazdagságát 8-10-12 gyermek jelentette. Az ötévestől a legöregebbekig mindenkinek nélkülözhetetlen szerepe volt.

Hétköznap azért dolgozott az ember erővel és szorgalommal, mert előtte állt egy-egy ünnep. Az ünnep előtt mindig nagy készülődések voltak. Az emberek kitisztították lelküket, életüket, házukat, istállóikat, óljaikat, kertjeiket, falujukat, megbocsátottak és megbékültek, misére mentek szép ünneplő ruhában, és délután megjárták egymást. Az ünnepek nagy örömmel teltek. Mindent meg tudtak teremteni maguknak úgy, hogy nem voltak senkinek a szolgálói. Tudták, hogy mi a rendje a világnak, mert a nap, a hold, a csillagok, az idő járása és a mélységes istenhitük útbaigazították őket. Akármit nem cselekedtek, akármit nem ejtettek ki a szájukon.

Névtelen szentek között nőtem, akik a sereg gyermekükkel körülvéve tudtak énekelve fonni, szőni, gyönyörűen hímezni, varázslatossá tenni azt a nehéz világot.

Böjttel és imádsággal, Mária erejével elmesszítették a testi-lelki bajokat. Az ő képüket szeretném példaként a Világ elé tárni.

Petrás Mária

Petrás Mária iparművész-kerámikus (Diószén, moldvai Csángóföld, 1957) 1990-ben jött Magyarországra, 1995-ben fejezte be az Iparművészeti Főiskolát, 1997-ben végezte el a mesterképzőt. Azóta 60 önálló kiállítása volt. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének és a Lakatos Demeter Egyesületnek. A csángó dalok egyik leghitelesebb közvetítője.

Kakasok szállanak,
Máriát rikojtnak:
Kelj fel, kelj fel Mária!
Szent fiadot megfogták,
Arany haja leeresztve
Arany könyve kicsordulva.
Térgyig vérbe, könnyökig könnyübe,
Szent szeme sír, szent lelke örvend.
– Ó hol vótál, ó hol vótál, ó áldott szent fiam

– Ó én édesanyám,
Ingemet két nap kergettek,
Harmadik napon megfogtak,
Vasláncokkal kötöztek,
Vasdárdákkal liggattak,
Vaskestűkkel csabbodtak,
Ondok nyálakkal töpdöstek,
Csipkékkel koronáztak,
Keresztfára feszítettek,
Felemeltek,
Szent odalam felnyitották,
Piros vérem kiontották.
Ki ezket a kénszenvedés imádságjaimot elmondja
Este lefektyibe,
Reggel felköttyibe,
De kiváltképpen pénteken, szombaton
Három nap előtt halálát megjelentem,
Halála óráján felkoronádzom,
S úgy küdöm az én Atyámnak országába, amen.
(Elmondta: Simon Ferenc Józsefné, Mekényes – Lészped)
Gyűjtötte: Kóka Rozália

Egy (túl)élő szemtanú

Kelemen Tekla és Tötszegi András lakodalma

Huszonegy évvel ezelőtt, mint frissen leszerelt katona (akkor még Romániában egyetem után elvitték a fiúkat egy hónapra), barátom, Tötszegi András „Cucus” lakodalmára szabadultam. Úgy alakult, hogy nagyobbik húgommal, Teklával kötötték össze életüket, a lakodalom tehát a családi eseményen túl kétszeres öröm volt számomra: megerősítette kapcsolatomat Kós Károly óta sokunk „második szülőföldjével”, Kalotaszeggel, és alkalmat adott arra, hogy a kalotaszegi hangszeres népzene „nagy öregjeit” együvé terelve, átélhessük a hajdani nagy lakodalmak hangulatát.

A lakodalom annak rendje-módja szerint készülődött: mire megérkeztem, már túl voltak az egész hetes előkészületeken, melyben a fél falu részt vállalt. A tyúkok megkopasztva, a disznók levágva. A leendő vendégszámon elhültem: 500 meghívott! Ennyi embernek hallhatóvá tenni a zenét, erősítés nélkül, nem volt kis feladat. A helyszínt a két Tötszegi udvar összekötésével, sátorosan alakították ki, a sátor falára szöttek kerütek, fából tetőt és asztalokat ácsoltak, megépült a zenészpád is.

A készülődés a polgári esküvő után fordult „élesbe”, érkeztek a primások: a két Samu, „Neti” Sanyi, „Árus” Feri és a „segítség”, Toni Rudi „Kormos”, „Árus” Béla, „Gyulu” (Boros Gyula bőgős). A zene a vőlegény iránti tiszteletből legényessel indult (ő volt a faluban az egyik legjobb legényes-táncos), majd a násznép gyülekezett és elindultunk a templomba. Mivel a menyasszony székelyföldi volt, nem lehetett a „klasszikus” leánykikérés végigjátszani, de a templomba menet már igencsak tekergették a fejüket a Ditróból érkezettek, a

számukra szokatlanul szókimondó csujogásokra.

A templomi szertartás előtt és után a zenészek a templom előtti téren muzsikáltak csárdást, szaporát és legényest, a szertartás idejére pedig behívták őket „megpihenni” a szemközti házba. A szertartás végétével a násznép visszaindult a Szász utcai vőlegényes ház fele, útközben természetesen elkötötték, égő szalmával elzárták az utat, a „vám” néhány üveg pálinka volt. A kicsit megrettent székelyeket a vőlegényes ház előtt újabb meglepetés várta: kapu zárva, minden kihalt. Gyorsan kiderült azonban, hogy ez is a „játék” része és kisvártatva ömlött be a nép az előkészített, tágas sátorba, ahol aztán rövid helyezkedés után elkezdődött a mulatság.

Míg az emberek ettek, lassú nótákat, keserveseket játszott a zenekar, de nagyon gyorsan elkezdődött a tánc is. A különböző étek felhordását a „szószóló” Varga György keresetlen szövegei kísérték. A lakodalom, mint a jól szervezett eseményeken tapasztaljuk, szép lassan „nőtt”, a hangulat emelkedett, a zenekar szünet nélkül muzsikált, jöttek a „maszkurák”, ellopták a menyasszony cipőjét, egyszóval megtörtént minden, aminek meg kellett történnie. Éjfélkor kontyolás, három menyasszony közötti „nehéz” választása a vőlegénynek, közben állandóan csárdás-szapora, legényes, kerिंगő, csárdás-szapora... Hajnalban fáradtak csak el a lábak, lassult le a násznép, kerültek elő a szép hajnali énekek, keservesek. A társaságban nagyon jó énekesek voltak, elég csak Varga Józsefet, „Hangya” Józsit (Méra), vagy a vistai születésű Gergely Andrást említeni. A zenekar pedig minden nótát tu-

FolkEurópa Kiadó • FECD 017

dott, mindenkinek igyekezett kedvére tenni (anyagilag sem bánták meg, hiszen röpködtek a százások). Számomra végül a lakodalom legkedvesebb emléke lett, amikor ránk reggeledve, leülhettünk végre a szikrázó napsütésben a zenészekkel, s ők is mulathattak egy kicsit. Ittunk, muzsikáltunk, régi történeteket meséltek és nagy-nagy béke volt körülöttünk. Aztán lepihentünk, ki ahol tudott, egy fa alá, vendégházba, hiszen este „visszahívás” volt, a „fennjárókat” (a vendégsereg kiszolgálóit) is meg kellett vendéglenni, kezdődött minden előről.

Azóta sok idő telt el. Hál’ istennek, a házasság megmaradt, gyümölcsözött, Mérába is jó mindig visszatérni. A hajdani zenészek azonban már mind itt hagytak minket, a régi vendégseregből is sokan. Ma már a lakodalmak is mások mint az az akkori. Szerencsére azonban ránk maradtak Fekete Antal, „Puma” felvételei, amelyek, túl a „családi albumnézegető” érzésen, egy letűnőben lévő világ üzenetét hozzák. Most a mi dolgunk, a tanúké, hogy az emlékezés mellett mindent meg is tegyünk, hogy ami jó volt abban a világban, ne tűnjön el, beépülhessen abba a közös szellemi házba, amit magyar kultúrának hívunk, és gyümölcsözön.

Kelemen László

Magyar Zoltán: Kalotaszegi népmondák

Magyar népköltészet tára V.; sorozatszerk.: Magyar Zoltán

A keleti magyar nyelvterület bővelkedik olyan tájegységekben, melyek leginkább népi kultúrájukról nevezetesek. Ezek sorában – a csángókat és a szinte országrésznyi Székelyföldet leszámítva – a néprajzi és honismereti kutatók együttvéve sem foglalkoztak annyit az utóbbi másfél száz esztendőben, mint az Erdély kapujában, Kolozsvár szomszédságában elterülő Kalotaszeggel. E vidék epikus népköltészete és kivált mondahagyománya mindazonáltal máig is szinte ismeretlen mind a néprajzi tudományosság, mind pedig a széles olvasóközönség előtt. Magyar Zoltán könyve – túlnyomórészt precens gyűjtések alapján – e régi hiányt pótolja, mi több, a kötetben szereplő 1450 mondaszöveggel az egyik legnagyobb szabású és legrepresentatívabb mondagyűjteményt adja közre. A szövegekorpust részletes elméleti tanulmány vezeti be. A kötet jegyzetekkel, szakirányú mutatókkal és képmellékletekkel egészül ki.

(Balassi Kiadó, 2004, 3.800,- Ft)

Néptáncosok kellékboltja

Már az interneten is!

Szeretettel várunk minden néptáncost, táncvezetőt, táncpedagógust, oktatót!

Karaktercipő, bakancs, szegedi papucs, kalap, fejkendő, szalag, ruhazsák, harisnya, csat, kozmetikum, szakkönyv, CD, gyöngy, táncpalack, keszkenő és egyéb kiegészítők nagy választékban.

Folyamatosan bővülő kínálat. Postai szállítás.

Cím: Budapest, XIII. kerület,
Radnóti Miklós utca 27.

Tel.: 06-1/350-1216, 06-70/592-5955
E-mail: info@neptanckellek.hu
Honlap: www.neptanckellek.hu

Kalotaszeg Pomázon

Hiteles néprajzi programnak adott otthont február 18-án a Pomázi Kultúrház: Erdély egyik népművészetéről híres tájegységét mutatta be vetített képek segítségével Fülemile Agnes és férje, Balogh Balázs. Ezt követően Berecz András gyermekrajzok elemzésének ürügyén mondta el gondolatait, majd a Téka együttes tartott táncbátort.

A vidék szokásainak és hagyományainak őrzését bizonyítja, hogy a Szent György-napi tejbeméréskor még ma is sokan eljárják itt a környék hagyományos táncait.

Az előadásból megtudtuk, hogy a ma közkedvelt Nadas menti táncok (például Mérából, Magyarvistából) és díszítőművészet, a „cifra vidék” hagyományai csak a XX. századtól számítanak igazán a kalotaszegi kultúra részének. Az ott élők szerint a konzervatív Alszeg és Felszeg számít „igazán kalotaszeginek”. Bánffyhunad és környéke tartozik az utóbbi vidékhez. Így Kalotaszentkirály, ahol 1991-től rendezik meg a nagyszerű népzenei és néptáncbátortokat (a falu különlegessége, hogy a táncokat lenthangsúllyal járják). Mellette Körösfő és Magyargyerőmonostor (ahol a temető faragott fejfáin külön szimbólumok jelölik, hogy az elhunyt férfi, nő vagy gyermek volt-e) tartozik területileg ide, valamint Magyarvaskó, melynek dombra épült templomát kétszeres védőfal veszi körül, emlékeztetve a havasokból lezúduló vlahok támadásaira.

A református templomok kazettás mennyezetei is Kalotaszeg nevezetességei közé sorolandók, melyeket többféleképpen is értelmeznek: egyesek a késő reneszánsz virágos és állatdíszítéseinek tekintik, míg mások a magyar paraszti reformációban megjelenő, a természet ciklikus működéséhez kapcsolódó évköri rend megjelenítését értik alatta. A kapukon megjelenő napszimbólumok is a természet közelében élőknek a felső világgal, a bolygók és a csillagok bitoralmával meglévő kapcsolatát juttatják eszünkbe. Az 1870-es évektől megindult a kalotaszegi varrottások, fafaragások gyűjté-

se. Elterjedésében, divattá válásában a magyarokat kedvelő osztrák császárné, „Sziszi” megrendelése is jelentős szerepet játszottak.

A rendszerváltás után – a mezőgazdasági szövetkezetek megszűntével – Kalotaszegen sokan visszatértek az archaikus gazdálkodáshoz. A föld ugyan gyenge minőségű, azonban legelőként például remekül tudja segíteni az állattartást. Az utak mentén folyó eredményes kereskedés és az elhíresült román pilótajáték hatására beindult az ortodox katedrálisok stílusára hasonlító, hatalmas paloták építése – befejezésükre azonban már sokaknak nem maradt fedezetük. Ezért található a főút mentén ma is annyi ezüstösen csillogó kupola, mely alatt még lyukas és festetlen falak tátonganak.

Az est másik vendége Berecz András énekes és mesemondó volt, aki ezúttal gyermekrajzok elemzésének ürügyén mondta el gondolatait a világ dolgaival kapcsolatban. „Ahogy a zenének jót tesz a csend, úgy a diabetésnek a sötét” – figyelmeztette tréfásan a rendezőket a világlátás lekapcsolásának „szükségességére” előadásának kezdetén.

A gyermekek képi nyelvén megfogalmazott üzeneteit a nézőtérben ülő kicsik azonnal megértették: tetszésüket közbeszólásokkal, nevetésükkel jelezték. A felnőtteknek persze az értelmezéshez szükségük volt az előadó rövid magyarázatára is (nekik már nem természetes, hogy kiskorában például mindenki – még az ördöggyerek is – jó).

Az elmaradhatatlan mesében megismerkedhettünk többek között a propeller-nyakendős székellyel, a tigris-taposta ösvényen járó „meghibásodott” (azaz vak) gyermekkel. Megtudtuk azt is, hogy „amikor a füle-

müle egyik tolla kihullott, abból lett az irodalom”, s megismertük, hogyan kell a csárdában védekezni a fejbeverés káros hatásai ellen, elérve, hogy megkékülés helyett megbékülés legyen az események vége.

Az előadások utáni táncbátort – ugye, nem nehéz kitalálni – a kalotaszegi rendalaplépéseivel ismerkedhettek a vendégek.

Persze a városi táncbátortmozgalom indulásában nagy szerepet játszó széki táncok (négyes, csárdás, lassú, porka, hétlépés) ezúttal sem maradhettek el. Timár Sándor a 70-es években behívta a Budapesten vendégeskedő (és batyuzó) székieket a próbaterembe, s ezzel a tudományosság szintjére emelte a falusi emberek által átörökölt táncbátortot. Így nincs mit csodálkozni, hogy a Bartók Együttest vezető, majd később az Állami Népi Együttes művészeti vezetőjeként alkotó Timár Sándor „Mesti”, egyike volt az első budapesti táncbátort megszervezőjének 1972-ben. Martin Györggyel és Vásárhelyi Lászlóval együtt – Molnár István tanítványaként – sokat tett a magyar táncbátortok gyűjtésekre épülő, hiteles színpadi tolmácsolásának elterjesztéséért. Az ő autentikusságra törekvő pedagógiai módszerét követik egykori tanítványai, Bakonyi Ernő „Savanyú” és Dúcz Juli, akik ma a pomázi rendezvények táncmesterei.

A táncbátortot kísérő Téka együttes a népzene „élő” visszaadására törekvő Halmos Béla és Sebő Ferenc nyomán indult el a paraszttzene precíz, ugyanakkor a városi emberek számára is élvezetes formában történő tolmácsolásának útján.

A táncbátortok és a zenészek együtt sokat tehetnek a táncos lábú érdeklődők lelkének felemeléséért. Ha majd sikerül az iskolákban is olyan jövőbeli felnőtteket nevelni, akik a bicska előrántása helyett kezdet adnak egymásnak, mindezzel jó példát adhatnak országunk viselkedéskultúrájának finomítására. Úgy, ahogy ez Pomázon néhány éve már rendszeresen folyik.

Záhonyi András

Díjazottaink

2005. március 15-e alkalmából

A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét kapta:

Kaán Zsuzsa – tánc történetész, kritikus, a Táncművészet főszerkesztője

A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét kapta:

Borbély Mihály – a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Jazz Tanszék egyetemi docense

Héra Éva – a Hagyományok Háza fősztályvezetője

Mucci János – a BM Duna Művész Együttes művészeti igazgatója

Sallay Stefánia – a BM Duna Művész Együttes táncos-szólísta (posztumusz díj)

Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetését kapta:

Lelkes Lajos – a néptáncművészetért kifejtett tevékenységéért

Török Jolán – a Nemzeti Táncszínház ügyvezető igazgatója

Harangozó Gyula-díjat kapott:

Béres Anikó – a Honvéd Együttes táncos szólísta

Brieber János – a Magyar Táncművészeti Főiskola tanára

Diószegi László – koreográfus

Katona Gábor – a Közép-Európa Táncszínház táncművésze

Kossuth-díjat kapott:

Szomjas György – Balázs Béla-díjas filmrendező, kiváló művész

Széchenyi-díjat kapott:

Dr. Sárosi Bálint – a zene tudomány doktora, Erkel Ferenc-díjas népzene kutató, címzetes egyetemi tanár, az MTA Zene tudományi Intézete nyugalmazott osztályvezetője

Széchenyi-díjat megosztva kapott:

Sütő András – Kossuth-díjas író, drámaíró

Novák Ferenc – Kossuth-díjas koreográfus, rendező, érdemes művész, a Honvéd Együttes művészeti vezetője, igazgatóhelyettese

Ágoston Bélát először 1989-ben hallottam játszani, Pécsen, egy egyetemista költők verseiből összeállított műsor egyszemélyes zenei kíséretként. A műsorból semmi másra nem emlékszem (a költöket és a verseket teljesen elfelejtettem), csak arra, hogy a műsornak már rég vége volt, Béla még mindig zenélt, mint az opera főhőse, aki halálos sebből vérzik, de nem halhat meg, amíg áriája szövegének a végére nem ért. A közönség ment volna haza, nem volt különösebben sikeres az est, és úgy tűnt, Béla „ugrat” minket, amikor újra és újra megkérdezte: „Játsszak még?” – és a választ meg se várva, belekezdett egy-egy újabb megzenésített versbe, egy szál gitárral. Gyanítom, a versek saját szerzeményei voltak. Döltünk a röhögéstől, ő meg nagy ártatlanul nézett ránk, mintha nem tudta volna, hogy ő „dobta fel” az estet. Ettől kezdve egyre gyakrabban hallottam játszani. Rövid felsorolás: gyimesi és moldvai zenéről szóló spec.költ. vezet Kovács Marcival; dudával a hóna alatt járja a pécsi egyetemi kollégiumokat és betlehemez; a punkba hajló, izgalmas underground zenét játszó Musique Trouvée számaihoz szaxofonozik és dudál; különböző pécsi formációkban muzsikál táncmuzikát és a Mecseki Free alapítójaként rálép a magyar népzenei alapú free jazz zenét játszó zenészek rögös útjára – nagyjából ugyanezt teszi a Dél-alföldi Szaxofonegyüttesben és Grensó István zenekarában; az alternatívként, kortárs zenei együttesként is felfogható Kampec Dolores szaxofonosa; a Vasmalommal és a Vizöntövel bejárja Európát; bábszínházi és színházi kísérőzenéket ír; Kispál és a Borz-zenéket fogalmaz át a saját (egyre egyénibbé váló) felfogásában; éneket tanít középiskolákban és mindvégig koncertezik a különböző, hosszú távon majdnem követhetetlen formációival...

És, mint a jelen példa is mutatja, időről időre kiérlel egy-egy új lemezre kíváncsozó anyagot. A fenti felsorolásból kitűnik, Ágoston Béla zenei érdeklődése milyen sokrétű. Ez a sokrétűség lemezeire is jellemző. Első hallásra talán széttartónak tűnik a big bandes, a free, a magyar népzene különböző dialektusainak, a balkáni ritmus- és dallambatásoknak, a klaszszikus zenei hangulatoknak és a popzenei idézeteknek az együtt- és egymás után való megszólalása, de éppen ezek egybegyúrása módja teszi sajátosan Ágoston Bélaivá az Ördögbomba számaint is – mondhatjuk úgy is: ez az Ágos-tone (Ágos-tónus). Ahogy a kiváló édesség, az ördögbom-

ÁGOSTONES – ÖRDÖGBOMBA

ETNOFON RECORDS • ER-CD 082

ba egymástól idegennek tűnő anyagok (liszt, tojás, tej, zsír, kakaó) összekeveréséből születik, úgy hangolja egybe Béla az egymástól idegennek tűnő zenei világokat – ez vált

lalt alapkoncepciója az Ördögbombának (de a korábbi lemezeknek is). Az eredmény zavarba ejtő: izgalmas XXI. századi zene született, de nehéz besorolni. A hallgatónak ez, gondolom, nem is dolga. Majd az elemzők és a kritikusok eldönthetik, posztmodernnek, világzenének, kortárs zenének, etno jazznek, eklektikus köztes-európai világérzésnek, rabrigórimusic-nak, vagy az általam fentebb javasolt Ágoston-nak nevezik majd. Érvelni mindegyikért vagy mindegyik ellen lehet. Bármelyik megoldás mellett voksoljunk is, biztos, hogy zavarba ejtő marad, mert Ágoston Béla a XXI. század elején úgy alkot, ahogy a népzene (ha elfogadjuk a de-

fníciók alapján, hogy van ilyen) születhetett: annak ellenére, hogy felismerhető a határozott zenei ízlés, nem idegenkedik attól, hogy a körülöttünk szóló mindenféle zenék és zajok beleépüljenek zenei anyagaiba. Olyan korban alkalmazza bátran ezt az alkotómódot, amikor a kollektív alkotáshoz (tényleg, volt ilyen valaha?) és a különböző ízlésvilágokban kizárólagosan elfogadotthoz képest, másnak a megtéréséhez nem kedvező a „korhangulat”. Mondhatjuk, Ágoston Béla enciklopédikuságra törekedő, őszinte, kísérleti magán-népzeneben adja vissza korérzéseit. És ezzel ráadásul határozott véleményt is alkot. Igyekeznek, szórakoztatáson kívül, megszólítani is minket.

A lemezen nagyon jó arányban vannak jelen a tisztább népi hangzást idéző és a jazzesebb (időnként jazz-rockos) feldolgozások, jól váltogatják egymást a dinamikus, a komolyan vett-elérékenyítő és az ironikus számok – hallgattatja magát. Az utolsó szám, az arkangyalok kara aztán visszafelé elbizonytalanít bennünket: az áriákkal egymásba tolakodó arkangyalok és a vágáns előadó hangján vigyorgó ördög hatására felidéződnek, felerősödnek a lemez ironikus felhangjai – a rockoperába ágyazott Szent Iván ének, a Kutyarondó „vigyen el az ördög” kiáltásai, a Rabrigóri blablaszóvege vagy az Antik vita álgörögjének megfellebbezhetetlen érvei. Mintha egy anyagát nagy szakmai biztonsággal kezelő vágáns költő mosolyogna ránk nagy komolyan és játszana virgoncon – nem pusztán zenét. (Kovács Gáborján)

Szerelem hava

Etnofon Records • ER-CD 054

- A Nap udvarában
szentek sütkéreznek
- A Hold udvarában
szerelmek ölelkeznek
- Templom kertjében
szüleink értünk imádkoznak
- A házunk udvarán
gyermekünk sivalkognak

Ötvenfelé közeledve gondoltam bele abba, hogy mi lesz velem, ha elveszítem az érzést. Elfelejttem, hogy milyen szerelmesnek lenni. Ijedtségemben elkezdtem írni ezeket a dalokat. Saját élményeim, archaikus népi szövegek és dallamok, elődeink természetközeli, kozmikus világképe, ősi, babonás hitvilága, erős közösségeinek megtartó rítusai, a keleti és keresztény mitológia, mesevilág és tudás tükröcserepei, valamint a

bor segítettek abban, hogy megszülessenek. Végül megnyugodtam. Nem értek a csillagászathoz, sem az asztrológiához, csak hivatásos álmodozó vagyok. Népművészetünk asztrálmítoszi világképet tükröző összefüggéseivel sem foglalkoztam komolyabban soha. Viszont képzeletemre és ösztöneimre hagyatkozva, kénytelen voltam összetakolni magamnak egy saját horoszkópot, mely szerint a Szerelem hava a Páváé. A rendet, a szabályosságot rikoltozón megbontó, tizenharmadik állatövi csillagképé. Keleti Holdház. Nem ciklikusan, előre kiszámíthatóan köszönt be, hanem váratlanul. Van, aki felett örökké uralkodik, de akad kevés olyan is, aki soha nem kerül hatása alá. A fényárnyék játékból látszólag a fény, a tündöklés. De a káprázat csalóka, mint ahogyan a hímpáva gyönyörű tollazata is csak fénytani trükk. Azért hiszek benne. Kellenek a csodák, a mesék, az álmok, hogy rendet teremtsenek az életünkben. (Kiss Ferenc)

Nemes dolgról van szó

Beszélgetés az idén Kossuth-díjra érdemesített Szomjas György filmrendezővel

Szomjas György a művészetével már a kezdetektől a népszerű kultúrát akarta minőséggé tenni, s erre jó példával szolgáltak neki a rockzene igényes produktumai. E szándékától vezérelve fedezte fel a népzénet, nem véletlen, hogy első két filmjével egy olyan magyar modellt igyekezett megvalósítani a film világában, mint amelyet a Halmos Béla és Sebő Ferenc nevével fémjelzett fiatalok, a zene területén teremtettek. Már jó ideje tapasztalja, hogy a filmesek új generációja vállalja vele a folytonosságot, s számára a mostani „hivatalos” elismerés is azt igazolja, hogy sikerült megvalósítania azt, amit indulásakor elképzelt.

– Amikor a Muzsikás együttes megkapta a Kossuth-díjat, a zenekar tagjai, de más népzeneészek is kiemelték, hogy ez egyúttal a népzene műfajának, illetve a népzenevel foglalkozók csapatának elismerését is jelenti. Művészeted e kitüntető értékelésének te is tulajdonítasz személyesen túlmutatató jelentőséget?

– Igen, hiszen én, miként hangoztatni is szoktam, a népszerű kultúrával foglalkozom – a popular culture-ral –, s ez Magyarországon nem annyira bejáratott kifejezés, mert nálunk valami vagy népszerű, vagy kultúra. Erre mondta Bródy Jancsi a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján egy nekem adott interjújában, hogy létezik a szükséges rossz, mint amilyen a rockzene is, amellyel csak akkor van gond, ha nem rossz. Ha minőséget produkált, a rendszer nem tudott vele mit kezdeni. Nálunk az a gyakorlat, hogy ha a kultúra minőségnek tekintjük, akkor kevésszer találkozik a népszerűvel. Nekem viszont a rockzene azt a műfajt jelentette, amely nagyon népszerű volt, s mégis gyakran produkált minőséget. Igencsak alkalmasnak bizonyult arra, hogy a fiatalok életérzését hitelesen megfogalmazza.

Engem az foglalkoztatott, hogy miként lehet a népszerű kultúrát fejleszteni, minőséggé tenni, s így figyeltem fel a népzeneire, ahogyan Sebő Feriék, Halmos Bélák játszották. A magyar rock ez idő tájt került hullámvölgybe, s a népzeneben felfedeztem nagyon eredeti élményeket. Ez nyilván azzal is magyarázható, hogy Sebőék hitelesen, a forráshoz hűen játszották ezeket a zenéket. S számomra, mint – budapesti születésű – tősgyökeres városi gyereknek, akinek soha semmi közöm nem volt ehhez, kiderült, hogy ez hiteles kifejezőeszköz, ami ráadásul a sajátunk. Nem kell a tengerentúlra mennünk mintáért, hiszen itt van a magyar népzene, amelynek az is lényeges tulajdonsága, hogy nem egy múzeumi darab, hanem használható kultúra, mely alkalmasnak bizonyult a fiatalok szórakoztatására, életérzésének kifejezésére.

– Első két nagyjátékfilmmed, a *Talpuk alatt fűtyül a szél* és a *Rosszemberek* dokumentálja is, hogy felfedezted a népi kultúrát...

– Ezekben megpróbáltam megcsinálni ugyanazt filmben, amit a táncmuzsikus népzeneészek zenében. Részese akartam lenni egy ilyen kultúrának, meg akartam teremteni a film világában ezt a műfajt.

– *A Kopaszkutya* elkészítésével aztán megint visszatértél a rockzenéhez...

– Ez a film egy külvárosi proletár szubkultúra része, mely távol áll a magas kultúrától – lényegében városi folk. A Könnyű testi sérítés, a Falfúró is a városi folklór-fikció megnyilvánulásai, mert ezek olyan történetek, amelyeket kocsmákban mesélnek az emberek. A Roncsfilm is ilyen, a disznó, amit elkábítottak gázzal, s aztán fölfúvódott és fölrepült, a városi folklór jellegzetes sztorija.

Legutóbb a *Vagabondban* is megpróbáltam a táncmuzsikus világból egy ilyen történetet elmesélni. A népzene az első filmjeimben is jelen volt. Azt a modellt követtem, amit Feriék már zenében megvalósítottak. Egy népszerű film elkészítéséhez evidens lehetőséget adtak a betyártörténetek. A *Talpuk alatt fűtyül a szél* című filmhez Szűcs Sándor etnográfus írásait használtam forrásként, a *Rosszemberek* történetét pedig levéltári kutatásaim, s korabeli újságcikkek alapján állítottam össze. Ez utóbbi film forrásaiból dokumentumkötvet is szerkesztettem.

– A Kossuth-díj is jelzi, hogy sikerült elérned amit elképzeltél, azaz a mozi világában magas kultúrává tenned a népszerű kultúrát...

– Ez jó, de ha azt vesszük, hogy az első filmjeim közel harminc éve készültek, akkor nem kevés időnek kellett ehhez eltelnie. Persze ez egy folyamat, s nem vagyok türelmetlen. S a Kossuth-díj valóban lehet az általam képviselt műfajnak egy elismerése is, de az idők nekem is dolgoznak, hiszen a mai fiatal filmesek sokkal közelebb állnak ehhez a műfajhoz, mint a saját korosztályom. E fiatalok már Tarantinón nevelkedtek. Például a *Roncsfilm*et is nagyra értékelte a fiatal korosztály, ami nagyon jó érzés, mert azt jelenti, hogy vállalják velem a folytonosságot és nemcsak a kollégák, hiszen ezek kultuszfilmek lettek. A *Kopaszkutya*ból ma is szállóigének számít az a szöveg, hogy „Le kell menni kutyábal!”.

fotó: Szilágyi Lenke

A Roncsfilmről mi akkoriban úgy gondoltuk, hogy a rendszerváltás idejét mutatjuk be sajátos módon, de sokkal jobban bejött, mint gondoltuk volna. A Nyócker című filmet például úgy hirdették, hogy a Roncsfilm világából való. Az erőszakosság, ami a Roncsfilm alapmotívuma, mára elburjánzott. Tervezem is, hogy készítek majd egy Roncsfilm 2-t.

– *Dokumentumfilmjeid témáit viszont kizárólag a népzene világából merítetted, tekintélyes részüket ráadásul adatközlőkről készült portréfilmek teszik ki...*

– Ez ugyanannak az éremnek a másik oldala, próbáltam komplex módon felfogni a népzene. Érdekes, hogy kicsodák azok az emberek – Zerkula János vagy Maneszes Márton primások, Pál Pista bácsi dudás –, akiktől a táncmuzsikusok tanultak. S a tévéműsorokat is azért készítettem, mert a kultúrának csak az a része tud hatni, amely a televízióban is megjelenik. Az volt a jelszavunk, próbáljunk olyan anyagokat betenni a műsorba, hogy aki látja, érezze azt, milyen kár, hogy nem volt ott – hiszen így vonzóbbá válik, amit be akarunk mutatni, mintha csak beszélgetnénk róla. Sajnos gyakorlatilag mindkét csatornán – a Magyar Televízióban és a Duna Televízióban is – megszűnt a legtöbb kulturális műsor, s ez alól a népzenei összeállításunk sem volt kivétel. Igaz, nézettségük nem verte az eget, de úgy gondoljuk, hogy egy közszolgálati televízióknak informálnia kell a közönséget a kulturális eseményekről, népszerűsíteni kell a különböző művészeti ágazatokat.

A nézőknek szükségük van arra, hogy egy fix időben sugárzott rendszeres műsor tájékoztassa őket az általuk vonzóknak tartott művészetek történéseiről, s itt nemcsak a népzene gondolkodik. Szerintünk egy közszolgálati tévének ezen közönségigény kielégítése lenne a szerepe.

– *Az ideai táncszínházalkozón a filmjeiből is láthatnak az érdeklődők egy csokorra valót...*

– Ennek azért is örülök, mert portréfilmeket és népzenei, táncmuzsikus témájú műsorokat is vetítenek tőlünk. A Vagabonddal kapcsolatban kicsit rosszlelettem nekem, hogy népzenei körben néhányan nem túl jól fogadták a filmet, amit pedig pont a táncmuzsikus mozgalom népszerűsítése végett készítettem el, az válhatta ki az ellenérzésüket, hogy egy – amúgy rendkívül visszafogott módon ábrázolt – bűnügyi történet keretében jelenítettem meg a táncszínházat. Talán úgy gondolták, hogy idealizált formában kellene bemutatni, de én úgy véltem, hogy igenis a valós élet, a roncsvilág és a táncszínház viszonylatát érzékeltetni kell, bele kell helyezni abba a városi környezetbe, amelyben játszódik a film, s éppen ez az ellentét emeli ki azt, hogy itt egy nemes dologról van szó.

K. Tóth László

VIII. KÁRPÁT-MEDENCEI VERBUNKVERSENY

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város anyagi támogatásával 1998-ban versenysorozatot hirdettünk meg, amelynek célja, hogy több éves sorozaton keresztül mi mai táncos fiatalok a Kárpát-medence jellegzetes, szép férfi táncával a „verbunkkal” kössünk mélyebb ismeretséget. Ez az adott táncok ismerete mellett az adatközlővel való személyes ismerkedést is jelent. A sorozatban eddig az alábbi táncos hagyományörzők táncai szerepeltek:

1998-ban Zerkula János (Gyimesközéplak), 1999-ben Székely János (Marossárpatak), 2000-ben Berki Ferenc (Méra), 2001-ben Fülöp Ferenc (Decs), 2002-ben Blága Károly (Gyimesközéplak), 2003-ban Csombor Endre (Makkfalva), 2004-ben Bíró Ágoston Zsukás (Csíkszentdomokos).

I. forduló: Kötelező tánc

A táncos feladata, hogy 2 perc időtartamig „magyar verbunk” táncot mutasson be Murguly Lajos táncából. A kötelező folyamatot a versenyhez kiadott filmen (MTA FT 640) látható táncfolyamat első egy percével kell kezdenie, majd a fennmaradó időben a táncos szabadon építhet Murguly Lajos táncából.

II. forduló: Szabadon választott tánc

A táncos feladata, hogy két perces időtartamig rögtönzött táncot mutasson be bármely nagyecsed i adatközlő verbunkjából.

A szükséges segédanyagok a Zalai Táncgyűttes adattárában rendelkezésre állnak, és a benevezett versenyző kérésére átmásolhatóak. A szükséges anyagok a Zalai Táncgyűttes adattárában rendelkezésre állnak, és a benevezett versenyző kérésére átmásolhatóak. Filmanyag kérdésében Seps i Bálint (Zalai Táncgyűttes, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21., tel.: 92/596-482, 06-70/285-9582) segít.

A zsűri öt tagból áll, köztük a hazai szakembereken kívül helyet foglal Murguly Lajos is. Értékelési szempontok: a tánc hitelessége, stílusa; a szabadtánc építkezésének színvonala; a táncos megjelenése, magatartása, viselete.

A verseny időpontja:

2005. május 7., 10.00-16.00

Helyszíne:

Gönczi Ferenc ÁMK, Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

A zsűri az alábbi pénzdíjakról dönt:

I. díj – 70.000,- Ft; II. díj – 50.000,- Ft; III. díj – 30.000,- Ft (A zsűri feladata ezen kívül a felajánlott díjak odattélése is.)

A verseny ideje alatt fesztivál zajlik városunkban, ahol külföldi együttesek mellett több hagyományörző együttes is részt vesz. A versenyre jelentkezőknek díjtalanul biztosítjuk a szombat éjszakai szállást, valamint a szombati ebédet és vacsorát.

A jelentkezés módja:

A jelentkezés megkönnyítésére a Zalai Táncgyűttes honlapján (www.zalaite.hu) a „Jelentkezési lap” almenü alá elhelyeztünk egy jelentkezési űrlapot, de ezen kívül a 06-92/596-482 telefonszámon, vagy személyesen is lehet jelentkezni a verseny megkezdésének pillanatáig. A díjtalan szállás és étkezés igénybevételére csak a május 1-ig regisztrált versenyzőknek van lehetősége.

Jó felkészülést kíván:

Zalai Táncgyűttes Egyesület

FARSANG ILLÉS SZEKERÉN

A Hargita Együttes csíkszeredai bemutatója

*Nagy érdeklődés övezte a Hargita Együttes február 8-án zajlott bemutatóját. A csíkszeredai Szakszervezetek Művelődési Házának színpadterme már kezdés előtt színül-
tig megtelt, így a késők közül sokan – a szó szoros értelmében – be sem fértek.*

Farsangkor a tél helyet kell, hogy adjon a tavasznak, míg újraindul a világ kereke, s ha egy rövid időre is, minden átcsaphat az ellentétébe. A szegény gazdagnak, a rút szépnek, a bolond bölcsnek látszhat. Mielőtt az idő továbbállna, az ember megállítja egy pillanatra, elbúcsúzik a megszokottól, szembeszegül a változás kihívásaival, majd elfogadja az újat. Ez a változás megbont egy rendet, hogy egy újnak adjon helyet. A farsangi népszokásokban csodálatos világ tárul elénk, amelyben ember és természet, egyén és közösség kölcsönösen eljátsszák egymást, kibékítik a régit az újjal, hogy a folyamatos-
ság ne szenvedjen csorbát.

Az új műsor koreográfusa Orza Călin, akinek szakmabeli tudása már több ízben bizonyítást nyert nagyszerű néptánc-
produkciók formájában. Műsorai – mint mindig – olyan többlettartalommal telített alkotások, amelyek a táncokon és hagyományos szokáselemeken keresztül egyben gondolkodásra is készítetik a nézőt. A zenét Orza Călin és dr. Szalay Zoltán szerkesztette.

A műsor egy csiszolt, egész történetté állt össze. Számos jelenet hagyományos táncokból, még több a farsangi ünnepek mitikus játékaiból adott ízelítőt. A különböző részletek színpompásan egymásba kapcsolódva, felejthetetlen élményt nyújtottak a nézőknek. A műsor díszleteinek és népi ruháinak szépsége is gondos válogatásra, hozzáértő alaposra utalt.

A hagyományos farsangi történetek mellett, az előadás módja megengedte a fan-

tázia, az értelmezés szabadságát. Orza Călin koreográfus ki is emelte azon szándékát, hogy a műsört elgondolkodtatóvá tegye. Mint mondotta: *„Ez a műsor nem egyszerűen a hagyományos farsangi szokások egymásutánja kíván lenni, hanem annál jóval több. Nem egyetlen régió farsangi szokásainak felvonultatására tesz kísérletet, hanem a farsang szokásának mágikus világát kívánja megidézni. Eszközként több régió vonatkozó szokásaiból gyűjtöttünk anyagot és olyan feldolgozásukra törekszünk, amely egy táncszínház produkció keretén belül a farsang igazi érzésvilágával szólíthatja meg a közönséget.”*

A műsor egyházi szertartással indult, a víz áldásának szimbolikus szemléltetésével, a liturgia szövegének több szólamban, ün-

nepélyesen, azonos hangszínen való intonálásával. Majd a soron következő jelene-
teknél fokozatosan igazi farsangi forgatag-
gá terebélyesült, érdekes alakoskodókkal és a lendületet ellenpontozó játékokkal fűszerezve, mint amilyen a turkatánc volt a maga kecskés jelmezeivel vagy a bikaütés a több lábón táncoló bikával.

Konc király és Cibere vajda küzdelme a gigászok párharcaként, a régi és az új, a tél és a tavasz ellentétét, a természet küzdelmét tette képletesen jelenvalóvá, pont úgy, ahogy azt sokan ismerik a helyi hagyományokból. A boricajárás ráolvasásszerűen legyőzi a halált a közös, összehangolt mozdulatok segítségével, a tél fölött végül győz a tavasz, a természet rendje szerinti körforgásnak megfelelően, melyben az életet a halál követi, de ahol egy új életnek is el kell jönnie. A népi képzeletvilágban az ember nincs kiszolgáltatva a természet vak erőinek, mert benne a természet éppenséggel nem vak, hanem kapcsolatban áll az emberrel, s ez a viszony a kölcsönösségen alapszik. A „cigányvajda és a halál” viszonyában is kifejeződik az ember és a természet egyenrangúsága, ahol ugyan az ember fogyatékos-
sága hátrányára van, de a fortélyosság megke-
rülíti a szükségszerűt. A medvét – a termékenységnek a nemiséggel való kapcsolatán keresztül megidézéseként – a műsorban finoman árnyalt, lassú mozdulatokkal, hipnotikus zenei aláfestéssel (bőgő és cimbalom) adták elő. A temperamentumos táncok, színes szoknyák forgataga olyan elsöp-
rő hangulatot idéztek, hogy az embernek egyből táncos kedve kerekedett. Bolondkerék címmel lehattunk tanúinak a házasságkötést megidéző játékos táncnak, amelynek csíkvidéken is vannak gyökerei. Ebben a részben a farsang, mint a házasságkötések ideje jut kifejezésre, de úgy is, mint az ébredő természet és az ifjú pár közötti mágikus kapcsolat szentesítésének játéka. A butykó-

fotó: Ádám Gyula

húzás részben egy régi hagyomány elevenedik meg. Akiknek nem sikerült húshagyókeddig párt választaniuk, azoknak kijárt a közösség megkülönböztető, játékos gúnyolódása. A műsorban az agglegény és a vénlány végül egymásra talál és a közösség rendje ismét helyreáll.

A fenti leírás csak megközelítő tud lenni, hiszen a különböző hagyományos elemek egy tágabb értelmezési keret alapanyagául szolgáltak pusztán. Ennek a keretnek a leírása azonban csak töredékes lehetne és valljuk be, amire az élő műsor képes, arra nem lenne képes a még oly átlelkesült írás sem, a műsor egy olyan jelrendszerbe ágyazódik, amelyhez szükséges a szem rápillantása, nem mellőzhető az érzéseket érintő esztétikum kategóriája. Vagyis ezt a műsort látni kell, a legegyszerűbb, de mégis a legहितesebb beszámoló a pusztára mutatás lenne: íme a műsor, íme a hangulat, ami után a szavaknak vissza kellene vonulniuk a frontonak mögé.

A nézőt kissé mintha a megismétlés vágyával hagyta volna az előadás. Jóllehet „rövidségének” oka nem a műsor tartamában keresendő, hiszen a bő egy és fél órás, látványos produkció ilyen szempontból is kitett magáért, hanem a produkciónak a figyelmet lebilincselő erejében. Semmi ürességet, semmi fölösleges sallang nem duzzasztotta a műsort. Végig élénk figyelemre tartott igényt és szórakoztató maradt. Sokan má-

sok is így érezhettek, mert az előadást követő táncházban sem jutott mindenkinek hely. Dicséretesnek mondható a Hargita Együttesnek ez a közönséget elbűvölő képessége, amely a mínusz harminc fokos csíki hidegtől sem hagyta magát megfutamítani, s az előadás utolsó jelenetét, az Illyés bábu elégetését, a szabad ég alatt mutatta be, ahogy egy igazi farsangi ünnepséghez illik. A hangulat éjfélig alá nem zuhant, de egyre nőtt, midőn a műsor kiváló zenekara a Művelődési Ház emeletén a talpalávalót húzta. A táncház éjfélig kitarított jókedvben.

A Hargita Együttes új műsorával ismét bizonyított a közönség és a szakma előtt. András Mihály, a Hargita Együttes igazgatója és művészeti vezetője elmondása szerint, a táncosok és a koreográfus rengeteg munkát fektettek az új műsorba. Munkaidejükkel duplájára növelve egész januárban keményen, de élvezettel dolgoztak a produkció finomításán. Az efféle munkát nem lehet befejezni – tette hozzá András Mihály –, már most a jövő évi farsangi műsoron gondolkodunk Vízkereszt-Tűzkereszt címmel, amelyben még nagyobb hangsúlyt fektetnek a szakrális elemekre. Amint mondotta: „A farsagnak nem csak faluhelyen kell évről évre megismétlődni, hanem városainkban is, ahol a hivatásos együttesek tölthetik be ezt a feladatot.” A műsorral kapcsolatban úgy vélekedett, hogy a városban nagyobb sikert, mint a mostanit, nem

is lehet kívánni. Kiderült, hogy van igény a Hargita Együttes produkcióira, valamint arra is fény derült, hogy egy hálás közönség van Csíkszeredában, egy hozzáértő közönség, amellyel mindig jó együtt ünnepelni.

Sok mindenben különbözik egy néptáncműsor elkészítési folyamata más – például a színházi – alkotói munkától. Több mint húsz embernek kell egy hullámhosszra hangolódnia, össze kell hangolni a mozgásokat, melyeket egy történetbe kell ágyazni, s közben ügyelni kell a táncok autentikusságára is, végül pedig színpadra kell alkalmazni. De még itt sem áll meg a folyamat, épp ellenkezőleg: a színpadon lesz teljessé az alkotás. A színpadon, ahol a közönség nem csak passzív befogadó, hanem együttalkotó. Az ünnep, a közönség és az előadók hármasságában egyféle eliadei szent tér és idő jön létre, ahol a műsor a beavatás, a megélt mítoszként, egységbe kovácsolódásként vetül ki a hétköznapi profanitásából.

Az alkotás, főleg az együttalkotás hagyományosan közösségi csodája ez. Ennek tudható be tán az az áhítat, amellyel még a (poszt)modern ember is találkozik egy színházi előadáson. Egy igazán kiforrott műsor létrehozása időt igényel. Ezért a műsor fogadtatása és sikere ünnep a táncosok számára, értelmessé teszi az elvégzett munkát, gyógyítóan hat az új kihívások előtt álló fáradt testre és lélekre.

Nyulas Ferenc

Szibemizsor

Mandache Aurél hegedül I-II. – Hegedűs tánczene Moldvából

– Kezdjük! Legyen az első egy kezese! – jön az utasítás az üvegablak túloldaláról, majd kigyullad a piros lámpa. Aurél, bár ismer, nem vág bele azonnal. Mosolygó tekintettel, de fura, „nem eszik olyan forrón a kását” arckifejezéssel rámnéz, majd összehúzott hegedűhúrokkal villámgyorsan szemlélteti a hallani kívánt harmóniavázat. Vizsgáztat? Segítségül még annyit odavet: Szibemizsor.

Érzem, ha most nem mutatom meg, mit tudok, soha nem zár a szívébe ez a kedves öreg. Vajon mit akarhat? A relatív harmóniamozgás világos, de mit jelenthet, hogy „szibemizsor”? Agyam piaci hal módjára vergődik, hogy valami fogódzót találjon e talányban. Nem szalaszthatom el a pillanatot. Most az élet vizsgáztat! De nem hiába nőttem fel Kodály országában, derengeni kezd valami. Kis hazánktól keletre nem dívik a relatív szolmizálás, csak az abszolút, tehát „dó” = „C”, „lá” = „A” és így tovább. Egy török udiskolából pedig az rémlik, hogy a „ti” szolmizációs szócska helyett „szi”-t használnak. Ez lehet a megoldás! „Szi” = „ti” = „H”. Szibemizsor. Az első szótag megvan. Innen már viszonylag egyszerű. „Be” = b előjegyzés, félhangnyi módosítás lefelé. „Sibe” = „B”. Azon már egyáltalán nem csodálkozom, hogy a franciabarát Romániából érkező cigány zenész a major (*cigányosan ejtsd: „mászor”*) mintájára a minor-ból mizsor-t képez. Ezért szerintem katedra járna a Román Népetimológiai Tanszéken. Mindez persze a tercre vonatkozik. Summa summarum: szeretne egy b-mollt hallani. Hogy mi történik, ha a „szó”-t felfelé módosítják arra keleten, azt máig nem tudom.

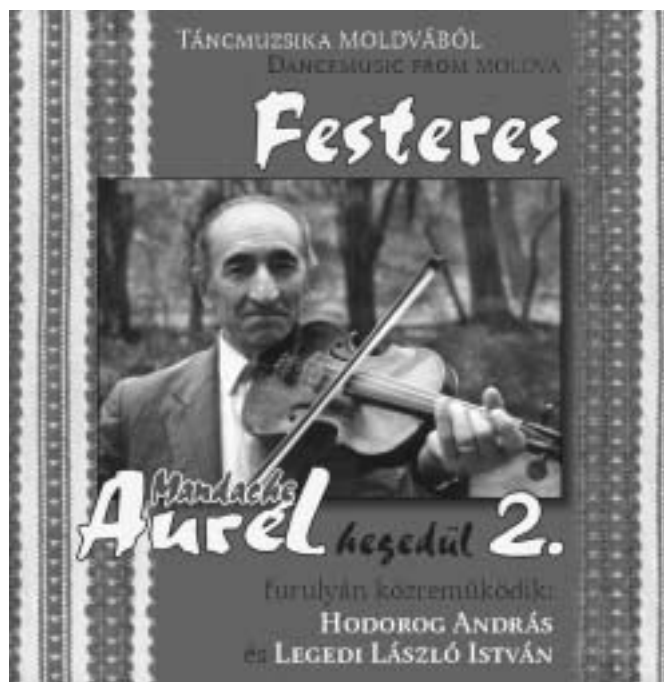
Mindez 2002 decemberében történt egy budapesti stúdióban. Azóta megszületett az első lemez (*Mandache Aurél hegedül – Hegedűs tánczene Moldvából, 2003., Etnofon*), s a második is (*Festeres – Mandache Aurél hegedül II., 2005.*), mely már a DialekTon Népzenei Kiadó gondozásában jelent meg, s melynek apropójaként ezen írásnak nekifogtam. A DialekTon-ról annyit kell tudni, hogy ez már a második ilyen témában kiadott lemeze és Balogh Sándor alapította azzal a céllal, hogy a magyar népzeneben rejlő értékeinket közkinccsá tegye. Ehhez bátran felhasználja a korunk adta lehetőségeket a stúdióban való hangrögzítéstől a régi archívumok kincseinek felújításán át egészen a rekonstrukciós kísérletekig. Ebben a felfogásban helyet kap a hangszerelés és a zenei szerkesztés is.

A „Festeres” című lemez nem minden előzmény nélküli. Annak a sorozatnak a folytatása, amely a „Szeretöm a táncba” címmel indult 1997-ben. A cél olyan jó minőségű felvételek kiadása, amelyek moldvai zenészek zenekari kísérettel is játszanak. A kíséretet minden esetben budapesti zenészek látják el. Ez egyike azon törekvéseknek, amelyek túlmutatnak az egyszerű dallamközlésen.

Ilyen a tudatos „hangszerelés” is. Ez persze nem klasszikus értelemben vett hangszerelés, hanem olyan zenei eszközök alkalmazása, melyek segítségével kiemelhető egy-egy dallam sajátossága vagy különlegessége, s nem idegenek a népzenei gyakorlattól sem. Az így kialakuló kiegyensúlyozott hangzásvilág nem csak a tanítástani szolgálat, hanem – talán egyfajta rekonstrukciós kísérletként – számot tarthat a szűk szakmán kívüli érdeklődésre is.

Mandache Aurél 1933-ban született a Bákó megyei Gisteniben. Tehetségét zenész apjától örökölhette, aki korán meghalt, így anyja egyedül nevelte fel. 14 éves korában jutott hozzá első hegedűjéhez, 20 évesen már lakodalmakban zenélt. 26 évesen fedezik fel

Elérhetőség: Óbudai Népzenei Iskola (Balogh Sándor), 1034 Budapest, Nagyszombat u. 27.; tel.: 36-1/388-6381, 06-30/854-2201; e-mail: bolyam@moldvahon.hu

egy rekecsini mulatságon, ettől kezdve 16 évig a bákói zenekar tagjaként fejlesztette játéktechnikáját és repertoárját. Itt együtt muzsikálhatott a később híressé váló primással, Ion Dragojjal. Ezzel a zenekarral bejárta a világot, így például Hollandiát, Belgiumot, Marokkót, Törökországot és Indiát. A bákói zenekar mellett párhuzamosan játszott a környező román és csángó falvak lakodalmaiban, keresztelőin. Főként a hegedüléssel kereste kenyerét, de emellett gazdálkodott is. Magyarországon először 1997-ben járt, amikor meghívást kapott a budapesti Csángó Bálra. Azóta rendszeres résztvevője más csángó témájú rendezvényeknek is.

Bár román nemzetiségű, hosszú ideig kiszolgálta a moldvai magyarok táncalkalmait, így jól ismeri zenéjüket. Dallamismerete emellett román horákból, szerbákból és városi zenekarban tanult „repertoárszámokból” áll. Aurél eredeti zenésztársai már nem élnek, de szívesen játszik együtt a klézsei furulyásokkal, Hodorog Andrással és Legedi László Istvánnal, valamint budapesti zenészekkel is. A két albumon Balogh Sándor (*doromb*), Bolya Dániel (*furulya*), Bolya Mátyás (*koboz*), Benke Grátzy (*dob*) és Buzás Attila (*böggő*) kíséri. Az elhangzó kíséretmódok általában Aurél instrukciói és visszaemlékezései alapján alakultak ki. Az így megszülető hangzás a népzenei hitelességet szem előtt tartva öltözteti új köntösbe az eredeti népzeneit, de emellett rekonstruálni kívánja a hajdani együttzenélések hangulatát is.

A hetvenes éveiben járó primás igen virtuóz játéktechnikája és széles repertoárja méltán képezi alapját a moldvai muzsikával foglalkozó zenészek ismeretanyagának. Tudása nem marad csupán néhány gyűjtemény féltett darabja, zenéjét a gyűjtések mellett kottás kiadványok is őrzik (*Balogh Sándor: Moldvai hangszeres dallamok; Draskóczy Lídia: Moldvai csángó hegedűs dallamok*). Későbbi terveink között szerepel további dallamainak kobozkíséretes lejegyzése is.

Néhány szó a táncnevekről. – Törekedtünk a táncok csángók által használt – néha román – elnevezéseit magyar fonetikával leírni (pl.: *Banumarocsini, Dzsampara*), illetve olyan elnevezéseket alkalmazni, amelyek már meghonosodtak Magyarországon, nagyrészt adatközlők fordítása nyomán (pl.: *Erdélyes, Virágtánc*). Meg-

említendő emellett az az igen termékeny és játékos névadó kedv, amely általában jellemzi e táj lakóit. Dallam, elnevezés és tánc között nem mindig kölcsönösen egyértelmű a hozzárendelés. Számtalan variáció létezik, egy-egy név hol „ragaszkodó” a dallamhoz, hol nem. Arról nem is beszélve, hogy a zenész fejében létező számtalan dallam nem mindegyike nevesül feltétlenül, de kedvünkért szívesen „gyártnak” elnevezéseket. Ezeket némi kritikával kell kezelnünk, vagy legalább precízen adatolnunk. Dallamnév kapcsolódhat helyhez (*Botosán, Berlád, Bákó, Somoska*), zenészhez (*Botofei, Fehér Márton*), személyhez (*Bezsán, Banu Márácsin*), zenélési alkalomhoz (*Asztali nóta*) vagy akár saját kedvenc dallamhoz is (*Aurél horája*).

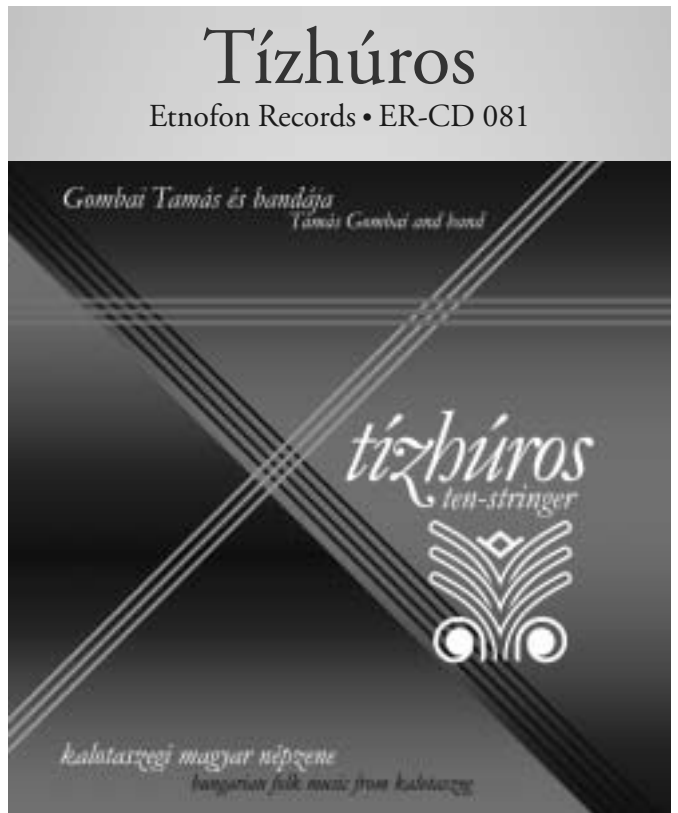
Aurél lemezein közel kétórányi anyag, mintegy 40 dallam hallható. A moldvai magyarok táncai mellett tartalmaz román horákat és szerbákat, valamint balkáni eredetű dallamokat is. Fontosnak tartottuk a felvételek során, hogy Aurél a dallamokat saját, eredetileg megszokott hangnemükben játssza. Mivel általában a klézsei furulyásokkal együtt hívják meg, kénytelen a furulyák hangneméhez alkalmazkodni. Ez láthatóan nem okoz neki problémát, viszont sok esetben kizár olyan technikai megoldásokat, amelyek csak az eredeti hangnem esetén oldhatók meg. Például, ha egy dudautánzás üres „A” húrba való lépegetést követel meg, akkor a dallam mondjuk „H”-dúrba helyezve elveszti ezt az eredetre utaló jellegzetességét. Azt pedig, hogy a különböző hangnemek más és más hatással vannak az emberi fültre, már sok évszázados zeneszerzői tapasztalat igazolja. Ha igazán szomorú művet akart valaki írni az 1700-as évek derekán, nagy valószínűséggel a „g” vagy a „c”-moll hangnemet választotta. És ez nem nemzetközi szabványmegállapodás, hanem az emberi hallás és érzélemlátás sajátossága, melyet már korán felismertek a zenével foglalkozó emberek. A furulya kötött hangsora is beszűkíti a hegedű lehetőségeit. A furulyán magától értetődőek a párhuzamos hangnemi mozgások, a hegedűn nem feltétlenül. Például a dallam két része lehet azonos fokra épített dúr és moll jellegű hangsor. De előfordul sok más érdekesség is a modális hangsoroktól kezdve a bő kvártos sorokon át egészen a párhuzamos hangnem rokon hangnemébe való kitérésig és dúr jellegű dallam moll zárlatáig. Tudatos felkészüléssel, Aurél eddigi gyűjtéseinek pontos feltérképezésével sok esetben sikerült felszínre hozni az eredeti hegedűs variánsokat.

Több mint 20 tánc képviseli a csángó táncrepertoárt (*Banumarocsini, Berladeánka, Botosánka, Bulgárjászka, Cipik, Édes Gergelem, Erdélyes, Félöves, Festeres, Floricsika, Hojna, Keresel, Kezes, Mokányos kettős, Musama, Öreg magyaros, Rekecsini botosánka, Ruszászka, Seremoj, Serény magyaros, Szerba, Szerba officerászka, Szerba sztudencilor, Zdrabuleánka*). Aurél dallamkészletének jelentős részét hora dallamok teszik ki, ezekből bőségesen jutott mindkét lemezre (*Aurél horája, Somoskai hora, Bezsán horája, Fehér Márton horája, Botofei horája, Hora batuta, Cigányászka*). Az első lemez „Kezes II.” című dallama az „Öreg magyaros” egy változata, lehetséges, hogy Aurél saját eredeti variánsa.

Több olyan dallam is előfordul, amely nem tipikusan moldvai – feltehetően bánáti – eredetű, de országszerte elterjedt (*Dzsampara, Bánátias dzsampara, Somoskai hora, Asztali nóta*). Hiányolhatóak a keserves és dojna dallamok, de eddigi gyűjtési tapasztalataink szerint Aurél ezen dallamai a román népzene modern rétegéből, illetve a román műzenéből kerülnek ki, így az értékelvű szerkesztés során ezek kiadását mellőztük.

A lemezeket a moldvai zene ismerőin és értőin kívül azoknak is szívesen ajánlom, akik korábban még nem hallottak hasonló muzsikát, de szeretnének közelebb kerülni Moldva különleges zenei világához.

Bolya Mátyás

Több mint tíz éve történt, Erdélyben jártunk népzenei tapasztalatokat szerezni. Utunk utolsó állomásaként egy szíves meghívásnak tettünk eleget. Egy Kolozsvár melletti kis faluba, Bodonkútra hívtak meg a családjához Jakab Feri barátunk, akit Budapesten ismertünk meg.

Éppen húsvét első napján érkeztünk, készen állt mindenki az ünneplésre, díszes asztallal és lélekkel fogadtak minket „pestieket”. A felejthetetlen nyúlsült és a büszkén kimért helyi pálinkák után késő délután kezdődött a húsvéti bál. Meghívták a tágabb rokonságot, komákat, régi nagy mulatókat, jó táncosokat.

Hangszerekkel érkeztünk, elszorult a torkunk, éreztük, hogy szerepünk most megcserélődik, hiszen míg eddigi állomásainkon a Mezősége és Székelyföldön mi csak hallgattuk a bandákat, itt most nekünk kell húzni a talpalávalót.

Bodonkúton jó ideje nem zengett már a tízhúros, noha vagy tizenöt éve még Csipás Feri is muzsikált itt a bandájával. A mostani idők már inkább csak az újabban divatos „elektrikus” zenészeket, „orgásokat” meg efféléket sodortak erre.

Hamarosan kellően oldottá vált a hangulat, kimentünk a pajtába és belesaptunk a húrokba. Elkezdődött a tánc, a régi csárdásokat játszottuk sorban, pörgött-forgott a társaság, szoknyák libbentek, csizmák villantak. Később jöttek a pattogós legényesek, ekkor már inkább csak az öregebb táncosok álltak ki, „cipkézni a levegőt”.

A tánc szünetében sem hagytak pihenőt nekünk, körénk gyűltek, kérték a régi nótákat. Az egyéni dallamvonulatok és díszítések halmazából sokszor nehezen hallottuk ki az alaptallamot, többé-kevésbé mégis sikerült megbirkóznunk a kísérettel.

Éneklés közben láttam szemükben az őszinte rácsodálkozás gyöngyét. Mikor leraktuk hangszereinket, kérdezték, hogy miként tettünk szert ezekre a nótákra, amelyek nagy része már az ő emlékezetükből is kikopott. Hirtelen nem értették, hogy miképpen létezhet az, ami elmúlt... Nem múlt el, s reméljük meg is marad, „amíg ég a gyertyavilág...”

Gombai Tamás

Halk csengettyűszó

Széki Soós János új kötetéről

Ameddig emlékezünk, megmaradunk – írja és vallja Széki Soós János újonnan megjelent, novellákat és verseket tartalmazó kötetében, amely a *Valaki fogja a kezem* címet viseli. A megható, tanulságos és elgondolkodtató írások mind az erdélyi Szék köré csoportosulnak. A szülőföld jelen van a kisfiúról szóló sorokban, aki délelőtt – kellenül – iskolába jár, délután pedig teheneket őriz, majd a fiatal legény szűk körben zajló felolvasásaiban, ugyanúgy, ahogy a tanárember iskolai és iskolán kívüli tapasztalataiban, és a Székre vissza-visszajáró író, költő minden rezdülésében.

A múltbéli események ugyan távolinak, mai – és kívülről – szemmel szinte hihetetlennek tűnnek, a szerző azonban lenyűgöző módon teremt meg írásaiban a kapcsolatot napjainkkal, és pontos megfigyelései, leírásai segítségével visszaröpíti az olvasót az időben. A különálló, de mégis egy közös, központi téma köré csoportosuló novellák közé beékelődnek a „nagy szétszóratásban” született versek és az autentikus fekete-fehér fényképek, így alkotva szerves egészet.

Széki Soós János gondosan szerkesztett, igényes kivitelezésű kötete azonban nem

csak a múltbéli események felidézése. Mondanivalója egyúttal példaértékű értékrenddel is szolgál a mai fiatal nemzedéknek. Az apai jó tanácsból, amely szerint a pénz messze nem minden – bár úton-útfélen ezt próbálják ma belénk sulykolni – ugyanúgy okulhatunk, ahogyan a széki „íratlan szabályokból”, amelyek segítségével bepillantást nyerhetünk a Szamos-vidéki erdélyi lélekbe. A szerző ezen a szokásoknak, hagyományoknak a bemutatásával szemlélteti érzékletesen a minden székiben ma is ott lakozó rendet, egységet, figyelmet és segítőkészséget.

A kötetben összegyűjtött írások minden tekintetben remekül ellensúlyozzák egymást: a téli és a nyári képsorok, a múltbéli és jelen idejű történetek, a „második világégés” borzalmait felidéző sorok és a meghitt családi-baráti körben zajló felolvasások mind-mind különböző képsorai egy és ugyanazon szűk közösségnek.

A könyv számomra két legszívbelemarkolóbb írása a *Könyvlapok mérlegtányéron* és az *Utazás elnémitott csengettyűvel* címűek. Előbbi azt meséli el, ahogyan a szekuritá-

tások elkobozzák, részben elégetik, részben pedig széthordják a nyugalmazott széki postamester, Kiss György gazdag könyvtárát, amelyet a helyiek a boltostól (aki párttitkári utasításra csomagolópapírnak használta a könyvlapokat) ismét összevásárolnak, a szétszedett könyveket pedig laponként ismét összeillesztik – és így őrzik meg a felbecsülhetetlen értékű kincset az utókor számára. Utóbbi pedig a szerző ideiglenes – közel tizenöt évvel ezelőtti – 1990 októberi széki búcsújáról szól: arról, hogyan köszön el könnyező szüleitől, és hogyan indul el vonattal Magyarország felé. Nem visz, hiszen nem is vihett semmit magával; egyetlen poggyásza egy elemózsiás tarisznya – és egy aprócska rézcsemettyű. Az a rézcsemettyű, amely azóta is ott áll Széki Soós János íróasztalán, és a mai napig rendületlenül figyeli írói tevékenységét.

Miközben mindenki figyelmébe ajánlom ezt az őszinte, elgondolkodtató, megható és értékes új kötetet, csak két dolgot kívánhatok: Széki Soós János minden kedves olvasójának azt, hogy hallja meg a halk csemettyűszót, a szerzőnek pedig, hogy az íróasztalán álló rézcsemettyű még sokáig figyelje és egyengesse írói ténykedését. És talán még egy harmadik kívánság is helyénvaló: ez a tovább bontakozó emlékező és emlékeztető szépirói működés jusson el mielőbb és minél teljesebb formában a szülőföldre, ahol bizonyára nem csak örömteli fogadtatásban részesül majd, hanem bátorítást is ad a további értékörzésre, ezzel pedig lehetőséget a megmaradásra.

Zachar Viktor

Borbély Jolán

„Minden sikeres férfi mögött egy nő áll” – olvastam egy karácsonyi ajándék könyvecskét felütve, néhány nappal azután, hogy alapos egyeztetést követően sikerült Joli néni idejéből pár percet lefoglalnom kérdéseimmel. Nagy örömmel töltött el e nyúl farknyi mondat, hiszen rövid summázata annak a gondolatnak, mellyel a Hagymányok Házában található dolgozószobába riportkészítési szándékkal megérkeztem. A fenti gondolat jegyében célozom e beszélgetés papírra vetésével az volt, hogy bemutassam azt az asszonyt, aki kezdetben munkatársként, majd házastársként segítette, támogatta Martin György munkáját. Őt, aki a mai napig szakmai hozzáértéssel és emberséggel végzi munkáját.

– *Mi ösztönözte Joli nénit arra, hogy a néprajztudományt válassza élethivatásául? Mikor találkozott először a néptáncsal?*

– A legnagyobb ösztönző erőt talán a gyermekkorom adta, hiszen Hajdúszoboszlón születtem, mely közigazgatásilag város volt ugyan, életformájában azonban paraszti település. Nem véletlen tehát, hogy ikertestvéremmel együtt már gyerekkorunkban felnőttként bevontak a dolgos hétköznapiakba. Ami azt jelentette, hogy részt vettünk például aratásban, kapálásban, vagyis tisztában voltunk a paraszti munkák sorával, szabályaival. No, meg a szórakozást jelentő lakodalmak, gazdabálok menetével. Mindent összevetve tehát jól éreztük magunkat abban a környezetben. Viszonylag fiatal nagyanyánk parasztasszony volt, mégis az ő bölcsességének köszönhetően, hogy azon kevés gyerekek közé tartozhattunk, akik a négy elemi után Debrecenbe kerültek a Református Dóczy Leánygimnáziumba. Középiskolás éveimben az ének-zene és irodalomoktatástól a Karácsony Sándor által gimnazistákból összeállított táj- és népkutató csoportban való részvételemig minden nagy hatással volt későbbi munkámra.

S hogy hogyan talákoztam a táncsal? Azon túl, hogy a lakodalmakban én is roptam a velem korabeliekkel a felnőttek közt a csárdást, először a gimnázium után talákoztam a néptánc szervezett formájával. Az egyik iskolatársamtól ugyanis megtanultam Molnár István Karádi rezgőjét, melyet nagy fáradtsággal betanítottam az általam toborzott 36 fős szoboszlói együttesnek. Nagy örömmel, sok évvel a csoport színházi bemutatkozása után, Molnár István emlékezett a produkcióra.

– *Gondolom, meghatározó volt életében a Molnár István koreográfusjával való megismerkedés?*

– Igen. A középiskola után egy év kihagyással 1947-ben kerültem az ELTE magyar-német szakára, s ezzel egy időben az egyetemi fővárosi állami leánykollégiumba. Tudtam róla, hogy Molnár István a Csokonai együttesrel dolgozik, így szándékosan kerestem a lehetőséget a bekerülésre, mely egy kollégista társnőm segítségével sikerült is. Egy felvételt követően, többek közt Simai Zsuzsával és Németh Ildikó édesanyjával együtt kerültem be abba a csoportba, melynek akkor már tagja volt Pesovár Ernő, Vásárhelyi László, Vadasi Tibor, sőt Tinka is, mint 16 éves rövidnadrágos cserkész. Bár a csapat legfiatalabb tagja volt, hisz a sok egyetemista közt még csak a Fasori Evangélikus Gimnáziumot látogató diák volt, mégis azt mondták róla, hogy úgy táncol, mint egy kis ördög. Így ő volt, aki Jánosi Sándorral – Juló bával – az utolsó jamboree-n Párizsban szó-lótáncosként részt vett.

– *Meddig volt a Csokonai együttes tagja?*

– Egészen a felbomlásáig. Ezt követően Molnár Istvánt felkérték a hivatásos SZOT együttes vezetésére, így a volt Csokonaiából sokan – köztük Tinka is – hivatásos táncosi pályára léptek. Én azonban

Pestre kerülve eltökéltem magam, hogy mindenképpen elvégzem az egyetemet, ezért nem követtem barátaimat. Hasznomra is vált, hiszen később sok idős profi táncos került ki végzettség nélkül az együttesekből. Voltak azonban olyanok, akik a táncos munka mellett levelező tagozaton kemény munkával szerezték meg diplomájukat. Tinka is így került be az ELTE magyar-történelem szakára, ahol tanári diplomát szerzett, majd külön diplomázott néprajz szakon is.

– *A magyar-német tanári szak elvégzését követően lett Joli néni néprajzos hallgató?*

– Nos, ez egy kicsit bonyolultabb volt ennél. Már az első szigorlatomon túl voltam, mikor a néprajzi tanszéket megalakították. Én akkor azonnal át akartam kerülni, de az egyetem vezetése nem engedett, mert szükség volt a tanári végzettségű fiatal értelmiségiekre. Így harmadévesként otthagytam az egyetemet és átmentem a Színművészeti Főiskola táncrendező szakára levelezős másodéves hallgatónak. Azonban ezt is félbehagytam akkor, amikor Ortutay Gyula, kulturális miniszter segítségével a tanárképző szak „elengedett”, s átmehettem a néprajz szakra szintén másodévesnek. Később magyar nyelv és irodalom szakon is diplomát szereztem.

– *S mi lett a táncsal a csokonais évek után?*

– Tekintettel arra, hogy én nem akartam profi pályára lépni, a Krikszán Sándor (a SZOT együttesnél Molnár István asszisztense) által vezetett MÁVAG amatőr csoportjába mentem táncolni. Közben abban az évben, mikor férjhez mentem Éri István régészhez (1950), a Népművelési Intézet – melynek egyetemistaként már külső munkatársa voltam – elindította első néptáncoktatói tanfolyamát. Erre a Felső-Gödön rendezett bentlakásos képzésre én is jelentkeztem, így többek között Molnár István, Szentpál Olga és Roboz Ágnes tanítványaként elsősk között szereztem meg az oktatói képesítést. 1973-ig folyamatosan vezettem üzemi- és ifjúsági csoportokat.

A Muharay Elemér vezette Néprajzi Osztály tánckutató részlegének már ilyen minőségben lehettem tagja, amit Pesovár Ernő vezetett, de Gábor Anna is a részleg tagja volt, majd Martin György is. Maácz László, az Állami Népi Együttes táncfolkloristája is a gyűjtőbrigád tagja volt Timár Sándorral együtt.

– *Elemér bácsi tehát a tánckutató részleget javarészt a Molnár-tanítványokból állította össze. E névsor hallatán felötlik bennem a kérdés, hogy miként tudott eredményesen, széthúzás, egyéni érdek előtérbe kerülése nélkül, nagy hatékonysággal dolgozni ennyi kiváló szakember?*

– Valóban, ma nagyobb a széthúzás a mozgalomban, igaz, jóval nagyobb a létszámunk is. Nagy igazság van abban, amit egyszer valaki megfogalmazott: Martin György sokaknak meghalt. Ugyanis Tinka érzékenyen ügyelt arra, hogy a tánckutatók, koreográfusok kicsiny csoportjában keletkezett feszültségek ne szivárognak a nyilvánosság elé. Fontosnak tartotta a mozgalomban egyre gyarapodó amatőr együttesek szakmai patronálását, vezetőik továbbképzését. Ezért az összegyűjtött anyagokat rendszeresen vetítettük, s egymás után jelentek meg a kisebb-nagyobb publikációk. Hál' istennek az akkori rendszer sok hibája ellenére támogatta a szaporodó néptánc csoportokat, hiszen tudták, hogy ez a kultúra biztosan magyar, s nem bűnös nyugati. Munkánk tehát kiváló táptalajon fejlődött tovább a számtalan kultúrcsoport ürügyén. Tinka, s természetesen a többi tánckutató pedig épp ezen és ezért dolgozott. Kutatott, elemzett, rendszerezett, tanított, koreografált, zsűrizett és publikált. Mindeközben segítették és megbecsülték egymás munkáját. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint például az, hogy a Novák Tata által létrehozott Biharinál Szigeti Károlytól Györgyfalvai Katalinig koreográfusként megfordult az akkori szakembergárda szinte valamennyi tagja. Itt készítette el első és egyetlen koreográfiáját Tinka is.

– *A kiváló táptalajon erősödő mozgalom rövid idő elteltével saját klubot szeretett volna magának. Hogyan emlékszik Joli néni az első budapesti táncház létrejöttére?*

– Nem csak a Budapesten működő együttesek tagjaiban érelődött az a gondolat, hogy a néptáncosoknak a zalai és a szolnoki fesztiválok verseny-léghőjén túl össze kellene jönniük más, kötetlenebb formában is. Mégis, a fővárosi együttesek vezető táncosai keresték fel Tinkát azzal a szándékkal, hogy a beat klubok mintájára szeretnének létrehozni egy zártkörű néptáncos rendezvényt. Mindezt fiatalos hévvel, természetesen az együttesvezetők tudta nélkül képzelték el. Tinka örömmel fogadta az ötletet, de ellenezte a vezetőik mellőzését. Együttal elengedhetetlennek vélte a közös bulizáshoz azt, hogy a meglévő felvételek alapján először tökéletesen el kell sajátítani egy tájegység teljes táncrendjét. A történet többi része már ismerős: a Bihari Táncegyüttes szervezésében a széki táncrend főszereplésével a Liszt Ferenc téri Könyvklubban megtartották az első táncházat, mely azóta él, gyarapszik, lásd Táncháztalálkozó.

– *A táncház nyitottá tétele azonban nem aratott osztatlan sikert...*

– Valóban. Emlékszem, Tinkának erősen győzködni kellett az ajtó vigyázó táncos fiatalokat és a rendezőket, hogy Csoóri Sándort és vendégeit beengedjék az első táncházba. A rendezvény át is került hamarosan a Kassák Klubba, majd az FMH-ba, ahol a táncoktatás nehéz feladatát Timár és tanítványai vállalták fel. Ez viszont már osztatlan sikert aratott, hiszen rengetegen látogatták ezeket az összejöveteleket. Egyebek mellett művészek, diákok, írók, költők.

– *Koromnál fogva nem ismerhettem személyesen, csak tudományos publikációin keresztül. Éppen ezért érdekel, milyen volt Martin György hétköznapi emberként.*

– Nos, először is egy hatalmas műveltséggel rendelkező ember volt. Nemcsak táncos-néprajzos, hanem irodalmi és zenei, sőt naprakész politikai tájékozottsága is volt. Másodszor egy nagyon termékeny tudományos publicista, akit csak a munka érdekelt. Az sem érdekelte, ha kinn volt a cipőből a lába. Hosszú időn keresztül például fagyos körtén és kenyéren élve spórolta össze és fizette ki részletekben a Rábaitól vett első nyugati magnetofonját, hiszen félnapos alkalmazása miatt, fizetéséből nem engedhetett volna meg ilyen luxust magának.

Tehát rettenetesen szívós alkat, s emellett céltudatos és alapos ember volt. Készületlenül soha nem indult előadást tartani és oktatni, de még gyűjtéseire is előre összeállított kérdőívvel készült. Végtelenül kedves és türelmes magatartásának köszönhető az adatközlőkkel kialakult mély, baráti kapcsolatait.

– *Legendás fényképek örökítették meg egy-egy gyűjtőútjának bensőségebb momentumait. Mégis, hogyan sikerült az adatközlők bizalmába férköznie?*

– Nagy érzéke volt beszéltetni az adatközlőket. Érdeklődéssel figyelte és jegyzetelte a hallottakat, miközben a párbeszéd témáját egyre inkább a számára fontos tánc felé terelte. Csak a beszélgetés legvégén kérte meg a „mesélőt” az elmondottak bemutatására. Volt, ahol ez könnyebben ment, volt, ahol nehezebben. Nemezszer kellett elővennie kabátzsebéből kedves útítársát, egy bakelit tejetű lapos üveget, melyből „bátorítóval” kínálta emberét, mert ugye a paraszt józanul nemigen ugrált.

Tekintettel arra, hogy ő nem szerette az alkoholt, az ivócimbora hálátlan szerepére néhányszor barátjának, Pesovár Ferencnek kellett vállalkoznia, például a vajai filmzés alkalmával, amikor Feri addig szórakoztatta az adatközlőket, hogy a felvétel végére csaknem berúgott. Másol, mint például a cigányoknál, be kellett mutatnia táncos tudását ahhoz, hogy befogadják őt és megnyíljanak előtte, vagy elhiggyék, hogy táncos szakember. Így járt Méréban is, amikor az adatközlők kérésére eljár egy legényes pontot és az egyik néző felkiáltott: – Odanézetek, hát ez meg az apám táncát járja!

Olykor egy pakli cigarettát kínálva közeledett az emberekhez. Mindezekért megbecsülést és tiszteletet kapott tőlük. Emlékezetes ilyen szempontból a gergelyugornyai filmzés napja. A magnetofonnal való rögzítéshez ugyanis a Tisza-parti putrikból be kellett vinni a cigányokat az intézet Tátráján a „kultúrba”. Mikor megtudták, hogy autón beutazhatnak a faluba, olyan mosakodásba fogtak a két lavór segítségével, hogy alig lehetett hinni a szemnek. Kiöltözve, egymás hegyén-hátán utazva indultak a felvételre.

A tisztelet azonban Tinka részéről is érzékelhető volt. Egy alkalommal Berkes Eszter összehozott egy kitérő filmzési lehetőséget az óbudai és a csillaghegyi cigányokkal. A munkálatokhoz segítségül hívott egy házaspárt, akik elég csúnyán fejezték ki undorukat a cigányok – felvételek utáni – lakoma-meghívására. Erre a mindig nyugodt Tinka olyan heves dühvel zavarta el őket a helyszínről, melyet ritkán tapasztaltam nála. Precizitást és tiszteletet várt el azoktól is, akik vele dolgoztak. Talán ezt érzékelte a cigány vajda is a felvételnél, amikor kérte, hogy táncoljon egyet, s azután a megbeszéltek szerint vezényelte a népét a kamera elé, mint ahogyan azt Tinka kérte tőle.

– *Hogyan készítették elő és fogtak neki egy-egy gyűjtésnek?*

– Néprajzusként tisztában voltunk azzal, hogy melyek azok a területek, amelyek a legrégebbi vagy legszínesebb kultúrával rendelkeznek. Így került az elsők között az érdeklődési körünkbe a somogyi és a szatmári vidék.

Azonban bárhol is kezdtünk terepmunkát, mindig egy szöveges gyűjtés előzte meg a filmzést. Ami annyit jelentett, hogy nem egyből a kamerával felszerelt stábbal mentünk ki a helyszínre, hanem általában egyedül vagy másodmagunkkal próbáltuk megismerni a környéket, kitudakolni a plébánostól, a tanítótól, a kocsmárosától, hogy kik a legkiválóbb táncos egyéniségek. Csak ezek eredményessége után láttunk neki a filmzés megszervezésének, majd azok elemzésével egy-egy monográfia elkészítésének. Van olyan eset is, amikor egy korábbi gyűjtés helyszínére tértünk vissza újabb kutatások céljából, mint ahogy Magyarvistára is elsősorban Mátyás István miatt utazott le Tinka 1956-ban. Molnár István gyűjtése nyomán kereste a kiváló táncost, de a rosszul megadott név nehezítette a kutatást. Ilyenkor jött jól a táncos tudás. Néhány Mundruc-féle pont bemutatása után minden vistai a keresett adatközlőhöz irányította őt.

– *Voltak kialakult kutatócsoportok, vagy a táncos részleg együttesen járt terepmunkára?*

– Általában kis csoportokra szakadva jártunk gyűjteni. Az első gyűjtőpár Martin György és Timár Sándor volt, az ő bagyi gyűjtésükből született az első publikáció Bag táncai és táncélete címmel. Én kezdetben Vujicsics Tihammal és Vida Józseffel gyűjtöttem a hazai délszlávoknál. Ez lett a diplomaterületem is. Tinka és a két Pesovár vezetésével ekkor folyt a somogyi monografikus táncgyűjtés. Majd Tinkával és Éri Péterrel alkottam egy kis családi brigádot, s jártunk elsősorban Erdélybe és a szlovákiai magyar falvakba. Sajnos, amikor a Néprajzi Osztály megszűnt, a tizenkét évfolyamos Arany János Gimnáziumba mentem tanárnak, így a gyűjtőutak legjava számomra az iskolai szünetekre esett. Ezalatt Kallós Zoltán segítségével jöttek létre a kalotaszegi, majd a mezősegyi gyűjtések, amelyben Tinka, Pesovár Feri és néha Andrásfalvy is részt vett.

14 év elteltével kerültem vissza az intézetbe, ahol Tinka kérésére a tárgyaló művészetekkel foglalkozó státuszba kerültem. Természetesen emellett folyamatosan dolgoztam velük is.

– *Mindemellett a falusi csoportokat is támogatta szakmai tudásával?*

– Igen. Muharay Elemér kért meg rá, hogy táncos néprajzusként segédkezzek a vidéken működő hagyományörző csoportoknak. Többek között tanfolyamokat szerveztünk az együttesek vezetőinek, és segítettük a kulturális rendezvényekre való felkészülésü-

Lányi Ágoston, Borbély Jolán, Mátyás István „Mundruc”, Martin György, Éri Péter, Sztanó Pál – archív felvétel

ket. Természetesen egy-egy előadás erejéig egyebek mellett Tinka és Csoóri Sándor is bekapcsolódott ebbe a munkába. Sőt, még volt táncos társunk, Bodnár Sándor és Szigeti Károly – mindketten a Nemzeti Színház rendezői – is figyelemmel kísérték a színpadi produkciók elkészültét.

– *Martin György nem vállalt nagyobb részt a patronálásból?*

– Nem, mert sajnálta a tudományos munkától elvenni az időt. Mindig szorították a határidők. Nem egyszer kaptunk össze azon, hogy én távol akartam tartani a váratlan vagy haszontalan látogatóktól, hiszen a hosszas beszélgetések után sietve folytatta munkáját rendszerint hajnalig. Rettenetesen hajtotta magát. Egyszer halála után mondta valaki nekem, hogy Tinka azt mesélte, hogy fiatal korában megjósolták korai halálát. Azóta is foglalkoztat a kérdés: vajon azért hajszolta magát, mert tudta ezt, vagy azért halt meg, mert túlhajszolta magát?

– *Ha tudta mindezt, akkor miért nem jelölt ki szellemi utódot?*

– Talán mégsem vette annyira komolyan. Mindenesetre nehéz volt a szellemi örökösét megnevezni. Két kiváló ember közül választhattak. Kétségkívül legideálisabb a szlovák állampolgárságú, Pesten végzett tanítvány, Dr. Sebők Géza volt, aki jelenleg Svájcban él. A másik szakembert valamennyien ismerjük, ő Dr. Felföldi László, az MTA ZTI munkatársa. Egyébként ugyanilyen nagy problémát jelentett Lányi Gusztin halálakor az utód kiválasztása. A táncjelírás hatalmas precizitást és elmélyülést kíván. Nem egyszer futott össze az osztály Gusztinak a hívószavára: „nem találok egy tizenhatodot”. (A filmek némák voltak.) Olyankor egy-egy munkatárs dúdolt, tapsolt, számolt, figyelt a filmre. Tehát alkalmasint csapatmunka a jelírás is.

– *Ennek ma is így kellene működnie, ezzel szemben nem ezt látom. Mi a véleménye a mozgalomról?*

– Nos, először is nem értek egyet azokkal, akik azt mondják, hogy a táncházmozgalom meghalt. Nem halt meg, sőt szép számmal vannak ma már nem csak Pesten, hanem vidéken is tánc házas rendezvények. Ellenben egyetértek Tinkával, aki azt mondta, hogy ha nem tud valaki különben csinálni, mint amit a paraszt, akkor ne alkosson modern színpadi művet. Ki nem állhatom a tehetségtelen, műveletlen „koreográfusokat”, a nyakatekert, mondvacsinált produkciókat, idéetlen, egymást majmoló táncdrámákat. Félreértés ne essék: nem a modern műveknek vagyok az ellensége, csupán annak, hogy legtöbbször nincs meg az autentikus alapja a produkcióknak, vagy ha megvan, akkor rosszul van „tálalva”. A mozgalom

jövőjének alakulása attól függ, hogy a magyar kultúrát akarjuk-e továbbéltetni, vagy Nyugat-Európát másolni. Nagy felelősség van tehát az alkotókon. Az értékmentést választva minél mélyebbre kell ásni magunkat a táncos anyagokban. Nem csak a már dokumentált, hanem a saját magunk által felgyűjtött új anyagokban is, hiszen ezekkel együtt több százezer méter filmet tárol az MTA ZTI Táncosztálya, ami olyan mennyiség, amennyi a világon összesen sincs. Keresni, kutatni kell a még élő adatközlőket. Fontos a felhalmozott tudás rendszerezése, valamint a dialektusok, falvak, egyéniségek összehasonlító vizsgálata. Addig, amíg nem ez uralkodik a szakmában, nem lehet bizakodva nézni a jövő elé, s értékes modern művek is csak így szülehetnek.

– *Úgy vélem, Joli nénit ez a fajta hozzáállás tartja közel a mai napig a tánchoz és a szakmájához.*

– Igen. Azt hiszem, borzasztó nehéz lenne úgy élni, hogy az ember azt gondolja, már nincs dolga az életben. Én nem tudnék ölbe tett kezű nyugdíjas életet élni. Mióta az eszemet tudom, keményen dolgoztam. Gyermekkoromban a földeken, diákkoromban az egyetemen, felnőttként meg a munkahelyen. Dolgozni kellett a mozgalom, a szakma, s nem utolsó sorban a család, a megélhetés miatt. Sok munkánk és saját pénzünk volt a gyűjtőutakban. Nagyon jó példa erre a mindenki által ismert '61-es türei hangosfilm felvétele körüli bonyodalom. Tinka féléves kint tartózkodásának köszönhető, hogy Kalotaszeg minden részéről össze tudta gyűjteni a legjelentősebb táncos adatközlőket. Azonban ez volt a könnyebbik része. Az MTA több milliót érő kameráját ugyanis sürgősen ki kellett juttatni. Hihetetlen, de nem volt olyan ismerős vagy barát, aki segített volna ezt megoldani. Végül Takács Andrást felhívtam Pozsonyban, s mondtam neki, hogy ha Istent ismer, segítsen Tinka után vinni a gépet Erdélybe, mielőtt lejár a kutatásra engedélyezett idő. Így történt az, hogy Andris Pozsonyból elindult Pestre, ahol magához vette a kamerát, no meg Sztanó Palit, és lerobogott Tü-rére. A határon volt is nagy értetlenkedés, hogy egy szlovák állampolgár autójával minek viszi az MTA munkatársát a milliós értékű kamerával együtt Romániába.

Voltak tehát nehezen megoldható feladatok, melyeket sürgősen, sokszor saját anyagi forrásból kellett megoldanunk ahhoz, hogy ma – több tíz év elteltével – a tévé és videó elé ülve bárki kényelmesen megnézhesen egy-egy archív anyagot, s felhasználásával színpadra állítson egy koreográfiát.

Paluch Norbert

Palócul tanított imádkozni anyám

Tözsér Kapcsos Anna, egy kazári palóc asszony önéletírása

A Tözsér Kapcsos testvérek a 40-es évek végén – középen a szerző.

Kovács Palya Ernőné Tözsér Kapcsos Anna 1927-ben született a palócföld szívének számító, valódi palóc tudattal rendelkező Kazáron. Kazár anyaegyháza a leányegyházakkal, Vizslással és Mátraszélével közös házasodási kört és viseletcsoportot alkotott. Kazár faluközössége és kultúrája a palócság jellegzetes példája. Hegyek közé zárt, szűkhatárú falu, korlátozott lehetőségekkel, konzervatív gazdálkodással, társadalmában, kultúrájában, hiedelemvilágában számos archaizmus. A falu közelében nyílt bányák által szerzett jövedelem adta a forrását a női viselet páratlan 20. századi kivirágzásának. A falu legidősebb asszonyai még napjainkban is viseletben járnak. A ma már 77 éves Panni néni az utolsók egyike, akinek nemcsak ruhatára, de gazdag és biztos tudásanyaga is párját ritkítja.

Panni nénivel még néprajz szakos hallgatóként, 1982-ben találkoztunk először, szinte véletlenül vetődöttünk hozzá. Akkor még nem ő volt a falu legismertebb viseletes asszonya, egy idősebb asszony udvarán találkoztunk. Attól kezdve, egy jó évtizeden át, ő volt kazári szállásadónk, anyánk helyett anyánk. Mély és tartós barátság szövődött közöttünk. Özvegyasszony volt, örült nekünk, patyolat tiszta otthonában jó volt

finom pampuskái mellett történeteinek szövedékét hallgatni. Kiderült róla, hogy kiváló tudója mindannak, ami egy néprajzkutatót érdekelhet. Hatalmas szívvel és mindenben átgondolt bölcs alázattal, ugyanakkor életörömmel és humorral megáldott, kifogyhatatlan anekdotázó kedvű, éles eszű asszony. Történeteiben a maga életteliségében tárult ki a paraszti világ és asszonyi sors, amit Morvay Judit felejthetetlen Asszonyok a nagycsaládban könyve tett ismertté. A Panni néni történeteiből kibomló világ azonban nem volt annyira komor, keserű, mint amilyenek a nagycsaládi együttélést az említett klasszikus munka mutatta. Nem azért, mert ne lett volna telve az életük árvasággal, betegséggel, halállal, hanem azért, mert minden rezdülésében kitűnt egy egymásra figyelő, mindenkin segítőkész, a szó nemes értelmében vett önzetlen szeretet, egymásért élés, egymás „meggyámolítása” (ahogyan szép szóval a kazáriak mondják), ami nem hagyott segítséget és aggódó odafigyelést nélkül senkit, gyermeket, árva, beteget, öreget. Ez a mindenben átgondolt szeretet meleglik ki Panni néni írásából is. S hogy ez a hang nem egy élete végéhez közeledő ember mindent megszépítő visszanézése, azt két évtizedes tereptapasztalattal bizonyíthatjuk. Nem egy Panni nénit ismertünk Kazáron, aki hasonlóan éles elmével, mindenben átlátva és felül-emelkedve, derűvel és elsőpró humorral vitte a mindennapok igáját,

ami az asszonyokra nehezedett. S ez az igaz bizony nehéz volt, különösen nehezzé tette azt a 20. század, ami a bányába, a háborúba, az iparba vitte a férfiakat, vagy utóbb a nógrádi munkanélküliség neuroziséban az alkoholizmusba, s az asszonyok ott álltak sokszor magukra hagyva, férfimunkát a vállukra véve, foggal-körömmel átvive „a szerelmet a túlsó partra”. Összetartották a családot, s megőrizték azt a tradíciót, ami Kazárt a világ előtt híres faluvá tette. Az egykori palóc nagycsaládi együttélés utóélete, emléke különös erővel sejtett ki ezekből az asszonysorsokból. Patriarkális archaizmusának a benne valaha élt generáció inkább a szépségét, a szoros együtvé tartozás védelmező biztonságát élte meg és próbálja emlékeiben újraélni.

Panni néni, mint „ráérőbb” özvegyasszony, idők folyamán a falu híressége lett, akihez minden betérő vendéget küldtek, akit fel kellett öltöztetni, s akinek mesélni kellett. Amikor lassan kezdtünk elmaradni a faluból és Panni néni gyönyörű levelei sorra érkeztek a nagy ünnepekkor, egyszer egy füzetet mentünk hozzá látogatónak: „Itt ez a füzet, tessék lejegyezni azokat a történeteket a családról, amelyeket olyan szívesen hallgattunk!” Számunkra is meglepő volt, hogy Panni néni mekkora örömmel és magától értetődő mesélőkedvvel látott az íráshoz. Alkalomról alkalomra megmutatta a növekvő füzeteket. Az utóbbi öt év nagy vesztesége a számára, hogy az otthonából kiszakítva, mozgássérülten a mizserfai öregotthonban idős, beteg, elesett emberek között él, mindenkin segítve, de egyre lankadó életkedvvel - látása romlása miatt varrni már csak nehezen tud – egyedül az írás maradt, s a remény, hogy az élettörténet egyszer megjelenik.

Az írás hömpölygő folyama öt generáció életének fontos eseményeit kíséri végig. Szerelem, születés, halál, árvaság, a szeretet segítőkész és megtartó gesztusainak epizódjaiból egy palóc nagycsalád élete, mindennapjai bontakoznak ki, s közben az emlékezet ki-kilépve a családi környezetből bemutatja mindazt, ami egy paraszti közösség életének keretét, szövétnéket adja, sokkal nagyobb teljességben, mint amit egy száraz néprajzi monográfia megtehetne. Autentikusabb belülről láttatás a legempathikusabb szakmai mű esetében sem lehetne, mint ebben az érzésekkel teli családtörténetben és önéletírásban, amelyben szeretteinek és egy végleg eltűnt világ értékeinek akar emléket állítani egy kivételes asszony. A mű szűkebb néprajzi értékén túl, nemcsak egy hagyományaink értékeire ráébredő közösség öntudatát táplálja, hanem a nagyobb olvasóközönség figyelmére is számot tarthat.

Tözsér Kapcsos Anna: Palócul tanított imádkozni anyám
Sajtó alá rendezte: Balogh Balázs, Fülemile Ágnes, Stefany Judit
Szerkesztette: Fazekas Zsuzsa

L'Harmattan-Európai Folklor Intézet, Budapest, 2004.
302 oldal, 2.500,- Ft

Megvásárolható a nagyobb budapesti könyvesboltokban és 10% kedvezménnyel L'Harmattan Könyvesboltjában:
1053 Bp. Kossuth Lajos u.14-16.; tel.: 267-5979

A MI DUDÁNK

Más nemzetek magukénak tüntetik fel a hangszer magyar változatát

Nemzetközi folklór- és népzenei fesztiválokon, dudástalálkozókon a magyar dudások rendre elviszik a pálmát. A közismert nagy dudásnemzetek számára sem igen terem babér, ha a bakfejes, kontraszípos duda megszólal. A skót és ír zenészek is kénytelenek tudomásul venni, hogy a mi dudánk hangzása és játéktechnikai lehetőségei jócskán meghaladják az Európában szokásos típusok képességeit. A kromatikus, oktáv hangterjedelmű dallamsíp a ritmikus lüktetésű kontraszíppal és a két oktávval mélyebb hangú bordóval kiegészülve a zenei teljességet közelíti. Ez a hangszer önmagában tartalmazza a melódia, harmónia és ritmus egységét.

Érthető, hogy az ezredéve velünk élő népek is beillesztették saját folklórukba a kontraszípos dudát. A „tót atyafiak”-nál a bolhalyuk nélküli változat eresztett gyökeret, játéktechnikájuk és repertoárjuk nem sokban különbözik a miénktől. Gazdag aprája-variációkkal rendelkeznek. Napjainkban azt látjuk, hogy szemet vetettek a bolhalyukra is. Jó lesz vigyázni. A végén még kidudálnak minket saját hagyományainkból. Manga János még arról tudósít, hogy a tót fuvarosok, miután Pesten lerakták a szállítmányt, hazafelé a Palócföld pásztoraitól vásárolták fel a dudákat. A magyar duda tehát kereskedelmi cikk volt még a XIX. században is.

A Dráva menti horvátok a kontraszípos duda legrégebbi változatát, a favályús sípszáras dudát őrizték meg napjainkig. A Dráva folyót a trianoni döntés tette határfolyóvá. A szétszakított ország magyar népességének jelentős része így idegenbe szakadt. Az új államalakulatok arculatformáló igyekezetükben alaposan rátették kezüket az értékes magyar kultúrkincsekre. A Csehszlovák főváros, Prága Nemzeti Múzeumában a tükrös homlokú, bakfejes, kontraszípos magyar duda lelőhelyeként Szlovákia van megjelölve, az etnikum elhallgatásával. A Maros menti román falvakban ugyanezt a dudát, bolhalyukas sípszárral, már román dudaként tartják számon, pedig az adatközlő maga mondja, hogy az apja a dudát magyaroktól vette.

Az összes szomszédunk igyekszik idegen tollakkal ékeskedni. Lengyelországban mindössze két helyiségben, Zakopanében és a szomszédos Bukovinában találunk magyar eredetű, kontraszípos dudát. Hasonló a helyzet Ukrajna és Horvátország esetében is. Az összterületük elenyészően kis (talán ezrelékben sem mérhető) részén megjelenő hangszerről büszkén hirdetik, hogy lengyel, ukrán, vagy horvát dudáról van szó.

A dél-alföldi típusú, sajátosan magyar megjelenésű, menyecskefejes dudák Jugoszlávia népi hangszeres kiadványaiban egyszerűen a vojvodinai típust képviselik, vagyis jugoszláv népi hangszerként vannak nyilvántartva. Úgy látszik, az értékek eltulajdonítása nem jelent erkölcsi problémát. Visznek, amit látnak. Talán nem kellene hagyni.

Nem csak szomszédaink büszkélkednek mástól elsajátított javakkal, megteszik ezt a franciák is. Gascogne vidék Landais tartományának néhány falujában is találkozunk a magyar dudával. A bordósíp és bakfej nélkül felszerelt dudák a bolhalyuk nélküli típust képviselik. A múzeumokból mintegy 6-8 példány került elő. (Vélhetően a napóleoni háborúk idején került ki az akkor még huszár-hangszerként is használt duda, a hadifoglyokkal együtt Franciaországba.) Ez a duda annyira idegen abban a környezetben, hogy a Kárpát-medencei eredet aligha lehet kétséges. A múzeumokból előkerült kontraszípos duda mai feltámasztói nem is nagyon tudták, hogyan kell fogni a sípszárat, így éppen fordított tartással kezdték azt működtetni. Természetesen a kontraszípot így nem lehetett használni, ezért az, bordósíp minőségűvé esett vissza, tartott hangot adva. Ma már megtanulták tőlünk, hogy mi a helyes tartás, és egyre jobban bele is lendülnek, kezdik a ritmuskíséretet is kapiskálni. Persze, hogy sajátjuknak érzik a hangszert, és foggal-körömmel ragaszkodnak hozzá. (Ezt az igyekezetet jól mu-

*Szikora János (Ipolypalást)
fotó: Jabnov Miklós, 1976.*

tatja, hogy a néhány falunyi térségből származó féltucatnyi múzeumi példányról már eddig több kiadvány látott napvilágot, mint az egész Kárpát-medencében elterjedt magyar dudáról, aminek múzeumi és magánkézben lévő példányait százakban mérhetjük.)

Ennek ellenére nem az ő hagyományaikból ered a hangszer, amit az is bizonyít, hogy még a nevét sem ismerik. A gascogne-i duda boha vagy boha sac nevét jobb híján a baszk nyelvből próbálják levezetni, nem sok sikerrel. Nekünk azonban nem nehéz fölismerni ebben a bolhazsák nevet, ami a kiskutyák tréfás-fenyegető megszólítása. A kutyabőr pedig – sokak szerint – a legjobb dudának.

Saját értékeinket őriznünk kell, vigyáznunk kell rájuk, mert látjuk, hogy mindennek akad gazdája. Hagyjunk fel a szemérmeskedéssel, álljunk ki végre az igazunk mellett, amíg nem késő.

Mert előbb-utóbb nem az lesz a kérdés, mi az igazság, hanem az, hogy mi van róla leírva a legtöbb helyen.

Kozák József

Henics Tamás fotográfiái elé

Tamás barátommal először Amerikában találkoztam. Rögtön kiderült róla hogy jól főz, remek házigazda, szereti a zenét, a táncot, maga is zenész – mellesleg kutató orvos. Egy jó ideje levelezgettünk már, amikor bejelentette, hogy visszaköltöznek Európába – ez nem is olyan régen volt. Első útja szinte rögtön a határon túl rekedt magyar testvéreinkhez vezetett. Viharos gyorsasággal kezdte felfedezni fényképezőgéppel Erdély tájait, eldugott kis falvait s főleg az ott élő embereket.

Henics Tamás nagymestere a kapcsolattartásnak. Kapcsolatot teremteni adottság kérdése. Egy kapcsolatot életben tartani, ahhoz már több kell ennél. Munkásságának legfontosabb része, hogy állandó kapcsolatban van azokkal, akiket fényképez. Legtöbbjük már családtagként fogadja őt és kis családját, katalaszegi és mezőségi otthonában. Mindenkinek jól esik egy biztos pont, egy barát valahol a világban, aki nem feledkezik el az emberről és rendszeresen megjelenik, mindig optimista,

vidám alakjával reménysugarat hozva a dögö, ingatag hétköznapi világába...

Alfred Stieglitz szerint a fényképezés nem más, mint „meglátni és megérezni” a pillanatot. Henics Tamás esetében nem kell aggódnunk – meglátta és meg is érezte a pillanatot –, ez segíti őt megtalálni a közénk visszavezető utat is, aminek külön örülök.

Ahányszor csak a „másik világa” enged, elutazik kedvenc falucskáiba találkozni, beszélgetni, vigaszt vinni és megörökíteni a számára fontos pillanatokot – amelyeket most velünk is megoszt.

Kása Béla

„Fiúcska juhokkal” – Szék, 2001.
(Henics Tamás felvétele)

Ezzel a könyvvel annak a jeles eseménynek, ünnepnek szeretném felidézni főbb pillanatait, melyet „juhmérés”-ként, „összeadás”-ként, „tejbemérés”-ként ismerünk. Az ősi pásztor-ünnep, Szent György napja (április 24.) köré rendeződő hagyomány még őrzi néhány erdélyi faluban a közösség tavaszváró-télbúcsúztató rituáléját, az ember feloldódását a megújuló világban. Évre szóló rend és igazság teremtődött ekkor a Szent Mihály napjáig (szeptember 29.) tartó legeltetési időszakra. Megújul ilyenkor nem csak a határ, az állatok, de az ember is, s ennek a megújulásnak teljes kifejeződése ez az alkalom, mely táncokkal, mulatsággal végződik. A bemutatni kívánt anyag számomra már csak az adott helyre való többszöri visszatérés révén volt felfedezhető, mivel úgy tűnik, a hagyomány bizonyos elemei lassan feledésbe mennek, nem kerülnek elő évről évre. Feltűnt számomra, hogy környezetemben sokan nem ismerték ezt a szép hagyományt, még csak hallomásból sem. Arra vállalkoztam tehát – ha már megadatott,

Juhmérés Visában

Etnofon Kiadó, 2005

hogy éveken át megfordulhattam a mezőségi Visában a még nagyon is élő juhmérések alkalmával –, hogy az ott összegyűlt megfigyeléseim és fotográfiáim segítségével megpróbáljam bemutatni a jeles alkalom fő mozzanatait.

Jóllehet, világunk, életterünk nagyban megváltozott, ez az örökség mégis mindannyiunké. Ha az oldalakat végiglapozgatva néhány lelkesedő ellátogat majd egy juhmérésre, vagy csupán útnak indul, hogy megszemlélje ezt a vidéket, akkor már elértem a célom. Tudom, hogy onnan nem lehet nem megérintve visszajönni. Valami történik mindannyiunkkal, talán szembesülünk azzal a tisztasággal, ami az emberek egymás közti és őket a teremtett világukkal összekötő kapcsolatát általánosan jellemzi. Elámulunk a beszéd ízén és értelmén, a tisztelet és alázat erején, a játékoság megőrzésének képességén, a bölcsességen. Nem lehet nem tudni, mennyi minden vesz el, ha nem tanuljuk újra, és nem adjuk tovább ezt az örökséget. (Henics Tamás)

„Fejésből menet” – Méra, 2001. (*Henics Tamás felvétele*)

Széki asszonyok, 2000. (*Henics Tamás felvétele*)

„Csikó a Bánmezőn” – Méra, 2001. *(Henics Tamás felvétele)*

„Pakulár” – Méra, 2004. *(Henics Tamás felvétele)*

„Munka” – Hargita, 2003. *(Henics Tamás felvétele)*

„Várakozás” – Méra, 2004. *(Henics Tamás felvétele)*

„Szeretben” – Magyarpalatka, 1999. (Henics Tamás felvétele)

„Ilka Gyuri, családjával” – Szék, 2001. (Henics Tamás felvétele)

NYÁRI NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK

Kalocsai Gyermektábor

2005. június 19-23.

A Kalocsa környéki táncgyományokra, kézműves örökségre épülő táborban a vidék hagyományos szellemi és tárgyi kultúrájával is ismerkedhetnek a gyermekek. A tábor a Dombori – sportolásra, strandolásra is alkalmas – üdülőtelepen kerül megrendezésre.

Ez évben a táborba kisiskolásokat várnak a szervezők.

Információ: *Perityné Farkas Éva*

6300 Kalocsa, Rákóczi u. 4.

Tel.: 78/462-454, 70/334-6191

Gyermektábor Abádszalókon

2005. június 20-25. (alsós),

június 25. - július 1. (felsős)

Tizedik alkalommal táboroznak a táncosok a Tisza-tó partján, kézművességgel, népzenei koncertekkel. A kisebbek dél-alföldi, járszági, moldvai, széki, az idősebbek bodrogi, vajdaszentiványi, járszági, széki és méhkeréki táncokat tanulhatnak.

Információ: *Bakonyi István*

5350 Tiszafüred, Pf. 40.

Tel.: 20/9619-266, fax: 1/403-9850

E-mail: *patrya@freemail.hu*

Gyermektábor Röszkén

2005. június 20-25.

VII. Duna-Tisza-Körös-Maros euroregió nemzetközi néptánc-, népzene-, és kézműves tábor, amelyben gyimesi táncokkal ismerkedhetnek a jelentkezők. A táncoktatást néprajzi, tánc történeti előadások, archív filmvetítések egészítik ki, vetélkedők, kézműves foglalkozások színesítik.

12 év feletti jelentkezőket várnak.

Információ: *Jazimiczky Éva*

6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.

Tel./fax: 62/422-251

E-mail: *szaami@tiszazenet.hu*

Újhutai gyermektábor

2005. június 20-25.

A hegyek között fekvő ifjúsági táborban Gömői táncokat, és a jövő évi gyermek szolótáncfesztivál kötelező táncanyagát tanulhatják a jelentkező gyermekek.

A tánc tanulást népi játékokkal, kézművességgel, túrákkal, sárospataki kirándulással színesítik a szervezők.

Információ: *Darmos István,*

A Művelődés Háza,

3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.

Tel./fax: 47/312-812

E-mail: *darmospisti@freemail.hu*

Kétegyházi Gyermektánc-tábor

2005. június 20-25.

Kétegyházi román táncok és nagyecsed-i táncok tanulása, színes kiegészítő programokkal, tánc-házzal, kézművességgel. A szervezők 10 éves kortól várják a jelentkezőket.

Információ: *Halmi Zoltán*

Tel.: 62/476-829, 20/4682-131

XXIV. Mezőhegyesi Gyermek Néptánc-tábor

2005. június 20-26.

A jelentkezőkkel és az oktatókkal egyeztetett táncanyag tanulása mellett a résztvevők beleszólhatnak az egyes népi kismesterségekbe is, valamint lovaglás, lovas kocsikázás, strandolás várja a gyerekeket.

Információ: *Gergely Erzsébet,*

József Attila ÁMK

5820 Mezőhegyes, Béke park 1.

Tel.: 68/466-103, fax: 68/467-632

Betyártábor Galgahévízen

2005. június 20-26. és június 27. - július 4.

(létszámtól függően)

9-16 éves gyermekek számára sok kalanddal, néptánc, lovaglással erőnléti- és bátorság-próbákkal

Információ: *Balla Tímea és Balla Zoltán*

2193 Galgahévíz, Dobó I. u. 24.

Tel.: 28/591-515, 20/313-5419

Jurtatábor

Lengyeltóti, 2005. június 23. - augusztus 25.

A Soproni Pendelyes Kulturális Egyesület 2001 nyarán létesítette Jurtatáborát a Somogyi megyei Lengyeltótiiban. A helyi sporttelepen, az erdő szélén kialakított tábor a jurták sajátos hangulatával, természet-közelségével, széles körű szolgáltatással várja a táborozókat.

Szolgáltatások:

- szállás a jurtákban

(irányár: 850,- Ft/éjszaka/fő)

- étkezés (igény szerint teljes ellátás vagy félpanzió) a helyi általános iskola ebédlőjében

- játszótér

- tiszta és kulturált egészségügyi helyiségek

- kézműves foglalkozások (nemezés, agyag-
zás, korongozás, fafaragás, bőrzés, gyöngyfű-
zés, szalmafonás, gyékényezés, hímzés...)

- tánc- és daltanítás

- strandolási lehetőség (a Kék-tó üdülőfaluban
helyben, vagy a Balatonnál)

- táborúti, esti programok (tánc, előadások,
népzenei koncert)

- kirándulási lehetőségek:

Buzsák: Népművészeti Tájház, templom, Fe-
hércápolna; Táska: műemlék pincesor (Sző-
lőhegy); Somogyvár: apátság, Széchenyi kas-
tély, templom, kálvária; Somogyvamos: „Tö-
rök” templom, tojáspatkoló (Hanzel László),
Krisna-völgy, avar kori őskohó; Nikla: Berzse-
nyi Dániel síremléke, emlékmúzeum; Gyugy:
Kacskovics kastély, harangláb, barokk kápolna
Szőlőgyörök: Jankovics kastély, Gárdonyi Gé-
za ház; Kisberény: Iskolakápolna, „Csodaszar-
vas” völgy (rekonstruált Árpád kori település
– lovaglás, íjászat); Gyugy: Kacskovics kas-
tély, harangláb, barokk kápolna; Szőlőgyörök: Jan-
kovics kastély, Gárdonyi Géza ház; Kisberény:
Iskolakápolna, „Csodaszarvas” völgy (rekonst-
ruált Árpád-kori település – lovaglás, íjászat)
A fenti szolgáltatások – előzetes egyeztetés alap-
ján – igénybe vehetők.

Hetes váltásokban szervezzük a turnusokat
(csütörtöktől csütörtökig) – természetesen ettől

el is lehet térni. Igény szerint komplett prog-
ramot szervezünk és bonyolítunk le – szükség
szerint biztosítjuk az oktatókat, anyagokat.

Részvételi díj (irányár): 2900,- Ft/fő/nap (szál-
lás, étkezés, programok)

Táborvezető, szervező:

Sipos Ferenc, Herr József

Néptáncoktatók: Varjakéri Anita, Szabóné

Molnár Andrea, Sipos Ferenc, Takács Gábor,

Szabó Zsolt, Szalay Tünde.

Kézműves oktatók:

Fodor Katalin, Fodor János.

Várjuk művészeti és általános iskolák csoport-
jait, osztályait és az egyéni táborozókat!

Információ:

A táborba bejelentkezni a

*sipos.ferenc@petofisk-sopron.sulinet.hu e-mail cí-
men, valamint a 30/226-3739 és a 99/510-246-
os telefonszámon/telefaxon lehet.*

A táborról képeket és egyéb információt talál a

www.sopron.hu/pendelyes oldalon.

Jurtatábor Sopronban

2005. június 23. - augusztus 25.

A Soproni Pendelyes Kulturális Egyesület Sop-
ronban 2005 nyaratól fogadja a táborozókat a
Brennbergi völgyben, a Brennbergi Gyermek
és Ifjúsági Táborban, a Lengyeltótiiban lévő jur-
tatábor mintájára.

Csodálatos környezetben, az erdő közepén ki-
alakított tábor a jurták sajátos hangulatával,
természet-közelségével, széles körű szolgálta-
tással várja a táborozókat.

Szolgáltatások:

- szállás a jurtákban

(irányár: 1000,- Ft/éjszaka/fő)

- étkezés (igény szerint teljes ellátás vagy fél-
panzió) a tábor ebédlőjében

- játszótér

- tiszta és kulturált egészségügyi helyiségek

- kézműves foglalkozások (nemezés, agyago-
zás, korongozás, fafaragás, bőrzés, gyöngyfű-
zés, szalmafonás, gyékényezés, hímzés...)

- tánc- és daltanítás

- strandolási lehetőség (Fertő tó, Lővér Uszo-
da, Tómalom)

- táborúti, esti programok (tánc, előadások,
népzenei koncert)

- „erdei iskolás” programok

- kirándulási lehetőségek:

- Sopronban és környékén

- Fertődön

- Brennbergbányán, Bánfalván

- Fertő tó és a környező falvak – a Fertő tó Vi-
lágörökség településein

- a Soproni-hegységben

A fenti szolgáltatások – előzetes egyeztetés alap-
ján – igénybe vehetők. Várjuk csoportok, osz-
tályok jelentkezését, de egyéni táborozókat is
fogadunk.

Hetes váltásokban szervezzük a turnusokat
(csütörtöktől csütörtökig) – természetesen ettől

el is lehet térni.

Igény szerint komplett programot szervezünk
és bonyolítunk le – szükség szerint biztosítjuk
az oktatókat, anyagokat.

Részvételi díj: megbeszélés, megegyezés alapján

– a kért szolgáltatások szerint

Táborvezető, szervező:

Sipos Ferenc, Herr József

Néptáncoktatók: Varjaskéri Anita, Szabóné Molnár Andrea, Sipos Ferenc, Takács Gábor, Szabó Zsolt, Szalay Tünde.

Kézműves oktatók:

Fodor Katalin, Fodor János.

Információ:

A táborba bejelentkezni a

sipos.ferenc@petofisk-sopron.sulinet.hu e-mail címen, valamint a 30/226-3739 és a 99/510-246-os telefonszámon/telefaxon lehet.

Várjuk művészeti és általános iskolák csoportjait, osztályait és az egyéni táborozókat!

www.sopron.hu/pendelyes

Népdalkörvezetők XIII. Kárpát-medencei továbbképző tábora

Szigliget, 2005. június 25. - július 1.

Kiemelt téma: Csallóköz

A kiemelt téma mellett kiscsoportos foglalkozások keretében ismerkedünk a többi dialektus dalaival.

Táborvezető: Farkas Katalin

Pénztáros: Farkas Márta

Tervezett előadók:

- Olsvai Imre: Kodály Zoltán első felvidéki gyűjtései; Dudanóta a magyar népzeneben

- Dr. Rákóczi Rozália: É-Ny-Dunántúl a XVI-XIX. században

- Borsi Ferenc: Órizni, vagy élni hagyomány; Műsorszerkesztés

- Vass József: Vass Lajos emléke – részletek a „Repülj páva” felvételeiből

- Huszár Ágnes (Csemadok): Csallóköz népzeneje I-II; Népzenei adattár a Felvidéken; Csallóköz táncai (Gyepőlő zenekar)

Szakmai vezetők: Bakos Ilona, Bodza Klára, Borsi Ferenc, Falkai Gyuláné, Juhász Erika, Széles András, Tanai Erzsébet

Költségei:

- a szállás és étkezés díja: 21.500,- Ft (kőházban), 19.000,- Ft (faházban),

- oktatás díja: 9000,- Ft mindenkinek,

- szakmai anyag költsége: 1000,- Ft mindenkinek

Kőházban korlátozott számban tudunk helyet biztosítani.

A Vass Lajos Szövetség tagjai a tábor teljes költségéből 2500,- Ft kedvezményben részesülnek!

Jelentkezési határidő:

2005. május 14.

Befizetés a kapott csekken vagy a szövetség 11701004-20178983 sz. bankszámláján.

Helye: Szentés Városi Üdülő

8264 Szigliget, Külsőhegyi út 66.

Tel.: 06-87/461-451

Információ: Vass Lajos Népzenei Szövetség

1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel: 06-30/271-9470, 06-20/518-5298

Dudaiskola

Somogyi népzenei- és néptánc tábor

Szenna, 2005. június 26. - július 3.

Külső- és belső-somogyi tánc- és zenetanítás (ének, furulya, duda, citera, vonások).

Tánc: Merczel István és párja

Zene: Juhász Zoltán, Dsupin Pál, Husi Gyula,

Bergics Lajos, Végh Andor

Ének: Nyitrai Marianna, Berecz András

Buzsáki hímezés: Csepinszky Mária

Somogyi pásztorfaragás: Szőke István

Előadások, kézműves bemutatók, tánc

Meghívott vendégek: somogyi adatközlő táncosok és zenészek; Olsvai Imre, Andrásfalvy

Bertalan, Badacsonyi Lajos

Részvételi díj: kb. 11.000,- Ft (gyermekes családoknak kedvezmény)

Szállás, iskolában matrac: 500,- Ft/nap

Panzió:

1700,- Ft/felnőtt/nap, 950,- Ft/gyermek/nap

Étkezés (háromszori): 1100,- Ft/felnőtt/nap,

900,- Ft/gyerek/nap

Jelentkezési határidő:

2005. május 31.

Jelentkezés, információ:

Lázi-dombi Kulturális Egyesület

7477 Szenna, Tildy Z. u. 31.

Tel.: 82/484-198, 20/584-5507,

30/307-3390, fax: 82/584-031

E-mail: borsabrigi@axelero.hu,

brigi@kapos-net.hu

XI. Népművészeti gyermektábor

Tiszadob, 2005. június 27. - július 3.

Kézműves foglalkozások, tánc és daltanulás, ismerkedés népi játékokkal élő zenére, lovaglás, íjászat.

Strandolási lehetőség, kirándulás, kastélynézés.

Vendégek: Csángó táncosok, zenészek, énekesek, gyerekek Gyimesből, Moldvából.

Helyszín:

Tiszadob, Széchenyi István Általános Iskola, Károlyi Mihály u. 7.

Részvételi díj: 24.000,- Ft (napi háromszori étkezést és az utazást is tartalmazza)

Részletfizetés lehetséges: 8 x 3000,- Ft

Szállás: ágyakkal berendezett osztályteremben, vagy önálló sátorozási lehetőség, vagy fizető vendéglátás.

Utazás: vonattal, a tiszalúci állomásról lovas szekérrel és kóppal; indulás hétfőn reggel, visszaérkezés vasárnap este a kísérők felügyeletével.

Létszám korlátozott (70 fő)!

Információ: Tündik Tamás,

Gyepők Népe Közhasznú Alapítvány

Tel.: 23/422-019, 30/260-9467

E-mail: tundik@axelero.hu

XIV. Méta népzenei- és néptánc tábor

Karád, 2005. július 2-10.

Oktatók:

Hegedű: minden előadó a táborban megjelent hegedűsök igénye alapján választja ki a tanítandó anyagot.

– Kezdőknek: Virágvölgyi Márta (dunántúli, szatmári, széki)

– Haladóknak: Papp István Gázsa (örköi, ádámosi, felcsiki), Salamon Beáta (palatkai, bonchidai)

Brácsa: Nagy Zsolt

Böggő, gardon: Mohácsy Albert

Cimbalom: Porteleki Zoltán

Fúvósok: Gera Attila (eleki, moldvai és igény szerint más is)

Tánc tanítás:

magyarpalatkai és örköi táncok

Információ: Almásy Zsuzsa

Tel.: 06-30/639-4219, ald-fa@axelero.hu

Pajor János: 06-30/377-3537

(határidő: június 11.)

Szenterzsébeti Cigányfesztivál és tábor

Eliseni, Hargita Megye, Románia,

2005. július 3-9.

Programok:

- roma mesterségbemutató és vásár

- roma tánc tanítás énektanítás és nyelvtanítás

- játékok, próbák

- esténként cigány zenészekkel tánc ház reggel

Szállás lehetőség házaknál, sátorozási lehetőség.

Strandolási lehetőség a falu határában...

További információ:

Kóré Géza +40-266-221-087

Élménybeszámoló:

König Ferenc +36-20/395-84-77

Suvadás Kézműves- és folklórtalálkozó

Arló, július 3-9.

XV. alkalommal kerül megrendezésre a „Suvadás” kézműves tábor és folklórtalálkozó az Arló tó kempingjében. A résztvevők gazdag kínálatból választhatnak mesterséget – lehet többet is –, amelyben tevékenykedni szeretnének. A különféle tájegységek táncainak elsajátítására napközben is lehetőséget biztosítunk. Az esték hangulatos eltöltéséről a tábor zenei házigazdája, a Dűvő zenekar gondoskodik. Tánc ház minden este kifulladásig.

Koncertek este 8 órától: Dűvő, Botos banda, Zurgó, Gajdos együttesek; Lovasbemutatók, Ózdi Néptáncgyűttes

Mesterségek:

bőrözés – Szloboda István, Székely Csaba

batik – Mezei Boglárka

nemezelés – Balaskó Attila

lőszőrfonás – Libisch Andrea

kosárfonás – Horváth Zoltán, Kerényi Gábor

bábkészítés – Kiszely Melinda

tánc – Varró Petra, Almási Zoltán

szövés – B. Nagy Judit

kerámia – Gabányi Melinda

fafaragás – Erdélyi László

PRO FOLK

HANGSZEREK, TOKOK,
KELLÉKEK, JAVÍTÁS

Népzenei CD-k teljes választéka

ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY

Cím: 1074 Budapest, Dohány u. 84.
(bejárat az Almásy utcából)

Nyitva: 10-17h, pénteken 10-14h

Tel.: 06.30.9549-903

Tel./fax: 351-3341

E-mail: profolk@tla.hu

Honlap: www.datanet.hu/profolk-bt

gyöngyözés – Szabó Zsóka
tűzzománc – Szabó Tibor
Tértítési díjak:
sátorhely, oktatási díj, anyagköltség,
koncertjegy: 2000,- Ft/nap
oktatási díj, anyagköltség,
koncertjegy: 1000,- Ft/nap
oktatási díj, anyagköltség: 500,- Ft/nap
koncertbelépő táncházzal: 500,- Ft/nap
étkezés (reggeli, ebéd, vacsora):
1200,- Ft/nap/fő
Kedvezmények: 6 éves kor alatt a részvétel in-
gyenes. Csoportos kedvezmény: 10 fő esetén
a szervező részvétele ingyenes (csoportnévsort
kérünk).
Sátrat nem áll módunkban biztosítani.
További információk: Polgármesteri Hivatal
3663 Arló, *Ady Endre út 162.*
Tel.: 48/544-520, fax: 48/544-540
E-mail: tajhazeskonyvtar@freemail.hu;
honlap: www.arlo.hu

Ifjúsági kézműves, népzene- és néptánc tábor
Válaszút, Kolozs megye, 2005. július 3-10.
(már csak sátorhely van)
Rendező: Kallós Zoltán Alapítvány
Jelentkezés, részletes információk
Erdélyben: Kallós Zoltán Alapítvány,
B-dul 21 Decembrie 1989 Nr. 16
400105 Cluj-Napoca
Tel./fax: 0040/264-598-813
E-mail: zoltan@cluj.astral.ro
Magyarországon:
– *Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi,*
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 354-3400, fax: 354-2404
Honlap: www.aranytiz.hu
– *Pestújhelyi Közösségi Ház, Pintér Zsuzsanna,*
1158 Budapest, Szűcs István út 45.
Tel./fax: 410-7168

Népművészeti tábor gyerekeknek
Csopak, 2005. július 4-8.
A Balaton partján fekvő táborban bodrogkö-
zi és sóvidéki táncokat, gyöngyfűzést, szövést,
kerámia-formázást tanulhatnak a gyerekek. Ki-
egészítő programként kirándulást, hajózást,
strandolást terveznek a szervezők.
Információ: Pintér Katalin
Tel.: 30/906-9179, fax: 88/463-619
E-mail: zoldag@freemail.hu

XI. Moldvai csángó tánc tábor Tiszadobon
2005. július 4-10.
Programok:
40 féle moldvai csángó tánc tanítása kezdőknek
és haladóknak, valamint táncgyűtteseknek.
A tábor vendégei csángó zenészek, énekesek és
táncosok.
Furulyán és kaválon tanít: Legedi László István
és Hodorog András Klézsből, Földi Lehel Bu-
dapestről; kobzán Paun Vaszile; hegedűn Aurél
Mandache, Fehér Márton.
Énekeket tanít: Dobos Rózsa és Szarka Marika
Külsőrekecsinből.
A táncokat tanítja: Dobos Rózsa, Szarka Mari-
ka és külsőrekecsini fiatalok Tündik Tamás se-
gítségével
Egyéb programok:
Az Andrássy kastély megtekintése, lovaglási le-

hetőség, strandolás minden nap (és éjszaka) a
falú kiépített holtági strandján.
Helyszín: Széchenyi István Általános Iskola
Tiszadob, Károlyi Mihály u. 7.
Szállás osztályteremben felhúzott ágyakon:
1500,- Ft/nap; sátorhely: 800,- Ft/nap/fő.
Étkezés: napi 1500,- Ft (bontható)
Tábordíj: napi 1000,- Ft/nap/fő
Kedvezmények:
– Összköltség a teljes hétre 2005. május 15-ig
befizetve: 21.000,- Ft
– 10 fős csoportnál egy főnek a tábordíj ingye-
nes, 20 fős csoportoknál egy fő részvétele in-
gyenes.
– A tábordíj 8-10 éves korig 500,- Ft, kisebbek
után nem kell fizetni.
Jelentkezés és információ:
Tündik Tamás, Gyepük Népe Alapítvány
2040 Budaörs, Szivárvány u. 8. XI/59.
Tel.: 23/422-019 vagy 30/260-9467
E-mail: tundik@axcelero.hu

Palóc tánc- és kézművestábor
Hollókő, 2005. július 4-10. és 11-17.
Palóc tánc- és kézműves tábor, amelyben a ha-
gyományos kismesterségek – csuhé, gyékény,
agyag, bőr, csipke – mellett a tájegység tánc-
gyománnyal ismerkedhetnek az érdeklődők, s
képet kaphatnak e település hagyományos kul-
túrájáról, Nógrád megye néprajzi értékeiről.
Információ: Gyebnár László: 20/399-4644

VII. Marosszéki Népzene és néptánc tábor
2005. július 10-17.
Jobbágytelke (Maros megye, Románia)
Programok:
– Táncoktatás: (péterlaki és nyárádmagyarósi
táncok) naponta kezdőknek és haladóknak, va-
lamint gyerekeknek
– Táncoktatók: László Csaba, László Zsolt, Ká-
dár Elemér, Imre Béla
– Népdaloktatás (Nyárád menti énekek): Kás-
ler Magda
– Zeneoktatás: adatközlő zenészek, szakirányí-
tó: Vavrinecz András
– Zenélnek: PÉTERLAKI zenészek, CSALÓ-
KA együttes, ÖVES együttes, Bartis Zoltán
„Kicsi” és barátai, adatközlők
– Tánc háza minden este, fellépnek hagyomány-
örző együttesek, adatközlő zenészek, táncosok
és énekesek
– Néprajzi előadások: Barabás László, Táncos
Vilmos, Keszegh Vilmos, Pozsony Ferenc, Gaz-
da Klára
– Hagyományos népi mesterségek és falusi tevé-
kenységek bemutatása
– Állandó kézműves műhely
– Fotókiállítás, videóvetítések
– Szórakoztató programok
– Kirándulás az „Esztenára”
– Folkkocsmá – muzsikával hajnalig
– Meglepetések
Szolgáltatások:
– Napi háromszori étkezés (igény esetén vegetá-
riánus étrend)
– Elszállás sátorban (ha hozol magaddal),
kérésre családoknál (díjszabás ellenében)
– Melegvíz-szolgáltatás
– Gyermekfelügyelet. A programok ideje alatt
játsszóház működik.

– Orvosi felügyelet
Részvételi díj (irányár):
160,- euró/ fő a tábor teljes időtartamára, mely
tartalmaz minden szolgáltatást és az összes
programon való részvételt.
Magyarországi, vajdasági, felvidéki résztvevők
számára 80,- euró/fő.
Romániai és kárpátaljai résztvevők számára
32,- euró/fő.
Tíz éven aluli gyermekek 10%-os kedvezmény-
ben részesülnek.
20 fős csoport jelentkezése esetén kedvezményt
biztosítunk.
Július 1-től a romániai pénzbevéltést követke-
zően az árak kismértékben módosulhatnak.
Részvételi szándékát kérjük jelezze!
A „pihenésre” vágyók tartózkodjanak a tábor-
ban való részvételtől!
Helyszín: Jobbágytelke (Sâmbriaș vagy Sîmb-
riaș), Maros megye, Románia
Megközelíthető Marosvásárhelyről (33 km),
Szovátáról (36 km), Régenből (44 km)
Szervezők: Folk Center Alapítvány
Társzervező: Helyi Önkormányzat
Levélcím:
OP 2 CP 279, Ro-540610, Târgu Mureș
E-mail: folkc@rdslink.ro;
honlap: www.bhrf.org/folkc
Telefon: 0040/722318-035
0040/723-185-718
0040/744-699-915

XIV. Egyszólam Népzenei Tábor
Váralja, 2005. július 10-18.
Tanárok: az Egyszólam együttes tagjai
(Fábián Éva, Berecz András, Juhász Zoltán,
Sáringi Kálmán), valamint Agócs Gergely,
Dsupin Pál, Szabó Károly, Pál István tereskei
dudás; vendégek (énekesek, furulyások)
Gyimesből.
Információ:
Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi,
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 354-3400
Honlap: www.aranytiz.hu

II. Telegdi néptánc tábor
(Románia, Bihar megye)
2005. július 11-16.
Kezdő táncosok részére dél-alföldi táncokat ta-
nítanak az oktatók, a haladók részére pedig szí-
lágysági táncokat. A táborba elsősorban Telegd,
Élesd, Magyarrev, Magyarremete, Les, Fenes,
Szalonta, és Micske településekről várják a tán-
cosokat.
Információ, jelentkezés:
Telegdért Alapítvány
Szoboszlai Gáspár István református lelkész
Tel.: 0040-259-345-059, 0040-723-328-103

Szamoskéri Néptánc tábor
2005. július 11-17.
Családi hangulat, falusi környezet vár-
ja mindazokat, akik a helyszínen szeretnének
megismerkedni a szatmári és rétközi táncokkal.
Kézművesség, strandolási lehetőség, s egyéb ki-
egészítő program várja a jelentkezőket
Információ:
Spisák Krisztina, Teremi László
Tel.: 70/3381-774, Fax: 42/596-347

Kaláris Népművészeti Gyermektábor

Nagykálló–Harangod, 2005. július 13-21.

Népzene, néptánc, kézműveskedés (agyagozás, bőrművesség, fafaragás, gyöngyfűzés, nemezelés), disznótor, kemencében sült finomságok. Táncoktatók: Strack Orsolya és Csatai László. A tánc alá a Bürkös banda húzza a talpalávalót. Részvételi díj (sátorhely, anyagszükséglet, tiszteltetik, napi háromszori étkezés):

– 14 éves korig: 22.000,- Ft,

– 14 éves kortól: 24.000,- Ft.

Sátrat és egy hétnél nem régebbi egészségügyi igazolást mindenki hozzon magával!

ÁNTSZ előírás miatt a táborba nem lehet kutyát hozni!

Igényt esetén autóbusszjáratot biztosítunk (250,- Ft/fő) a nyíregyházi vasútállomástól a táborig. Előzetes jelentkezési és befizetési határidő:

2005. június 20.

Információ: Gelsiné Uri Valéria mb. igazgató
II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ

4320 Nagykovács, Bátor u. 1.

Tel.: 42/263-141, tel./fax: 42/263-173

VIII. Maros- és Kis-Küküllő menti

Népzene- és Néptánc Tábor

Magyarlapád, július 17-24.

Táncoktatás Kiss Istvánnal és csapatával.

Kis-Küküllő menti magyar, román, cigány táncok haladóknak; magyarlapádi, magyarórádi (magyar) táncok kezdőknek és gyerekeknek. A talpalávalót egy hétig a szászcsávási Mezei cigányzenekar, a Rojtos és a lapádi Pirospántlikás húzza!

Táncház, multság reggel! Záró Gálaműsor! Küküllő menti népdalokat tanít Szilágyi Hajnalka.

Népi hangszeroktatás (hegedű, brácsa, bőgő, furulya): Szakirányító: Szócs Levente.

Adatközlő zenészek: Szántó Ferenc – Magyarbecse, Mezei Levente – Szászcsávás, Szabó Dénes – Magyarpéterfalva, Varga Viorel – Feleenyed

Küküllő menti borkóstoló; kézműves foglalkozások (szövés, üvegfestés, fafaragás).

Népi játékok: gulya, picke, kamfer Kiss Csongorral és a lapádi gyerekekkel.

Kirándulás, szalonna- és ökörsütés Gizella királyné erdejében.

A tábor költsége 120,- euró a nyugati vendégeknek, 18.000,- Ft a Kárpát-medencéből érkezőknek.

A sátorozási lehetőség ingyenes, családoknál további 3,- euró/éjszaka.

Napi háromszori étkezés, repetával (vegetáriánus is)!

Megközelíthető vonattal Nagyenyedig, onnan (10 km) rendszeres autóbusszjárat, és gépkocsival (aszfalt úton).

Elérhetőségek, további információk:

www.magyarlapad.hu

Szilágyi András: szia@bethlengabor.ro

Tel.: 00-40/25-887-5165

Teszary Miklós:

bartoktancegyuttas@yahoo.com

Tel.: 06-30/475-5756

Bánffy Farkas: farkasbanffy@hotmail.com

Tel.: 06-30/610-4572

Kérjük, a szervezés megkönnyítése végett részvételi szándékát július 1-ig jelezze!

Népi játékok és kézműves tábor

I-VIII. osztályos gyerekeknek

Válaszút, Kolozs megye, 2005. július 17-24.

Nemezelés, agyagozás, gyöngyfűzés, batikolás, népi játékok, népdal és néptánc oktatása

Rendező: Kallós Zoltán Alapítvány

Jelentkezés, részletes információk

Erdélyben: Kallós Zoltán Alapítvány,

B-dul 21 Decembrie 1989 Nr. 16

400105 Cluj-Napoca

Tel./fax: 0040/264-598-813

E-mail: zoltan@cluj.astral.ro

Magyarországon:

– Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi, 1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 354-3400, fax: 354-2404

Honlap: www.aranytiz.hu

– Pestújhegyi Községi Ház, Pintér Zsuzsanna, 1158 Budapest, Szűcs István út 45.

Tel./fax: 410-7168

Nyári Néptánc- és Kézműves Tábor

Délegyháza,

2005. július 17-24., július 31. - augusztus 7.

Lovaglási lehetőséggel,

7-16 éves gyerekeknek

Helyszín: Délegyháza – Cserna tanya (Budapesttől 20 km-re)

Programok: néptánc- és népdaltanulás, népi gyermekjátékok, kézműves foglalkozás, lovaglás, kocskázás lovas hintón, kirándulás, bográcsolás, táborút, fürdés a tóban, vetélkedők és sok-sok játék.

Költség: 26.000,- Ft (napi ötszöri étkezés, szállás, programok díja).

Jelentkezési díj: 6.000,- Ft

A fennmaradó összeget részletekben vagy egyben június 10-ig lehet befizetni.

Bővebb információ:

Poszduk József és Dénes Annamária

Tel.: 06-30/568-8147, 06-20/476-3233

XI. Székelyföldi tánc tábor

Felsősófalva, 2005. július 17-24.

Táncoktatás: sóvidéki, nagybúni (udvarhelyszéki), balázstelki, forrói román (Kis-Küküllő menti) táncok kezdőknek és haladóknak.

Oktatók: Brúgós Sándor, Imre Béla, Bodó-Bán János, László Csaba, Mátéfi Csaba és táncos párijaik

Népdaloktatás: László Anna Ildikó

Népzeneoktatás: vonós hangszerek, cimbalom, Irányító: Sinkó András

Muzsikálnak: a székelyszenterzsébeti, a szászcsávási, a Csalóka, a Palló zenekarok

Tábori programok:

– tánc csoportok, zenekarok műsorai, egyéni előadók bemutatói

– helyi kézműves foglalkozások megtekintése

– videovetítés, film- és lemezbemutatók

– esténként tánc ház (minden tánc házban adatközlők lépnek fel)

– kirándulási lehetőségek (Szovátára a Medvetóhoz, a parajdi sóbányába, a korondi kerámiaműhelyek megtekintése)

Részvételi díj: 120,- euró (támogatás nélkül); 70,- euró (ezt az alapítványoktól kapott segítségből csak a Magyarországról, Szlovákiából,

Ukrajnából és a volt Jugoszlávia országaiból érkező magyaroknak tudjuk biztosítani)

Kedvezmény (csak azoknak, akik a tábor egész idejére fizetnek):

– 20 fős csoportok esetében egy, 35 személyes csoportoknál két személy díjmentesen vehet részt a táborban;

– 40% 7 év alatti gyermekeknek.

A részvételi díj magában foglalja az ellátást (reggeli, ebéd, vacsora), az oktatási díjat, a tábor rendezvényein való részvételt, valamint a szállást (sátorhely). Külön igényre és díjazás ellenében családoknál való elszállásolást is biztosítunk (3,- eurónak megfelelő lej, fejenként egy éjszakára).

Jelentkezési határidő: 2005. július 1.

A korlátozott számú helyek miatt a határidő után érkezett jelentkezéseket, illetve a be nem jelentkezett személyeket nem fogadhatjuk. Kérjük levélben olvashatóan feltüntetni: név (csoportok esetén névsor), pontos cím, milyen kedvezményre tart igényt, zenészek milyen hangszeroktatásra jelentkeznek, vegetáriánus étkezést igényel-e, milyen szállásra tart igényt.

A jelentkezéseket a következő címre kérjük:

László Csaba, 537323 Rugănești, 82, Románia

Tel: 40-266-242-927 vagy 40-744-632-669

(mobil), 40-740-354-949 (mobil)

Fax: 40-266-242-004

E-mail: laszlo.csa@freemail.hu

Honlap: www.pipacsok.home.ro

Tükrös Tábor

Simonpusztán, 2005. július 19-24.

Budapesttől 25 km-re, Tárnok mellett a 70-es út mentén (tábla jelzi)

– Érkezés 2005. július 19-én kedden délután 16 órától, táborbontás 2005. július 24-én vasárnap reggel.

– Programok: Népzene és néptánc oktatás, kézműves foglalkozások, íjászat, bábszínház, „vásári” színjátás, koncertek, minden este tánc ház és multság. Lovaglás, strand a tábor területén. Előadók, oktatók, fellépők:

– Zene: Tükrös Zenekar (Árendás Péter, Halmos Attila, Koncz Gergely, Korpás Éva, Lelkes András, Liber Endre), továbbá: Erdei Attila, Farkas Róbert, Lakatos Róbert és Liber Róbert
– Tánc: Kalotaszegi táncok: Patyi Zoltán és Schriffert Erika

Magyarpalatkai táncok:

Hégli Dusán és Lépes Anikó

Adatközlők: Magyarpalatkai zenészek

– Vásári színjátás: Boka Gábor

– Bábszínház: Gulyás László bábszínháza

– Vendég: Dr. Valter and The Lawbreakers

Ének, tánc, népi játékok gyerekeknek: Tessely Zoltán és Halmos Zsuzsa a nagyobbakkal, Bíró Éva és Korpás Éva a kisebbekkel foglalkoznak „élő” zenére.

– Agyagozás, nemezelés: Kovács Erika

– Busóárc-készítés, zöldségbáb-készítés, csutkababa-készítés, üvegfestés, textilfestés: Borács Andrea

– Rajz, jeles napok: Árendásné Bíró Éva

– Íjászat: Budaházy Edda

Szervező: Fórum a Népművészetért Közhasznú Alapítvány és a FolkEurópa Kft.

Információ:

Tel/fax: 365-1611, 06-20/222-6438

1115 Budapest, Bartók B. út 92-94/a. VIII/71.

E-mail: folkuro@axelero.hu

Harmadik Tekerős szaktábor

Szentesen – a strandon

2005. július 20-24-ig

Jelentkezés drótpostán: teka@mail.datanet.hu,

telefonon: Havasréti Pál: 36-30/940-1242;

Puskás Gabriella: 36-30/475-3161

XXI. Nyári Népzenei- és Néptánc Tábor

Velence, 2005. július 23-30.

Tisza-Folk Alapítvány

Népi hangszerek oktatása (citera, furulya, tekerőlant, koboz), gyermek és felnőtt néptáncoktatás (kalotaszegi – Méra, bodrogközi táncok), kézműves foglalkozások (hagyományos technikák, népi kismesterségek – fazekasság, szövés, nemezelés, bőrozés, gyöngyfüzés, csuhétárgy készítés, hangszerkészítés) kiscsoportos műhelymunka keretében.

A táncokat Lukács László – Haránt Eszter és Fantoly Gyula – Balogh Ildikó táncos párok oktatják.

Esténként néptáncgyűttesek, népi zenekarok (vonós és citerás), hagyományörzők, szólisták előadásai, CD-bemutatók, táncház!

Részvételi díj:

12 év alatt: 26.500,- Ft

12-18 év között: 29.200,- Ft

18 év fölött: 31.900,- Ft

A részvételi díj magában foglalja a szállás, az oktatás, a programok költségét, valamint a napi háromszori meleg étkezést!

Csoportoknak 15 fő fölött az oktatási költségből 1000,- Ft/fő kedvezményt adunk!

Jelentkezési határidő: 2005. június 16.

Információ: Tisza-Folk Alapítvány,

Koncz László, tel.: 30/261-2795

6060 Tiszakécske, Tisza u. 13.

Honlap: w3.enternet.hu/tiszafolk

E-mail: tiszafolk@enternet.hu

„Kaláris” Népművészeti Tábor

Nagykálló–Harangod, 2005. július 23-31.

Népzene, néptánc, kirándulás, dísznővágás, gyermekjátékok, kézműveskedés.

Táncoktatás, gyermekjátékok:

Lévai Péter és Kiss Zsuzsa (sárközi táncok),

Maródi Attila és Kiss Anita (marossárpataki táncok), Antal Roland és Antal Dóra (rábaközi táncok).

Minden este táncház!

Részvételi díj (sátorhely, anyagszükséglet):

– Felőtteknek: 16.000,- Ft + étkezési költség

– 14 éven aluliaknak: 11.000,- Ft + étkezés

– 4-6 éves korig: 5000,- Ft + étkezési költség

– 4 éves korig: térítésmentes + étkezési költség

Sátrat mindenki hozzon!

Étkezést a helyszínen és a jelentkezési lapon lehet igényelni.

Jelentkezési határidő: 2005. június 20.

Információ: Gelsiné Uri Valéria mb. igazgató

II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ

4320 Nagykálló, Batori u. 1.

Tel.: 42/263-141, tel./fax: 42/263-173

Gyimesi tánc tábor Gyimesközéplekon

2005. július 24–31.

Szervezők: Tisza-Folk Alapítvány, Gyimesközéplek Község Önkormányzata és a Csángó Ifjak Középleki Közössége

– Gyimesi és felcsíki táncokat tanulhattok kez-

dő és haladó szinten Bodó-Bán Jánostól (Fiútól) és Enikőtől, Imre Bélától (Bécitől) és Kubánda Lillától, László Csabától és Bartha Ildikótól, valamint Szalay Zoltántól és Antal Rózsikától.

– A talpalávalót Jani bácsi (Zerkula János) és Regina néni, Tímár Viktor és Jánoska (Tímár János), Finánc Zolti (Antal Zoltán) és unokája Gyimesközéplektről, Buhai Misi (Mihók Mihály) és társa – Gyimesbükktről, Domokos Laci (most már zalaegerszegi) és Rozi néni (Duduj Rozália) – Csíkszentdomokosról, valamint a sepsiszentgyörgyi Háromszék és Fadatka zenekarok szolgáltatják.

– Éneket tanulhattok magas szinten Sándor Jutkától és adatközlő énekesektől, valamint Simon Karitól, ha táncoktatásra jelentkeztok.

– Molnár Szabolcs hegedűt és hegedű-kontrát, Bíró Imre gardont, a Fadatka zenekar tagjai furulyát, kobozt tanítanak.

– A napi kemény munka után Berszán Lajos – a gyimesi népi hitélet szakértője, Kónya Ádám – etnográfus, Tankó Gyula – a gyimesi népszokások kutatója és Varga Csaba – ősi nyelv- és íráskutató színes és érdekes előadásait hallgathatjátok.

Tábori programok:

– vasárnap: ünnepi megnyitó este hét órától, utána vacsora és táncház fél tíztől (ki ameddig bírja)

– hétfőtől szombat délig: reggeli nyolctól, tánc, ének- és hangszeroktatás fél tíztől fél egyig, ebéd egytől, még két óra oktatás délután négytől, előadások hattól, vacsora héttől, majd táncház kilenctől kb. kettőig (ha kezdő táncos vagy, akkor szerdán egész nap, ha pedig haladó, akkor csak szerdán délután kapsz szabadot)

– szombat este kilenctől: záró gála adatközlő táncospartok, zenekarok és énekesek közreműködésével

– szombat éjjel: reggelig tartó táncház

– vasárnap reggeli és táborbontás.

Egyéb, alternatív programok:

– állandó kézműves műhely: hímzés és szövés helyi asszonyokkal, fafaragás András Lajossal, bútorfestés Szász Jutkával

– csángó múzeum (csak szabadidőben látogatható)

– videovetítés igények szerint délután hattól, amikor nincs előadás

– esténként táncház adatközlők fellépésével (a gyimesi és felcsíki táncokon kívül igények szerint széki, mezősegi, moldvai, sóvidéki táncokkal), vetélkedők és szórakoztató programok kilátásban

– szerdán gyógynövénygyűjtő túra Pálfalvi Pál botanikus vezetésével

– egyéb kirándulási lehetőségek szerdára egy közeli eszténához, a Rákóczi várhoz – az 1000 éves határhoz

– kisgyerekeknek a tábor ideje alatt napközi működik, korhoz illő foglalkozásokkal

– utolsó este táborűz.

Részvételi díj:

– 120,- euró (támogatás nélkül)

– 15.000,- Ft a történelmi Magyarország területéről érkezőknek (a magyar állam támogatásával)

– 1.500.000,- lej erdélyi résztvevőknek (a román állam és az RMDSZ támogatásával).

Ha a tábor teljes idejére fizettek be, kedvezményt is kaphattok, ha „nyugatról” érkeztek 6 fős csoportokban (5 résztvevő díját kell kifizetnetek), vagy ha 20 fős (egy személynek ingyenes), illetve 35 személyes csoportokban (két személy díjmentesen vehet részt) érkeztek a táborba. Óvodás gyermekeknek 40%-os kedvezmény jár. A kedvezményt a jelentkezési határidő lejártá előtt kell kérni a bejelentkezésnél. A részvételi díj magában foglalja az ellátást (reggeli, ebéd, vacsora), az oktatási díjat, a tábor rendezvényein való részvételt, valamint a szállást (sátorhely, illetve a helyek függvényében osztálytermekben való elszállásolás – hálósákokat hozni kell). Családoknál is elszállásolunk külön díjazás ellenében (100.000,- lej fejenként egy éjszakára).

Jelentkezési határidő: 2005. július 1.

Kérünk jelentkezettek be idejében. – Kérünk, levélben olvashatóan tüntesd fel a nevedet (csoportok esetén a névsort), pontos címedet, milyen kedvezményre tartasz igényt, ha zenész vagy, milyen hangszeroktatásra jelentkezel, vegetáriánus étkezést igényelsz-e, milyen szállásra tartasz igényt (az osztálytermekben a helyek száma korlátozott, ezért a jelentkezések sorrendjét vesszük figyelembe).

Információ és jelentkezés:

Magyarországon:

Bodó-Bán János, 2038 Sósokút, Hegy u. 45.

Tel.: 36-23/348-036, 36-30/952-9761,

e-mail: bodoban@soskut.net

Romániában:

Szalay Zoltán, 530213 Miercurea-Ciuc,

str. Revoluției din Decembrie nr. 34 A/B/10

Tel.: 00-40-66-372-681 (otthon) vagy 00-40-

744-306-806 (mobil), e-mail: zszalay@nextra.ro

Családos kézműves tábor

Válaszút, Kolozs megye, 2004. július 24-31.

Programok:

bútorfestés, fafaragás, agyagozás, nemezelés,

népi játékok, népdal, néptánc oktatás

Rendező: Kallós Zoltán Alapítvány

Jelentkezés, részletes információk:

Erdélyben: Kallós Zoltán Alapítvány,

B-dul 21 Decembrie 1989 Nr. 16

400105 Cluj-Napoca

Tel./fax: 0040-264-598-813

E-mail: zoltan@cluj.astral.ro

Magyarországon:

– Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi,

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 354-3400, fax: 354-2404

Honlap: www.aranytiz.hu

– Pestúj helyi Közösségi Ház, Pintér Zsuzsanna,

1158 Budapest, Szűcs István út 45.

Tel./fax: 410-7168

Külsőrekecsini Faluhét

2005. július 24-31.

Fundu Răcăciuni, Bákó megye,

Moldva, Románia

Tervezett programok: A külsőrekecsini csángó kultúra bemutatása. Ma is élő néphagyományok – tánc, ének, hangszeres muzsika, szövés, fonás, varrás, népi gyógymódok tanítása, esztétizálás, guzsalyas.

Akik segítenek: Fehér Márton, Szarka Felicsi, Szarka Mária, Dobos Rózsa, Mandache Aurél,

Legedi László István, Hodorog András és a falu apraja-nagyja.

Szállás családoknál.

Részvételi díj:

- 16.000,- Ft magyarországiaknak,

- 75,- euró külföldieknek,

- 2.000.000,- lej romániaiaknak.

Kedvezmények:

- 3 éves korig ingyenes,

- 3-14 éves korig 50%-os kedvezmény

Jelentkezési határidő: július 15.

Szervezők: Szarka Felicsi, Szarka Péter

Jelentkezés, információ: Szarka Felicsi

Tel.: 0040-234-251-904, 0040-720-241-988

Kommandói cigányfolklór tábor

2005. július 24-31.

A tábort szervezi a Lajtha László Alapítvány

Táncoktatás három csoportban:

Örkői cigánytáncok: Orza Călin és párja

Szászcsovási cigánytáncok

- kezdőknek: Ivácson László, Vajda Katalin

- haladóknak: Kis István, Demeter Erika

Népdaloktatás: Demeter Erika

Zenészek: Szászcsovásról Mezei Levente „Le-

ves”, Jámbor Ferenc „Tocsila”, Csányi Sándor

„Cilika” Mezei Călin, Mezei Alexandru és Me-

zei Adrian, valamint Papp István „Gázsa” és ze-

nekara.

Meghívottak: Pávai István – népzenekeztető,

Dr. Pozsony Ferenc – egyetemi tanár, Fazakas

Gyula – tanár, Orza Călin – koreográfus

Naponta két alkalommal 10.00-12.30, illetve

17.00-19.00 óra között néptáncoktatás, nép-

daloktatás

Délutánonként 15 és 17 óra között a előadá-

sok, videofilmek, dokumentumfilmek megte-

kintése, a látottak-hallottak megvitatása.

Minden este táncoktatás tartunk.

Egyik délelőtt kirándulni lehet a Lakóca tető-

re (1700 m).

A hétfőn gálaest zárja a tábort.

Részvételi díj:

-130,- euró a nyugati országokból érkezőknek

- 75,- euró a magyarországiaknak

A részvételi díj magában foglalja az ellátást

– reggeli, ebéd, vacsora –, az oktatási díjat, a tá-

bor rendezvényein való részvételt, valamint a

szállást faházikókban. A faházikók száma korlá-

tozott, lefoglalásukat a jelentkezések sorrendjé-

ben tudjuk biztosítani. A sátorozók 5 eurónak

megfelelő kedvezményt kapnak.

Jelentkezési határidő: 2005. június 30.

A korlátozott számú helyek miatt, a jelentkező-

ket a jelentkezés sorrendjében tudjuk fogadni.

A jelentkezés megerősítése érdekében kérünk

minden táborozót, hogy fizessen be előleget a

következő bankszámlára:

RO52RNCB2400000018500001 romániaiak

400.000,- lejt,

14100079-30138249-01000003 magyarorszá-

giak 3000,- Ft-ot,

RO68RNCB2400000018500004 más ország-

ból érkezők 20,- eurót.

A jelentkezési lapra írják rá a nevet, pontos cí-

met, elérhetőséget, ha igényel vegetáriánus ét-

kezést, milyen szállásra tart igényt és milyen

táncokat szeretne tanulni.

A tábor július 25-én délután kezdődik a Sep-

sizsentyörgyhöz. Találkozás a sepsiszentgyör-

gyi központi parkban, az 1848-as emlékműnél,

15 órakor. A látogatás után a résztvevőket autó-

busz szállítja Kommandóra.

Információ, jelentkezés:

- Deák Gyula Levente, 4000 Sf. Gheorghe, str.

Stadionului nr. 15, bl. 19, ap. 34, Romania

Tel.: 00-40/744-307-027, 00-40/267-315-418

E-mail: harte@artelecom.net, gyuszi@hte.ro

Papp István Gázsa, 1239 Bp., Batthyány u. 26.

Tel.: 287-0981

XXIV. Nemzetközi Táncház és Zenésztábor

Jászberény, július 30. - augusztus 6.

Táncoktatás:

07. 31 - 08.01. Kalotaszegi magyar és román

táncok: Tóth Ildikó és Farkas Zoltán

08. 02-03. Felcsíki táncok: Endrődi Anna Sára

és Kádár Ignác

08. 04-05. Válaszúti táncok: Németh Ildikó és

Szabó Szilárd

Magyarbecsei és gyimesi zenetanulás kezdőknek

és haladóknak

Gyermekjátékok, kézműves foglalkozások

Esti táncoktatás házigazdái: Busai Norbert és Pé-

ter Zsuzsa, Kocsán László és Kuli Orsolya

A tábor részvételi díja felnőtteknek:

16.000,- Ft/fő, napijegy: 2800,- Ft/fő,

6-14 éves korig 8000,- Ft/fő.

Együtteseknek, baráti társaságoknak 13.000,-

Ft/fő (min. 10 fő, kizárólag előzetes jelentke-

zést fogadunk el a megadott jelentkezési hatá-

ridő betartásával).

6 éves kor alatt térítésmentes, étkezési költség

(ebéd, vacsora): 1200,- Ft/fő, kollégiumi szál-

lászlehetőség külön igényre 1300,- Ft/fő.

Információ: Jászság Népi Együttes

5100 Jászberény, Víz u. 1., Pf. 116.

Tel./fax.: 57/503-265, tel.: 57/411-294

Szűcs Gábor: 06-20/969-1963;

Kocsán László: 06-30/433-2870

E-mail: jne@jne.hu; honlap: www.jne.hu

IX. Vajdaszentiványi tánc- és zenei tábor

2005. július 31. - augusztus 6.

A tábor programjai:

Napközbeni tánc- és zeneoktatás mellett egyéb

programok várják a résztvevőket, amelyben vi-

selektkészítés, népi kézművesség, lovaglás, íjá-

szat, gólyalábazás, vetélkedők, tábortűz és

strandolás szerepelnek. Minden este előadások,

koncertek. A tábor pihenőnapjának délutánján

12 környékbeli együttes részvételével hagyó-

mányörző fesztivált rendezünk.

Táncoktatás: vajdaszentiványi, marossárpataki,

mezőpaniti és mezőmadarasi táncok oktatása,

kezdő és haladó táncosok számára, idős adat-

közlő táncosok folyamatos közreműködésével.

Részvételi díjak:

1.200.000,- lej román állampolgároknak,

17.000,- Ft magyarországiaknak,

120,- euró külföldieknek

A részvételi díj magában foglalja az ellátást

– reggeli, ebéd, vacsora –, a tábor rendezvénye-

in való részvétel, valamint a sátorhely, illetve az

osztálytermekben való elszállásolás költségeit.

Külön díjazás ellenében családoknál biztosít-

unk szállást, ennek díja: 1000,- Ft/fő/nap vagy

5,- euró/fő/nap.

A tábor kezdő- és zárónapján Budapest és Vaj-

daszentivány között buszjáratot indítunk,

amelyre a helyfoglalást július 30-ig kell jelezni.

Jelentkezési határidő: 2005. július 20.

Információ Magyarországon: Zalai Táncgyűttes,

www.zalaite.hu

Tel.: 92/596-482, e-mail: zalaite@freemail.hu;

vagy Varga János, 9400 Sopron, Ötvös u. 6.

Tel./fax: 99/320-213, 20/326-4339

E-mail: vajjan@freemail.hu

XIV. Kalotaszegi népzene- és néptánc tábor

Kalotaszentkirály,

2005. július 31. - augusztus 7.

Rendező: Archivum Kulturális Alapítvány

Jelentkezés, részletes információk

Erdélyben: Kallós Zoltán Alapítvány,

B-dul 21 Decembrie 1989 Nr. 16

400105 Cluj-Napoca

Tel./fax: 0040-264-598-813

E-mail: zoltan@cluj.astral.ro

Magyarországon:

– Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi,

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 354-3400, fax: 354-2404

Honlap: www.aranytiz.hu

– Pestújhelyi Közösségi Ház, Pintér Zsuzsanna,

1158 Budapest, Szűcs István út 45.

Tel./fax: 410-7168

XIV. Csángó Fesztivál

Kisebbségek Folklorfesztiválja

Jászberény, augusztus 4-9.

Információ: Jászság Népi Együttes

5100 Jászberény, Víz u. 1., Pf. 116.

Tel./fax.: 57/503-265, tel.: 57/411-294

Szűcs Gábor: 06-20/969-1963;

Kocsán László: 06-30/433-2870

E-mail: jne@jne.hu; honlap: www.jne.hu

XIV. Nemzetközi mezősegi néptánc-

és népzenei tábor felnőttek részére

Válaszút, Kolozs megye,

2005. augusztus 7-14.

Rendező: Kallós Zoltán Alapítvány

Jelentkezés, részletes információk

Erdélyben: Kallós Zoltán Alapítvány,

B-dul 21 Decembrie 1989 Nr. 16

400105 Cluj-Napoca

Tel./fax: 0040/264-598-813

E-mail: zoltan@cluj.astral.ro

Magyarországon:

– Aranytíz Művelődési Központ, Ötvös Györgyi,

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 354-3400, fax: 354-2404

Honlap: www.aranytiz.hu

– Pestújhelyi Közösségi Ház, Pintér Zsuzsanna,

1158 Budapest, Szűcs István út 45.

Tel./fax: 410-7168

XX. Csutorás nemzetközi népzenei

és néptánc tábor; XXIII. Országos

népdalkör- és zenekarvezetői tanfolyam

Lajosmizse, 2005. augusztus 7-14.

A KÓTA, (Magyar Kórusok és Zenekarok Szö-

vetsége), a Táborfalvi Közművelődési és Népzenei

Egyesület, és a Tradíció Alapítvány szerve-

zésében. Helyszín:

Diákotthon, 6050 Lajosmizse, Ceglédi u. 1.

Rendező és támogató: Tradíció Alapítvány,

Tradíció Stúdió, Táborfalvi Közművelődési és

Népzenei Egyesület, Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége, Lajosmizse Város Önkormányzata, Városi Művelődési Ház, Életfa Hagyományörző Egyesület.

A tábor kínálatából: korhatár nélkül, kezdőknek és haladóknak, egyéneknek, csoportoknak, népdalok és néptáncok, magyar népi hangszer tanítása, táncház, néprajzi filmek vetítése, kézműves foglalkozások, népi mesterségek, hangszerkészítés, tartalmas előadások, mulatás, szórakozás...

A tábor művészeti vezetője: Birinyi József népzenekutató, a KÓTA társelnöke
Házigazda: Csutorás együttes (Táborfalva), Gajdos együttes (Eger), Flótás együttes (Lajosmizse)

A tábor szervezői: Drabant Béla, Szerző László
Gazdasági vezetők: Nagy Jánosné, Kékesi Attila
Előadók, szakmai irányítók:

Budai Ilona, Polgár Lilla, Miskolczy Mariska népdalénekesek, Bohus György és párja néptáncosok, Pál István hagyományörző népzene (duda, flóta, furulya, ének, Tereske), Kovács László népzene (citera, koboz, tekerőlant, furulya), Gajdos együttes, (Polgár Lilla ének, Okos Tibor duda, furulya, kontra, Horváth Attila bőgő, Buborék István hegedű), Széles András, Bükki Éva, Hajdú Ágota, Inoka Győző, Lajtainé Mórincz Ildikó, Szabóné Nagy Annamária, Sulcz Ferenc citerások, Birinyi András, Bodnár Ferenc hangszerkészítők, fagaragók, Barbar István bőrső, Skultéti Jánosné szövő, fonó, Katona Mihály kosárfonó, Sáránszki Mihály szalmafonó, Szemere Katalin, Faragó Henriett, Varga Edit, Vidáné Nagy Ildikó, Vigh Istvánné kézműves tanárok, (agyagozó, nemezelő, gyöngyfüző, csuhéfonó, bábkészítő, batikoló, üvegfestő...), Dr. Gerzánics Magdolna népzenekutató, Dr. Kürti László helytörténész, Bodor Anikó népzenekutató (Zenta), Dr. Olsvai Imre az MTA Zenetudományi Intézet főmunkatársa, népzenekutató, Fehér Anikó, Keresztessy Klára zeneelmélet oktatók.

A táborról és a tábort záró gáláról televíziós felvétel készül!!!

Részvételi díj: - A tábor költsége: 15.500,- Ft/fő + 25% ÁFA + szállás, étkezés

- A tábor költsége tanfolyammal együtt: 18.500,- Ft/fő + 25% ÁFA + szállás, étkezés
Jelentkezés: A táborra előképzettség és korhatár nélkül.

Az egyéves zenekar-vezetői tanfolyamra 16 éves kortól lehet jelentkezni. (Aki a tanfolyamra jelentkezik, csak a tanfolyami díjat, 18.500,- Ft/fő-t kell fizesse, a tábori költséget nem!)

(Az Országos Népdalkör- és Zenekarvezetői Tanfolyam a 2005. aug. 7-14. közötti Csutorás Táborban indul, téli és tavaszi 3-3 napos képzéssel folytatódik és a 2006. évi Csutorás Táborban vizsgával zárul).

Jelentkezési határidő: 2005. június 16.

Információ, jelentkezés:

Levélben: Tradíció Stúdió, 1024 Budapest, Keleti Károly u. 8.

Telefonon: 06-1/315-1322, 06-1/316-0592

vagy: 06-20/934-6032

Faxon: 06-1/438-0250

E-mailen: csutoras@tradicio.hu

Információ és jelentkezési lap letölthető:

www.tradicio.hu, www.kota.hu, www.birinyi.hu

Népmesetábor

Szigliget, 2005. augusztus 12-16.

A Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelye harmadik ízben szervezi meg továbbképzés jellegű népmesetáborát, elsősorban a népmese iránt érdeklődő pedagógusok és leendő pedagógusok, illetve néprajzosok, közművelődési szakemberek részére.

A tábor kínálat: a hagyományos mesemondás megismerése és tudatos elsajátítása, elméleti előadások és gyakorlati foglalkozások a hagyományos mesemondás jellegéről és továbbéléséről, a mesemondás taníthatóságáról, – népmesekutatók, „profi” mesemondók és „adatközlők” részvételével.

Részvételi díj (szállással, étkezéssel) várhatóan: 20.000,- Ft

Jelentkezési határidő: 2005. május 20.

Részletek, információ: Dala Sára, Hagyományok Háza, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel.: 212-2883,

e-mail: dala.sara@hagyomanyokhaza.hu

VI. Széki Napok

Szék, 2005. augusztus 15-20.

Helyszín: Szék (Sic), Kolozs megye, Románia
Szék Kolozsvártól 60 km-re, északkeletre fekvő magyar többségű település. Sóbányái révén a középkor folyamán kiváltságokkal rendelkezett. A település a mai napig megőrzött évszázados hagyományokkal, viselettel, zenével rendelkezik.

Megközelíthető: Budapestről mikrobuszal, információ, helyfoglalás: 06-1/2030-200; vagy Szamosújvárig vonattal, onnan busszal, illetve gyalog (13 km).

Programok:

- Tánctanítás: A széki táncokat Szabó Szilárd és Németh Ildikó; az ördögösfüzesi táncokat Gémesi Zoltán és Sósuti Edit tanítja.

- Éneklés- és népdaltanítás: Tasnády Erika.

- Zenetanítás, szakmai irányító: Danhauser Zoltán.

- Kézműves foglalkozások, előadások. kirándulás, filmvetítés

- Juhos-Kis Sándor széki témájú festményeinek kiállítása.

- Estéknként táncház, mulatság, utolsó este búcsútáborozás.

Részvételi díj: 17.000,- Ft vagy 1.500.000,- lei vagy 100,- euró (programok, napi 3 étkezés, szállás)

Kedvezmény: 10% kedvezmény azok számára, akik július 15-ig a tábor teljes idejére befizetik a részvételi díjat, illetve 10 fő fölött 10% csoportos kedvezmény (egyszerre csak az egyik vehető igénybe).

Szervező: Pro Urbe Szék Alapítvány, Szék Városért Egyesület

A részvételi díjak befizetése: Magyarországon a Szék Városért Egyesület számlaszámán: 11707024-20420493;

Romániában a Pro Urbe Szék Alapítvány számlaszámán 2511000013.6.3.7233

Információ, jelentkezés:

Filep Sándor (Románia),

tel.: 00-40/264-228-149

Kovács Flóra (Magyarország),

tel.: 00-36-70/263-3122

E-mail: ProUrbeSzek@posta.net

„Ritmo Romano”

A cigány folklór útján

Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház
(1138 Budapest, Dagály u. 15/A.)

– filmvetítés (cigány népzene, tánc, szokások, hagyományok, mesterségek)
– koncertek, cigány táncház
– beszélgetések és előadások

Házigazdák: Karaván és a Romano Glaszo

Pénteki napokon 19.30-21.30-ig:

április 08., 22.; május 13., 27.; június 03.

Belépő: 500,- Ft

Információ: 30/244-1332, 20/222-9801

VI. Tekerő és Duda szaktábor

2005. augusztus 22-26.

Jelentkezés: Havasréti Pálnál: 30/940-1242, vagy a teku@mail.datanet.hu e-mail címen.

III. „Szűcs Béla” Gyermek- és Ifjúsági Tánc tábor

Tordas, augusztus 24-27.

Házigazda: a Tordasi Pillikék

Rendező:

Petőfi Sándor Művelődési Ház, Tordas
24-én délután: gyülekező, regisztráció
25-26-27-én: Gyimesi táncokat tanít Sára Ferenc és Varga Zsuzsanna

Éneket és játékot oktat: Sándor Ildikó, Juhász Zoltán furulyát tanít, Kovács Erika kézműves foglalkozásokat vezet (délutáni foglalkozások)

Estéknként táncház este 10 óráig
27-én, szombaton az Egyszólam Együttes ad zárókoncertet a szabadtéri színpadon, utána táncház kifulladásig.

28-án reggel hazautazás.

A háromszori étkezés biztosított. Szállás csak korlátozott számban.

Információ: Bediné Németh Márta

Tel./fax: 22/467-530; mobil: 30/523-6299

E-mail: hangyatordas@axelero.hu

Jelentkezési határidő: tanév vége (június 12.)

Jelentkezési cím: Petőfi Sándor Művelődési Ház
2463 Tordas, Szabadság út 55.

VIII. Ördögös népzenei tábor gyermekeknek Kiskunhalas, augusztus folyamán

7-15 éves gyerekek számára

Helyszín: a kiskunhalasi Szilády Áron Református Gimnázium internátusa

Oktatók: Bakó Katalin – ének, tánc

Borbás Tibor – bőgő, cselló

Rácz András „Bendegúz” – brácsa

Krámli Kinga – ének

Maruzsenszki Andor – hegedű, klarinét

Maruzsenszki Endre – hegedű, citera

Vladár Károly – ének

Ujvári Gábor – furulya, tánc

A programban énekkutatás és a felsorolt hangszeresek oktatása szerepel, kezdők és haladók részére. A tábor folyamán a meghívott vendégekkel előadásokat, táncot, gyermekjátékokat és kézműves foglalkozást szervezünk.

Bővebb információ:

Maruzsenszki Endre és Maruzsenszki Andor

6400 Kiskunhalas, Haragos tér 11.

Tel.: 77/424-346, 70/387-8441, 30/370-6260

E-mail: maruzsenszki@emitelnet.hu

Gyepűk Népe II.

Nyári néptáncos táborok Külsőrekecsinben

Ennek a cikknek, vagy inkább visszaemlékezésnek az első része pont három éve született (folkMAGazin, 2002 – Tavasz), s próbált alapítványunk magyarországi csángó táborairól képet adni, felelevenítve a legemlékezetesebb pillanatok hat év távlatából. Írásom vége felé halványan céloztam rá, hogy a honi táborainkkal párhuzamosan zajló moldvai, külsőrekecsini néptáncos és népzenei táborainkról majd egy későbbi írásban számolok be. Hát ez most sikerült is, főleg ami a „későbbi” jelzöt illeti.

Mivel is kezdjem? Azt hiszem, 1996 decemberét kell emlétenem elsőnek, mikor is Gyurka Mihály külsőrekecsini barátom egyik öccsének, Péternek a nuntájába (lagzijába) voltam hivatalos. Misiről azért is kell írnom, mert egy igazi elhivatott, jó szándékú álmodozót ismertem meg személyében, s később tiszadobi táborhelyünk megtalálásában is szerepet játszott. Sok köszönettel tartozom neki. A három napig tartó feledhetetlen hagyományos lakodalomról most nem mesélek, de arra ki kell térnem, hogy a hazaúton már megfogalmazódott bennünk, hogy itt, Külsőrekecsinben kell megrendezni az első moldvai néptánc tábort. Komoly előkészületek után ennek időpontját 1998 nyarára tűztük ki. Nagyobb tapasztalatokkal rendelkező emberektől is kértünk tanácsokat (Csoma Gergelytől, Sára Feritől), volt, aki óvott, s volt, aki biztatott, de a politikai helyzet, s korábbi atrocitások (útbevágás, busz megdobálása, könyvégetés, rendőrségi zaklatás stb.) miatt bizony ott volt az a bizonyos zabszem a megfelelő helyen. Nem kell félni, szín csángó falu az, bátorított Gyurka Misi. S igaza lett. Nem csak részünkről, szervezőkérő, de a nagyközönség részéről is nagy várakozás előzte meg az eseményt. Hiszen ez volt az első. A táncolni, zenét, énekeket helyszínen tanulni vágyó fiatalokon kívül sok néprajzos vagy ez iránt érdeklődő ember tisztelt meg minket jelentkezésével korhatár nélkül.

Ide ismeretség nélkül eljutni ritkaság számba ment akkoriban, s a lehetőség sokakat odavonzott. A magyarországi, erdélyi és külhoni táborozók létszáma meghaladta a 150-et, ami minket is, az ottaniakat is meglepett, mivel a vendégek jó harmada váratlanul „esett be”.

Az előzetesen bejelentkezőket szórólapon tájékoztattuk a külföldi helyi körülmények és szokások felől. A köszönések rendjébe lassan, de nagy élvezettel rázódtunk bele.

– Tanácsolnak? – köszöntünk rá az útszélén beszélgetőkre. – Há, igen, tanácsolunk – jött a válasz. – Dolgozik? – szoltunk be az alacsony kerítésen illendően, amerre elmentünk. – Igen, dolgozom – s már sorolta is a kérdezett, mit csinál éppen. – Vízet merít? – kérdeztük a csorgónál várakozó asszonyt. – Igen, azt – mondta a világ legtermészetesebb hangján. A házától távolodónak egy „Elindult?” a hazafele tartónak „Megjárta?” dukált, amire mindig volt szíves válasz. Egy egyszerű „Áldja meg az isten” a misére igyekvőnek, amire „Megáldja az isten” volt a viszonzás.

A hiányosságokat a helybeliek segítségével és lelkes rögtönzéssel igyekeztünk pótolni. Vendégeink harmad-harmadrészt sátoroztak, osztálytermezték hálósákkal, illetve családokhoz kerültek. Legnehezebben a tisztálkodást tudtuk megoldani. Kaptunk hideget-meleget, bár úgy érzem, a felmerülhető nehézségekre felhívtuk a jelentkezők figyelmét. Más kétségek is felmerültek, a leggyakrabban az a kérdés, szabad-e egy falu életébe ily módon beavatkozni, nem gyorsítjuk-e fel a helyi „globalizációt”. Nos, az élet választ adott a kétségekre. Azóta számos tábort szerveztünk már ott, s úgy érzem, a falu magáénak tekinti, befogadta a tábort, hiszen értük van, ró-

luk szól. Itt kell megemlítenem Szarka Marikát, aki kezdettől fogva részt vett a szakmai és szervezési munkákban, Dobos Rózsát, akitől a legtöbb rekecsini éneket tanultuk. A Gyurka testvéreket a szakmai és szervezőmunka miatt, valamint édesanyjukat, aki szintén helyi nótafának számított. Szarka Felicit és férjét, Pétert, akikre mindig, mindenben számítani lehetett. Fehér Mártont, kinek muzsikája nélkül nem tudnék esti táncmulatságot elképzelni, ráadásul a régi táncos és fonóbeli szokásokra ő emlékezett a legjobban. Még sorolhatnám a neveket, de nem szeretnék senkit megsérteni azzal, hogy véletlen kihagyom, ezért többeket nem említek. Hogy mégis melyek voltak táboraink csak ránk jellemző sajátosságai, mi adta a hangulatát, savát-borsát a külsőrekecsini táboroknak, ennek megfejtése a helyi adottságokban, a helybeliek vendégszeretetében, s kisebb részt az ehhez igazodó szervezői irányításban rejlik. Olyan csodára találtam itt, amilyenre sehol, eddigi erdélyi és moldvai utazásaim során.

A legnagyobb csoda a rengeteg gyermek volt, akik kezdettől fogva ellepték a tánctermet, amint az esti táncház elkezdődött. Az ismerős dallamokra már a nyolc-kilenc évesek is táncra perdültek, körben vagy párosan járták a felnőttektől ellesett táncokat. De még hogyan? Ha nem is olyan éretten és pontosan mint a nagyok, ám pattanó erővel, lendülettel, egységes lüktetéssel, a szemükből kiolvasható igazi átéléssel. Aztán, ahogy érkeztek az emberesebb fiatalok, a testesebb idősök, a kicsik kiszorultak a terem szélére, sarkába, de nem adták fel akkor sem, ha a lendülettől vagy egy taszítástól egyensúlyukat veszítették. A táncolók zöme cinka, fiatal lány, fiatal vagy idősebb asszony volt. A serdülő kölykök tartózkodóan húzódtak a falhoz vagy egymással próbáltak forogni. A férfiak inkább nézelődtek, többségük be sem jött a fásztó nap után vagy éppen külhonban kereste a család számára a kenyeret. Nem csoda, hogy a levegő fölizzott, amikor néhány legény eszeveszett forgásba kezdett a párjával a szerbában, csak úgy söpört a lendületük. Sokan leálltak nézni őket, így aztán kibérelhették a terem közepét. Látszott, hogy összeszokottan, egymásra ügyelve sirülnek kis köríven oda, majd vissza rendre, mind a négy pár, mintha egy test részei lennének. A táborozó vendégsereg szinte csak bámulója volt a mulatságnak, sokan kiszorultak az előtérbe, udvarra. A teremben gombostűt sem lehetett leejteni, nagy volt a hangulat. Főleg, amikor az asszonyok ihogtatni, hujogtatni kezdtek. Azért mindenki bekerült lassan a táncba. A pihenni vágyók átadták helyüket, a táborozókat kezüknél fogva húzták be a táncba vendéglátóik, de ismeretlen asszonyok is szíves-kínálósan. – Már legalább tizenöt éve, hogy a fonók elmaradtak nálunk, nem járunk össze énekelni. Táncra csak a „nuntákban” van lehetőség... – hallottam több idős asszonytól, érezve, hogy sokan visszahoznák azokat az időket, a

„horbákat” (vasárnapi táncot), a fonót. Azért érezni, hogy ez a tizenöt év még nem olyan régmúlt. A házaknál minden télen szőnek (a legtöbb tíz évesnél idősebb lány tanulja), csak egyre kevesebbet, ha nem is járnak össze. Arra azért mégsem számítottam, hogy első szavunkra belelkesülve, olyan pompás délutáni fonót rendezzenek be Sz. Kati néniék házában, hogy csak lestünk. Vagy tíz aszszony ült a nagyszoba méretű „hodályban”, hagyományos, „régis gúnyában”. Ketten szövőszéknél, a többiek székeken. A gyapjú és a kender fonásához és szövéséhez való előkészítő munkálatokat végeztek. Majd negyvenen fértünk még be a terembe, de akkor jöttek még a zenészek is. Az énekek után csak a jó Isten tudja, hogyan „csánódott” hely a tánchoz. A kínálásból sem maradhatott ki senki. Dió, szotyí, pirított tökmag, házi pálinka került elő a semmi-ből. Szeretettük, kedvességük leírhatatlan volt.

A táborok csütörtöki napján kirándulással, „esztenázással” szakítottuk meg a húzós, egyhetes programot, mivel a délelőtt és délután is zajló táncoktatást, hangszeres oktatást hajnali 4-5-ig tartó tánc szokta követni, melyben a muzsikusok a sok zene, kevés szünet fárasztó, de hatásos beosztását követték. Persze, hogy jól jött ez a kis „pihenés”. Az esztenához szekerekkel jutottunk el, ahol megpihenve mit is csinálhattunk egyebet, a muzsikálásra könnyen kapható, hamar hangulatot teremtő mesterek zenéjére táncolva múltuk az időt a lassan készülő birkapörköltre várva. Amíg készült, néhányan gombázni indultak, mi pedig akkora friss túró és ordát szereztünk az esztena (pásztoroknyuhó, kaliba) tulajdonosától, mint két hatalmas cipő. Volt abban kecske- és juhtej vegyesen. Ez kis sóval és kenyérral pillanatok alatt elfogyott, majd' száz éhes ember jutott rá. Sokan most kóstoltak először ilyen csemegét, de mindenki nagyon dicsérte. Mivel a gombaszedők is eredménnyel jártak, hamarosan pirultak a parázs fölé rakott vargányák, galambgombák, amit többen tartózkodva, gyanakodóan méregettek, de pár kupica pálinka, s az illatok megtették a hatásukat. Mire a pörkölt elkészült, sokan elverték első éhüket. Azért az esti mulatság nem maradhatott el, ami előtt a Boka Színház mutatta be a Helység kalapácsát azzal a címszereplő Sára Ferivel, aki hajnalban még a birkával küzdött meg az esztenánál. Később táncsoportjának, az „Ordásoknak” tapsolhatott a tábor közönsége, s a falu aprajagya. A táborzáró mulatságra szombat este került sor. Erre az eseményre más falvakból is sokan ellátogattak, Pusztináról és Forrófalváról fellépő csoportok is jöttek. Összeálltak a helybeli gyermekek, külön az idősebbek is, de a legnagyobb sikere természetesen Szarka Marika csoportta szervezett fiatal tüzes táncosainak volt.

Még szorosabbra fűződött kapcsolatunk a faluval, mikor 2000-tól 2003-ig bekapcsolódhattam a Sólyom Ferenc miskolci tanár vezetésével itt működő nyári kéthetes magyar nyelvű oktatásba. Itt ismerkedtem meg a Csíkdánfalvára való Szász Csillával is, aki Szarka Felicsivel jelenleg a hivatalos magyar nyelvi tanítást végzi a faluban. Csilla kiváló érzéssel foglalkozott a gyermekekkel, táborunkba bevonva teljesen megoldotta a gyermekek számára tartott kézműves foglalkozások gondját. Hogy hány barátság, kapcsolat szövődött ez idő alatt a táborozók és vendéglátóik között, azt nehéz lenne számon tartani. Maradjunk annyiban, hogy sok, hangszílyozva a minőség elsőbbségét a mennyiséggel szemben.

Az anyagiak és az élet rögzös útjai miatt egy-két tábor vagy annak szervezése kimaradt alapítványunk életéből, idén azonban ismét bekapcsolódunk az általunk elindított folyamatba, amely a múlt év óta Külsőrekecsini Faluhét néven meghirdetve, de formáját és eszmeiségét megőrizve, 2005-ben július 24. és 31. között várja szeretettel az érdeklődőket. Szeretnénk ezt a csodát másokkal is megosztani. Aki nem hiszi, járjon utána! (A jelentkezési információk megtalálhatók a tábori listában.)

Tündik Tamás

FELLELÉGAJTÓ

LOVÁSZ IRÉN ÚJ ALBUMA
HUNGAROTON CLASSIC, 2005., HCD 18271

Archaikus magyar népdalok, szakrális énekek és középkori gregorián dallamok alapján készült szerzemények, feldolgozások.

LOVÁSZ IRÉN - ének

LUKÁCS MIKLÓS - cimbalom

MIZSEI ZOLTÁN - Fender Rhodes zongora, szintetizátor, ének

SZOKOLAY DONGÓ BALÁZS - furulya, szaxofon, dudu

GYULAI CSABA - ütőhangszerek

FARKAS ZOLTÁN - gitár, basszusgitár

Az 1996-os Német kritikuskok díja után 2003-ban

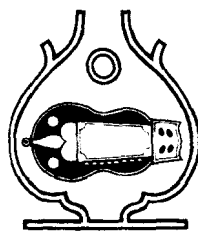
Magyarországon Lovász Irénnek ítelték az ÉVLEGGYÖBB ÉNEKESNŐJE címmel járó eMeRTON Díjat.

Lemezbemutató koncertek:

2005. április. 12. 19 óra Magyar Rádió Márványterme

2005. május 28. 20 óra Millenáris Park

A Millenáris Parkban ehhez a koncerthez Fellelégajtó címmel egy fotókiállítás kapcsolódik, melyben kortárs magyar fotóművészek olyan alkotásai láthatók, melyeket Lovász Irén Fellelégajtó című lemezének dalai ihlettek, vagy olyan képek, melyek annak hangulatát, verseit, vagy magát az ideát idézik. Kiállító művészek: Jung Zseni, Simon Csilla, Szél Ágnes, Dékány Tibor, Szentiváni János (www.lovasziren.hu)

SZERÉNYI BÉLA

**hangszerkészítő mester, népi iparművész,
a Magyar Hangszerész Szövetség elnöke**

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ

TEKERŐK

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.

T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu

Honlap: www.szerenyi.hu

AZOK A SZÉP NAPOK

A XVII. Országos Szólótáncfesztivál Békéscsabán

A 2005. január 14. és 16. között zajló szólótáncfesztivál megmozgatta a hazai néptáncmozgalom legjobb erőit. Kinek hogy hozta a szerencséje, jelen lehetett versenyzőként (az 56 induló között) vagy szurkolóként, a színpadon vagy a nézőtéren. Az előzsűrizést Székesfehérváron és Jászberényben Lévai Péter és Tóth Ildikó végezte. A zsűri tagjai pedig Demarcsek Zsuzsa, Hortobágyi Gyöngyvér, Juhász Zsolt, Lévai Péter és Szilágyi Zsolt (elnök) voltak.

A párosok vetélkedése kötelező (somogyi ugrós és friss csárdás, szilágysági páros) és szabadon választott számaival igen kiemelt, magas színvonalú versenyt hozott. Kiemelkedett a fiatal és érett táncosok közül ifj. Mlinár Pál és Körösi Katalin derút, harmóniát és lendületet sugárzó párosa; Poprádi Csaba és Poprádi Anikó, akik a cigándi táncok hihetetlen tempójú felpörgetésével nyűgöztek le; tökéletes felkészültséggel és érettséggel bemutatott, változatosan összeállított számokkal Hahn-Kakas István és Tombor Bea; a tánc örömét érzékeltető Dudás Dániel és Mosóczy Lívია; s nem utolsó sorban a karakteres személyiségű Farkas László (partnere: Molnár Anna). Kitűnő férfi kísérők – Gyebnár László, Szabó Szilárd, Széphalmi Zoltán, Szűcs Gábor – teremtettek jó esélyt a versenybe egyedül jutott hölgyeknek. Olykor igen borotvaélen „táncolt” az értékelés. Kényes szétválasztások adódtak abból, hogy a megszerezhető címeket egyénekenként kapják az indulók.

A férfiszóló mezőnye idén 11 táncosra szűkült. A kötelező számok – vasvári verbunk, dél-alföldi oláhos – közül inkább az utóbbi tette próbára a versenyzők táncudását, stílusérzékét. Igazán kiugrani azonban a szabadon választottal lehetett. Jól érzékelhetően tör előre a fiatal generáció: a színes előadói egyéniségű Korzenszky Tamás, a virtuóz táncú „gumiember” Sánta Gergő András, a magával ragadó temperamentumú ifj. Zsuráfszki Zoltán, de még a kevésbé kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtó Ramasz László, Takács Gábor János és Vastag Richárd is ezt a tendenciát képviseli. Csatlakoztak hozzájuk a párosban tisztessen helytálló lányok, akik az ifjúsági és junior mezőnyből jutottak a versenybe: Dögei Judit, Kurucz Kata, s az első aranygyöngyöt nyert Poprádi Anikó. Visszatérve a férfiszólóra, az érett táncosok közt ezúttal Sikentáncz Szilveszter és Molnár Gábor remekelt. Ágfalvi György, Molnár Péter, Ugyan Attila tehetsége inkább csak egy-egy számban érvényesült.

*

Az alábbi interjúcsokorban egy zsűritag és négy táncos mondja el, hogyan élte meg a történeteket. Először Lévai Pétert, a Magyar Állami Népi Együttes (1979–1988) és a Kodály Kamara Néptánc Együttes (1988–1992) egykori táncosát, a Magyar Táncművészeti Főiskola néptáncpedagógus képzésének módszertani oktatóját kérdeztem, aki két évvel ezelőtt is tagja volt a zsűrinek.

– *Milyen emlékeid vannak a régebbi versenyekről?*

– Megboldogult ifjúkoromban többször leutaztunk, részben az ott induló barátok, ismerősök, részben a buli kedvéért, úgy a nyolcvanas évek közepétől a kilencvenes évek közepéig. Mindig nagyon jól éreztük magunkat Békéscsabán. A kötelező táncokat akkoriban táncjelírásból elevenítették fel, s a zsűri az azzal való összehasonlításban bírálta el őket. A versenyzők közül sajnos nem mindenki vette a dolgot komolyan, s ebből érdekes szülemények keletkeztek. Volt, aki akkor kezdte el tanulni, amikor az első színpadra lépés történt, ott, a függöny mögött gyakorolhatta. Elég sokszínű volt emiatt a kötelező táncok előadása, s inkább a szabadon választottban nyújtott teljesítmény számított. Ma viszont már tel-

Mosóczy Lívია és Dudás Dániel

jesen egyenrangú a kötelező és a szabadon választott táncok szakmai nivója. Így mindegyik produkciót figyelembe lehet venni, s elmondható, aki ezekben kiváló szinten teljesít, valóban megérdemli az aranyarkantyús, aranygyöngyös táncos címet.

– *Milyen volt a selejtező mezőnye?*

– Emelkedik a szakmai szint, a versenyzők nem csak megtanulják, de kezdik értelmezni is a táncot. Ez azért jó, mert a piramis csúcsán lévő szólótáncosok példát mutathatnak az egész néptáncmozgalomnak. Igazolva azt, hogy a huszonegyedik században is átélhető, megeleveníthető lehet egy több száz éves hagyományos mozgásforma, a modern számítógépes világban is táncolhatunk ugyanazzal az érzelmvilággal, mozgás- és gesztusrendszerrel. Mind a székesfehérvári, mind a jászberényi selejtezőről igen pozitív emlékeket őrzök, s ebben megerősíthet zsűri-társam, Tóth Ildikó is. Mindkét helyszínen igen jó versenyt láttunk. Kétféle indulóval találkoztunk: van, aki már szólótáncosként ki tud állni, s van, akinél ez a kiállítás még többé-kevésbé csorbát szenved. Azok mellett tettük le a voksunkat, akikről úgy találtuk, hogy valóban meg tudják jeleníteni az adott táncokat, s képviselni tudják saját magukat és azt a műhelyt is, ahonnan jöttek.

– *Csak a székesfehérvári selejtezőt láttam, ennek alapján az volt a benyomásom, hogy míg párosban többen feljutottak, férfiszólóban nagyon nehéz a feljutás. A székesfehérváriból egy, a jászberényi selejtezőből három induló került a döntőbe, ez egy kicsit zártkörű klubba tette a békéscsabai versenyt. Nem kellene a kapukat tágabbra nyitni, éppen a tapasztalatszerzés szempontjából?*

– Összesen 42 produkció volt, s ebből 11 a férfi szóló. Nem olyan rossz arány. Korábban is hasonló volt a helyzet, ennek utána lehet nézni. Nem volt kvóta, hogy ennyi vagy annyi juthat csak be. Aki-kezt érdemesnek tartottunk, azokat küldtük tovább. Igyekeztünk konszenzusra jutni az elbírálás során.

– *Két nevet említenék a fehérvári selejtezőből, akik, úgy érzem, elég jó teljesítményt nyújtottak. Az egyik: Farkas Tamás...*

– Farkas Tamás maglódi cifruválása igen közelről érintett bennünket, annak idején, a nyolcvanas években az Államiban igen alaposan tanulmányoztuk ezt az anyagot, sok filmet megnéztünk, valamint a maglódi szlovákok előadásában is láttuk a táncot. Véleményünk szerint Farkas Tamás produkciója nem érte el azt a szintet, amivel a versenyen példaértékű lehetett volna, ami azért fontos, mert az ilyen és hasonló megnyilvánulásokkal a magyarországi nemzetiségeknek adunk mintát.

– *Albumovics Milán a másik...*

– Tudom, milyen képességekkel rendelkezik, tehetsége már most is nyiladozik, de még kidolgozásra, finomításra vár. Összehasonlításként említtem ifj. Zsuráfszki Zoltánt, akinek mozgáskészlete, mozdulatpizálása, táncbéli felfogó- és megvalósító képessége már jóval előrébb jár, mint a Miláné.

– *A kiváló technika nem elég?*

– Semmiképpen. Milán ráértett arra, hogy tudja kezelni a testét, de kicsikét eluralkodik rajta a magamutogatás. Mi azt szeretnénk, ha a dolog a táncról szólna elsősorban, s nem arról az emberről, aki magára húzza a táncot.

– *Már a székesfehérvári értékelésnél, majd Békéscsabán is felvetődött, hogy a férfi szólótáncosok egy jó része nem tud igazán dél-alföldi oláhost járni...*

– A férfi kötelezőben egy ugrós tánc (dél-alföldi oláhos) és egy verbunk (vasvári verbunk) került egymás mellé. Az ugrósban ugrani kell, ennek a régi stílusú táncnak nagyon finom, sajátos technikája van, amit igen kevés táncostól láttunk vissza. A táncosok ugranak egyet-kettőt, de itt két percről van szó, s ez alatt kell ennek a táncnak minden finomságát megmutatni. Sőt mindezt úgy kell tenni, hogy az egyes produkciók különbözzenek egymástól, a táncosok egyénisége is érvényre jusson. Voltak ebben a nemben nagyon szépen kivitelezett, egyszerűen, visszafogottan előadott táncok, csak éppen az előadó karaktere hiányzott belőlük. Gyakran pedig elmosódott a kétféle tánc közötti határ, sajnos a szélesebb dinamikájú, gazdagabb plasztikájú verbunk, a finomkodó, érintgető láb- és kézgesztusok javára.

– *Milyennek találtad az ideai versenyt?*

– Szívem, lelkem örül, hogy ilyen sok jó táncot láthattam, vagy inkább úgy mondanám, hogy ennyi sok szép, ügyes táncost. Mert végül is erről szól a dolog, hogyan jelennek meg a táncok az emberekben. Szinte kivétel nélkül elmondható, hogy mindenki nagyon jól és nagyon szépen táncolt, nagyon jól viselkedett a színpadon, nem voltak hőzöngések, nem voltak szélsőséges megnyilvánulások.

– *Az értékeléskor előfordultak nagy viták a zsűriben?*

– Arra törekedtünk, hogy az értékelés ne folyjék el parttalan vitá(k)ba. Megegyeztünk abban is, hogy csak 5:0 vagy 4:1 szavazati aránnyal, tehát döntő többséggel lehet valaki aransarkantyús, illetve aranygyöngyös táncos. Átolvastuk jegyzeteinket és szavaztunk, így egy fél óra alatt eldőlt a díjak sorsa. Azt vettük figyelembe, hogy az általunk előre elmondott szempontoknak az egyes produkciók mennyire feleltek meg. Volt, aki csak 3:2 arányban maradt alul, de ez ebben a mezőnyben egyáltalán nem rossz eredmény. Belőlük lettek a különdíjasok. Úgy érzem, ennek a versenynek, túl az egyéni megmérettetésén, az a célja, hogy megmutassa, mi az a viselkedési forma és kultúra, amelyben megjelenik, értelmezhető a tánc, s ezen belül, hogy miként néz ki egy táncos egyéniség. Ezáltal lesz mindenkinek példaértékű, s az egész néptáncmozgalom számára a nevelés hatékony eszköze.

– *Nem ró túl nagy terhet a most feltűnt ragyogó fiatal táncosokra az aransarkantyú?*

– Nem baj az, ha egy fiatal nehéz feladatok elé állítunk. Két évvel ezelőtt volt egy kis vita a Mlinár gyerekekről, Paliról és Mari-

káról. Mondtam, várjanak ki egy versenyt, vagy ha elindulnak, ne együtt tegyék. Nagyon örülök, hogy megfogadták. Marika Vaszkó Jani mellett érett, ragyogó táncudással, gyönyörű technikával és nőként jelent meg. Pali most Körösi Katával lépett fel, szinte vibrált a levegő, amikor táncoltak. Megtalálták a saját útjukat, s ezen belül saját magukat. Ha a következő alkalommal valamelyik friss aransarkantyús esetleg nem találja magát, még mindig van húszeve arra, hogy megtegye. Ha elszáll egy fiatal táncos, nem haragszunk meg rá, majd észhez tér, csak az a fő, hogy térjen észhez.

*

Az örökös aransarkantyússá lett Dudás Dániel és a második aranygyöngyéhez jutott Mosóczi Livia (Jászság Népi Együttes) szólal meg a következőkben.

– M. L.: Tulajdonképpen beleszülettem a tánc világába, mert szüleim is ezzel foglalkoztak. Hatéves koromban kezdtem el táncolni, amikor édesanyám, Iglói Éva átvette a bagi Muharay Elemér Hagyományörző Együttes irányítását. Édesapám, Mosóczi István a Somogy Táncgyüttes művészeti vezetője volt akkoriban. Gimnazista koromban már a Gödöllő Táncgyüttes asszisztenseként dolgoztam. Közel öt évet táncoltam a Magyar Állami Népi Együttesben, elvégeztem a Magyar Táncművészeti Főiskola néptáncpedagógia szakát, s jelenleg gyermektánc oktatással foglalkozom Jászberényben és Gödöllőn, valamint a Jászság táncosa vagyok.

– D. D.: 1989-ben jelentkeztem a Jászság Népi Együttes utánpótlás-csoportjába, a Barkóca Együttesbe. Oktatóm volt többek között Hortiné Dr. Bathó Edit – akivel most a Barkóca Együttest vezetem – és Szűcs Gábor, a Jászság Népi Együttes művészeti vezetője, akitől ifjúsági táncos koromtól fogva tanulhattam. 1995-ben kerültem föl a nagy együttesbe. 2001-ben végeztem a nyíregyházi Tanárképző Főiskolán, matematika-testnevelés szakon, jelenleg pedig a Táncművészeti Főiskola végzős hallgatója vagyok. A Viganó Alapfokú Művészeti Iskolában tanítok, s 2002-től a Jászság Népi Együttes tánckarvezetőjeként dolgozom.

fotó: Menyhárt Péter

– *Hogyan készültetek a jelenlegi versenyre, mit választottatok?*

– D. D.: A választás mindig nehéz, az ember igyekszik a saját karakterének megfelelőt megtalálni. Egy szívünkhöz közel álló anyagra, a bodrogközi kis falu, Dámóc táncára esett a választás, ezzel már egy-két éve foglalkozunk az együttesben is. Sajnos csak néhány perces felvétel állt rendelkezésünkre, Kaposi Edit gyűjtése 1947-ből.

– M. L.: A táncstílusban való elmélyülésen kívül arra törekedtünk, hogy megőrizzük a rögtönzöttséget, az adott pillanat frissességét. Minden táncnak van szerkezete, felépítése, de ha ezt túlságosan megkötik, kiöli belőle az élményt.

– *Mióta táncoltok együtt?*

– D. D.: Másfél éve, ez volt az első közös versenyünk. Jómagam 1999-ben indultam először Békéscsabán, szólóban; 2001-ben kaptam az első sarkantyút. 2003-ban szereztem a másodikat, akkor párosban, Vajai Franciskával.

– M. L.: Én is 1999-ben versenyeztem először és aranygyöngyöt szereztem, majd egy kis szünet után idén indultam másodszer.

– *Miként láttátok a saját produkciótokat?*

– D. D.: Jól behúztunk, az utolsó (42.) számot kaptuk a szabadon választott táncok sorsolásakor. Elég nehéz az embernek magát felpörgetni arra a két percre, azt mondani, hogy menj fel a színpadra, s hozd ki magadból a legtöbbet. Úgy gondoltuk Líviával, az a legfontosabb, hogy mi jól érezzük magunkat tánc közben, s ha ez őszinte, akkor ezt a közönség és a zsűri úgyis értékelni fogja. Amikor lejöttünk a színpadról, sokan gratuláltak, s ez önmagában is nagyon jó érzés volt.

– *A kötelezők mennyire jöttek be?*

– M. L.: A somogyi párost már korábban is sokszor táncoltam, nagyon közel áll a szívemhez. A versenyen is jobban éreztem magam benne, a szilágysági idegenebb volt számomra. Még többet kelle-ne vele foglalkozni, hogy jobban meg tudjam élni.

– D. D.: Úgy gondolom, a somogyiban és a szilágyságiban is meg tudtuk találni az egyéniségünknek megfelelő táncolási módot.

– *Mit láttatok a versenyből, milyenek voltak a többiek?*

– D. D.: Nagyon jó dolognak tartom ezt a versenyt. Az egyik leg-színvonalasabb néptánc fórum Magyarországon. Összehozza a szakmát, izgalmas eszmecserékre ad lehetőséget. Túl a versengésen, kellemes fesztiváli hangulat uralkodik. Ilyen volt együttes szinten a Szolnoki Fesztivál is, amely sajnos megszűnt, illetve ilyen a Zalai Kamaratánc Fesztivál. Az évről évre visszatérő versenyzők jól ismerik egymást, jó látni a régi arcokat, s mellettük megjelenik a fiatal generáció is. A zsűri döntése természetesen mindig ad vitára okot. Nagy százalékban egyetértek az ítéletünkkel, de láttam azért olyan táncost, akinek adtam volna díjat. Sok a fiatal, egyre ügye-sebb, technikásabb táncosok akadnak köztük, de némelyikükből még hiányzik a fizikum, a tánc súlya, az „arc” vagy a „karakter”, ami kell ahhoz, hogy igazi táncos váljon valakiből. Ez idővel majd kiforrja magát. Kevés viszont a 25-30 éves vagy akár az ennél idő-sebb karakteres, érett előadó.

– M. L.: A fiataloknál is lehet már látni, kinek van átütő, kisugár-zó személyisége, ifj. Zsuráfszki Zoltánra gondolok. Természetesen mindenkit lehet bírálni, de őt el tudom fogadni olyannak, amilyen.

– D. D.: Belőle őszintén jött az „örült” fiatal nagy táncolás. Ki-emelném még a virtuóz örköit táncoló, nagy sikert arató Sánta Gergőt is.

– M. L.: Az érettebb korosztályból igazi élmény volt Lőrincz Hor-tenzia tánca, mintha egy eredeti adatközlő táncost láttam volna a színpadon. Emellett a Hercz testvérek összecsiszolt, nyugodt tán-colási stílusa is megfogott.

– D. D.: Lehet, hogy elfogultak vagyunk, de csalódás volt szá-munkra, hogy Hortenzia és Busai Norbert nem kapott díjat. Mindkettőjük táncát hitelesnek tartom.

– M. L.: A díjazottak közül kiemelném Vajai Franciska letisztult, nyugodt, harmonikus mozgását, valamint Tóth Juditot, akinek táncából sugárzik az ősi nyers erő, lendület és nemes egyszerűség.

– *Hogyan látjátok a jövőt?*

– D. D.: A jövő az együttes élete körül forog. Ördöngösfüzesi ko-reográfiám az ifjúsági antológián szerepel tavasszal, az Országos Tánccháztalálkozó keretében. Koreográfiát készítünk, első ízben a felnőtt csoport számára bodrogközi táncokból, s ebben a dámóci anyag is megjelenik majd. Emellett alkotóként közreműködünk a nagy együttes Küküllő menti táncokat feldolgozó műsorában.

A második arany-sarkantyúját szerző Molnár Gábor így mutatta be önmagát:

– Sokat táncoltam otthon, s édesanyám elvitt hét éves koromban az Alba Regia Táncegyüttes utánpótlás csoportjába. Emlékszem, amikor először színpadra léptem, elcsúsztam, majdnem hanyatt estem. Brücklerné, Abonyiné Fekete Katalin, Török Sándor, Gál-ber Attila tanítottak az évek során, majd bekerültem a nagy együt-tesbe, ahol Hahn-Kakas István és Majoros Andor volt a karvezető. 12 éves koromban majdnem abbahagytam a táncot, bátyámmal versenyszerűen gombfociztunk, s az akkor jobban érdekelt. Lökést adott a folytatáshoz, hogy 1991-ben bokkrétát nyertem Szarvason, a gyermek szólótáncversenyen. 1997-ben Kőszegen kaptam réz-sarkantyút ifjúsági szólótáncban, s így bejutottam az 1999-es bé-kécsabai döntőbe. 2001-ben Tombor Tímeát kísértem a selejte-zőn, továbbjutott, de sajnos a döntőbe nem tudtam elmenni. 15 éves koromtól már a felnőtt együttesben táncoltam, ahol rengete-get lehetett tanulni, s nagyon jó volt a csapat is. Az utolsó másfél év alatt, amikor a fehérvári színház tánckarában dolgoztam, nem nagyon tudtam próbára járni. Éreztem, kezdek lehuppanni. Kiutat jelentett, hogy felvételt hirdettek a Honvédbba, s bekerültem.

– *Miként alakult tovább a versenyzői pályafutásod?*

– 2003-ban indultam újra Békéscsabán. Válaszúti ritka magyart választottam, s körülbelül egy évvel előtte, tavasszal elkezdtem ké-szülni. A Néptáncosok Szakmai Házától kértem filmfelvételeket, meg hozzáolvastam. Kaposváron volt szervezett felkészítés, Lévai Péter tanított györgyfalvi legényest, az egyik napra el is tudtam menni. Sok jó táncos volt a versenyen és sokan kaptunk közü-lük először sarkantyút. Egyáltalán, több volt az induló a szóló-ban, mint most. Jelenlegi szabadon választott táncomat a Buda-pest Táncegyüttes Kalotaszeg műsorának köszönhetem, nagyon tetszett, ahogy Kádár Ignác táncolja a ritkát. Szerencsés volt, hogy a kötelezőkben Molnár Péterrel kerültem együtt színpadra, jó cim-borák vagyunk, jól tudunk kommunikálni egymással. A vasvárral már régóta foglalkozom. Nem rám szabták, de kellemesen el tu-dok benne táncolni, még fiatal vagyok a verbunkhoz. A dél-alföld-iben kevésbé éreztem jól magamat. Nem biztos, hogy szólótánc-versenyre való, technikailag nem igényel nagy felkészültséget. Ta-lán azért választották, hogy az egyéni előadói képességeket meg le-hessen mutatni. Én tápéit táncoltam, egy embernek a táncát, nem túl gazdag a motívumkincse, négy-öt figura variálódik benne. A kötelezőkben is kijött a lépés, de a szabadon választottat ennyire jól még nem csináltam mint a versenyen, bár kicsi pontatlanság volt a végén, egy csapásnál elcsúsztam.

– *Hogyan tetszettek a többiek?*

– Nagyon tetszett ifj. Mlinár Pál és Körösi Katalin vajdaszentivá-nyi tánca – a Honvédban is táncoljuk, de még ilyen jól tőle nem láttam –; Hahn-Kakas István és Tombor Bea; Mohácsiné Lőrincz Hortenzia (kísérte Kovács Norbert) a szászcsávásiban. Molnár Pé-ter nemcsak kiment a színpadra, ötletes volt, ahogy az üveget, a ka-lapját körültáncolta, saját magát adta a szatmári verbunkban. Ami a fiatalokat illeti, talán korlátozni kellene azt a mennyiséget, amit

az ifjúsági versenyről be lehet juttatni. Láttam Korzenszky Tamás kötelezőit: egy 60 éves, részeg bácsi gesztusaival mozgott a színpadon a vasvári verbunkban. A táncháztalálkozón viszont szenzációsan botolt. Sánta Gergő szabadon választottjában szolt minden, pontos volt, jók az adottságai, de meg lehetett volna még bolondítani a dolgot.

– *Milyen a Honvédban?*

– Nagyon jó. Rengeteg feladatom van, sokszínű és sokrétű, táncolhatok szólístaként, de a hátsó sorban is. Az első időben nagyon kemény volt a profi táncos lét, le is fogytam vagy tíz kilót.

– *Milyen terveid vannak?*

– Szeretnék elindulni a harmadik sarkantyúért. Lehet, hogy a kötelezőket szólóban, a szabadon választottat párosban csinálom majd. 2006. július 31-ig szerződés van a Honvédnál. Emellett szeptembertől tanítok a Hang-Szín-Tér Művészeti Iskola kihelyezett csoportjánál Csákkberényben, s elkezdtem a Táncművészeti Főiskola néptáncpedagógusi szakát.

*

A fiatal nemzedéket ifj. Zsuráfszki Zoltán képviseli a beszélgetés-sorozatban.

– *Hogyan lettél táncos?*

– Családom révén – édesanyám: Németh Ildikó, édesapám: Zsuráfszki Zoltán – beleszülettem a néptáncmozgalomba. Ahogy elmesélik, kiskoromban sokat vittek próbákra, összejövetelekre, Erdélybe, a Felvidékre is eljutottam a családdal, magam is beöltöztem, táncolgattam. Amikor viszont elkezdtem iskolába járni, olyan érzés vett erőt rajtam, hogy én nem akarom ezt csinálni, talán azért is, mert állandóan ez vett körül. Óvodáskorom óta jártam úszni, a versenyúszás jobban vonzott. Negyedikes koromban azonban Budapestről váratlanul leköltöztünk Tordásra, s nem volt a közelben uszoda. Martonvásáron tanultam az alapfokú művészeti iskolában, gitárt, tűzzománcot, s mellette néptáncot. Első tanárom Vajda Levente volt, aki a Háromszék Táncegyüttesből jött feleségével, a Százszorszép Együttesben táncoltak, s mellette tanítottak. Pályaválasztáskor több helyre felvételiztem, végül is az újraindult néptánc-színházi tánc tagozatot választottam a Táncművészeti Főiskolán. Dr. Jakabné Zorándi Mária, Briber János, Végső Miklós és Hortobágyi Gyöngyvér voltak a mestereim néptáncból. Balett képzést, modern képzést is kaptunk, belekóstoltunk mindenféle színpadi táncba, a társas táncokba, a szteppbe, szerepeltünk a román Sándor vezette táncshow-ban. Tavaly áprilisban zárult le ez az időszak egész estés koncertvizsgával az Erkel Színházban. Felvételiztem az Állami Népi Együttesbe, s bekerültem. Ott hallottam a békéscsabai versenyre való készülődésről, s a többiekkel együtt beneveztem. Egymást segítettük a felkészülésben, sok instrukciót kaptam a társaimtól.

– *Miért választottad a györgyfalvi legényest?*

– A legényes táncok általában közel állnak hozzám. A györgyfalvi való kapcsolatam a Táncművészeti Főiskolán kezdődött, ahol barátommal, Végső Zsolttal az első koreográfiai versenyen ezzel indultunk.

– *Milyen volt megjelenni a jászberényi selejtezőn?*

– Nagyon izgultam, ez volt az első versenyem, egyébként is ilyen típus vagyok. Jó érzés volt viszont, hogy többen mentünk az Államiból, egymást támogatva. Öt györgyfalvi szabadon választott volt a selejtezőben. Szerencsére én, kollégáim tanácsára, györgyfalvi verbunkkal és legényessel indultam, a kétféle tánc változatosabbá tette a rendelkezésre álló két percet.

Érdekes volt látni a mezőnyt, többen is igen jó teljesítményt nyújtottak, s nem értem, hogy miért nem kerültek be. A mi csapatunkból például Galát Péter és Újszászi András nagyon nagyot táncolt. Szokatlan volt, hogy mi fent táncoltunk a színpadon, a

ifj. Zsuráfszki Zoltán – fotó: Haas Lilla Éva

zenészek pedig előttünk, lent helyezkedtek el, így igen nehéz volt kapcsolatot tartani a zenekarral.

– *Hogyan alakult a megmérettetés Békéscsabán?*

– Szerencsére a próba az előző napra esett, így vissza tudtam nézni videón, s korigáltam a hibákat. Megpróbáltam visszafogni magamat, mert hajlamos vagyok „elszállni”. Hozzám az expresszív előadásmód áll közelebb, s ez jobban érvényesült a vasvári verbunkban. Domaházi anyagból készültem, Medve Alfonz táncát próbáltam meg levenni, aki irtózatosan nagy ember, s nagy táncos, mindent odacsap, hihetetlen toppantásai vannak, indítja, fogja, tépi, az ő tánca, habitusa állt hozzám a legközelebb. A dél-alföldi oláhokban visszafogtam magam, a felépítésre, a szép táncra összpontosítva. Hasonlóképpen a györgyfalviban is lenyestem túlzott gesztusaimat, azt mondják, sikerült. Nevelőapám, Szabó Szilárd gratulált elsőként, s számomra ez jelentette a legtöbbet. A gálán, amikor a legstílusosabb táncért járó Vásárhelyi László különdíjat (kakas-díjnak nevezik) megkaptam, nem is tudtam elhinni. Az első aranysarkantyúsok közt hallani a nevemet, leírhatatlan érzés volt, olyan szabadságérzés, amiben az ember nem tudja hova tenni magát egy ideig. Fantasztikusan jó volt, hogy mások is megkapták, a barátaim, együtt tudtam örülni velük.

– *Mennyire figyelted a többieket?*

– Láttam Poprádi Csabát és a párját, nagyon tetszettek. Mohácsyné Lőrincz Hortenzia százszorszépi tánca nehezen kifejezhető élményt nyújtott, ez volt az egyik legkiemelkedőbb, amit láttam. Korzenszky Tamás nagyon jó előadó, fantasztikusan helytállt, egyébként ő is részt vett a közös felkészülésben. Sánta Gergőnek hihetetlen a technikája, a lazasága, a testi adottságai, de a vele egyidős Újszászi András ugyanebben a táncban, a selejtezőn, számomra egészen mást nyújtott, érzésben, táncélményben.

– *Mi áll előtted a közeljövőben?*

– A martonvásári Százszorszép Együttesnek készítettem legényes koreográfiát Fodor Sándor „Neti” emlékére, Csendítés címmel. Édesanyám benevezte a Molnár István koreográfiai versenyre. Hátravan még a diplomamunkám a Táncművészeti Főiskolán. Változásvizsgálat lesz, azt mutatja be három különböző időpontú gyimesi gyűjtés összehasonlításával, miként alakul a népi kultúra helyzete a globalizáció korában.

*

A békéscsabai szép napok bemutatása után egy megjegyzés: érdekes lenne az értékelés szempontjait már a kiírásban nyilvánosságra hozni, nemcsak a verseny megnyitáskor, a zsűri bemutatkozása során.

dr. Nagy Zoltán

A tánc zenéjét lejegyezte: Balogh Ferenc

*A hét legényes zene Kalotaszegből
(Méra, Vista, Inaktelke tánczenéi), 1930-as évek*

Még egyetemista koromban találkoztam vele 1947-ben, amikor az Alföldi Nyomdába jártam, s Molnár István a Magyar Táncgyománnyok című könyvének tördelési problémáiban segédkeztem. Ő akkor a Zeneakadémia hegedűművész hallgatója volt. Molnár István élete vége felé megkérdeztem, ki volt az a Balogh Ferenc, aki leírta a táncok zenéit, melyek a könyvben megjelentek? Csak arra emlékezett, hogy egy főiskolás fiatalember volt. Már nem tudom, kitől és mikor hallottam meg, hogy Kolozsváron él. Tény, hogy az 1970-es évek fordulóján ismerkedtem meg Kolozsváron Venczel Árpád fiatal szobrászművésszel, akinek a fia akkor kezdett a konzervatóriumban oboát és zongorát tanulni. Innen tudtam meg, hogy Balogh Ferenc tényleg ott van és a hegedű tanszék vezető tanára. Ha Kolozsvárra mentem, mindig érdeklődtem utána, de nem volt otthon vagy nem volt benn a konzervatóriumban. Nem jött össze a dolog.

A régi találkozásokat nem könnyű felújítani, sem megtartani. A Mexikói úton kívül nem találkoztam, mint Csoóri Sándorral, aki bemutatót Balogh Júliának, feleségének. Akkor még nem tudtam, hogy édesapja Budapesten lakik, s valahogy nem volt alkalom ezt a kérdést feltenni. Levelet írtam tehát Csoóri Sándornak és tudakoztam Júlia szüleinek lakása felől. Balogh Júliától kaptam egy szép levelet, melyben megírta a címet – Kiskorona utca –, valamint a telefonszámot is. Így találtam rá végül is, már nem fiatalon. Akkor olyan 70 körül járt. Ő persze csak Molnár Istvánra emlékezett, nagyon homályosan. Ami élesen megmaradt az emlékezetében: az a gyötrelmem, a henge-

rekről való díszítések lejegyzése, ami szükségyszerűen megkívánta a dallam hegedűjátékának próbáját, a lejegyzés hitelességének ellenőrzéséhez. Nagyon hosszadalmas és fáradtságos munka volt, a munka örömteliségéről szó sem lehetett. Ő csak a fonográf-felvételről hallotta a játékokat, egyetlen helyszínen sem volt. Szakszerűen sajnos a lejegyzéssel kapcsolatban nem tudtam érdemi kérdéseket feltenni. Mindjárt arra is gondoltam, hogy néhány barátomnak, aki ezzel a feladattal birkózik, említést teszek jelenlétéről. Egyébként is, minden bizonynyal vannak olyan lejegyzései, ahol az egykori táncos zenei kíséret már teljesen kihalt. Vagy össze lehet vetni, hogyan játszották ma? Milyen irányba fejlődtek a 40-50 évvel ezelőtti dallamok? Nem kívánom felsorolni barátaimat, akiknek beszéltem erről a lehetőségről, s tudomásom szerint eleresztették a fülük mellett. Manapság csak a saját személyes eredmények érdekesekek, érdektelen minden más.

Érdekel természetesen Balogh Ferenc hegedűművészi és tanszékvezetői pályája. Nagyon szerényen beszélt, pedig nem kis eredményekről beszélhetett. A család rövid székelyudvarhelyi tartózkodása alatt hirdették meg az Enescu hegedűversenyt, melyet megnyert, sőt Enescu Párizsba is meghívta. A román adminisztráció csak úgy engedte volna ki, ha nevet és vallást változtat, azaz áttér az ortodox görög hitre, amit visszautasított. Kiváló tanítványa a szintén nemrég elhunyt Ruha István a nagy moszkvai Csajkovszkij hegedűversenyen nyert első díjat, s ennek következtében rendszeresen meghívták a verseny zsűrijébe. Ezzel becsülték meg kiváló tanári teljesítményét.

Bevallom, jó hangzású zenei tánckíséretet kerestem koreográfus barátaimnál, akik az Új Pátria sorozatot ajánlották. Számomra ezek a főleg cigánybandák a budapesti lehetőségek miatt álltak össze, nem tudták elérni a rendelkezésre álló rövid idő alatt azt a színvonalat, amit a hazai népzenező muzsikusaink nagyon jó színvonalon képviselnek. Halmos Bélát kerestem Balogh Ferenc lejegyzései miatt. Nagyon megjegyeztem, amit mondott: „Karsai bácsi, én Martin Gyurkától ilyen nevet, hogy Balogh Ferenc, sohasem hallottam, s emiatt nem is kerestem utána, amikor szóltál nekem. Most utánanézek.”

A Molnár-könyvben tíz legényest, nyolc vagy kilenc hosszú Székely verbunkot és Csíkpálfalváról egy szép hosszú Huszárverbunkot találtam a zenész legény vagy cigány hegedűs nevével. Ez utóbbiak Szentegyházfaluból, Csíktapolcáról, Csíkpálfalváról, Csíkszenttamásról vannak. Szentegyházfaluban ma nagy szimfonikus zenekar és énekkar működik önerőből a környék tanítványaiból. Vezetőjük: ifj. Haáz Sándor hegedűművész, aki az elmúlt évtizedekben már a tanári kart is kinevelte. Érdemes felhívni az ő figyelmüket is e darabok szimfonikus vagy népzenei előadására, feldolgozására, mert ez a világ, úgy látszik, eltűnt. Balogh Ferencre tisztelettel emlékezünk, amikor a folkMAGazin közli Molnár István Magyar Táncgyománnyok című kötete után feltehetően először, ha nem is a könyvben szereplő mind a hét legényest, hanem csupán az adott részletet azokból a dallamokból, amelyeket Kalotaszegen az 1930-as években Molnár István fonográf-hengerre rögzített és Balogh Ferenc, akkor a Zeneakadémia hallgatójaként keserves munkával leírt. Remélem lesz olyan zenekar, aki műsorára tűzi ezt a valóban különleges eseményt. Balogh Ferenc Magyarországról semmi figyelmet nem kapott. Érdemes volna a többi lejegyzésével együtt CD-lemezen népszerűsíteni leírásait.

Falvai Károly
(Balogh Ferenc portróját a szerző készítette)

Páratlan életpálya

BALOGH FERENC HEGEDŰMŰVÉSZ A MAGYARSÁGÁÉRT
ÉS ERDÉLYÉRT LEMONDOTT NEMZETKÖZI KARRIERJÉRŐL

Balogh Ferenc hegedűművész, Márton Áron-éremes professzor (1920–2005) pályája rendkívül ígéretesen indult: 1939-ben, az első Enescu-versenyen, ahol maga George Enescu is jelen volt, megnyerte az első díjat, a Nicola Amati cremonai hegedűkészítő mester műhelyéből kikerült hegedűt. George Enescu meghívta Párizsba, hogy további tanulmányait az ő vezetésével végezze. Ment is volna, de Marosvásárhely román prefektusa, Dandrea úr azt a feltételt szabta kiutazásához, hogy térjen át az ortodox hitre, és változtassa meg nevét Baloghról Bologára. Nem tette!

A marosvásárhelyi konzervatórium elvégzését követően Székelyudvarhely értelmiségi és iparos rétege egy, a városka mozitermében tartott hangversenye után összeadta a tandíjához szükséges összeget, így 1940 októberében megkezdhetette tanulmányait a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián – az egyéni felvételi után hegedűből, azonnal harmadévre vették föl. Itt a magyar művelődéstörténet olyan jelentős személyiségeit mondhatta tanárainak, mint Waldbauer Imre, Weiner Leó, Kodály Zoltán, Gábor Ferenc (Hubay Jenő egykori tanársegédje), Ország Tivadar, Kókai Rezső, Bartha Dénes, Major Ervin, Molnár Antal.

Nagy megtiszteltetés érte 1942-ben, amikor Kodály Zoltán ajánlására ő kísérhette el Lajtha Lászlót Homoród menti népzene gyűjtő útjára. 1943-ban ugyanígy együtt dolgozhatott Molnár Istvánnal, a zseniális táncművésszel is, akit néptáncgyűjtő útján kísért a Maros mentén, valamint Csík és Szatmár megyékben.

A művész-tanár diploma megszerzése után nyugati meghívásokkal zsebében – többek között a salzburgi Mozarteumot választhatta volna – Kodály Zoltán tanácsára nem nyugat, hanem kelet felé indult el, Erdélybe, ahol 1946-ban a székelyudvarhelyi Református Gimnázium és Tanítónőképző zenetanári állását foglalta el. 1948-ban nyitották meg a Kolozsvári Magyar Operát, ahová Balogh Ferencet hangversenymesternek hívták meg, ahogyan az 1949-ben alapított Magyar Művészeti Intézethez tanárnak. Már 29 évesen egyetemi tanárrá nevezték ki. A Magyar Művészeti Intézet erőszakos bezárása után, 1953-tól 1982-es nyugdíjaztatásáig a kolozsvári Gheorghe Dima Zene-művészeti Főiskola professzora volt. Százhat növendék végzett nála: négy román, öt száz és kilencvennyolc magyar – többek között a néhai Ruha Istvánt is tanította.

Mivel nem engedték meg neki, hogy hangversenyző művész is lehessen – külföldi meghívásairól mindig csak utólag értesült –, bejárta Erdélyt, s egyebek mellett Bartók és Kodály valamennyi hegedűre írt művét bemutatta hol vidéki művelődési házakban, hol hangversenytermekben, hol pedig templomokban. 1957-ben David Ojsztrah hívására kiutazhatott Moszkvába. Ő mutatta be a moszkvaiaknak Bartók II. hegedűversenyét.

2004 októberében a Székelyföldi Szimfonikus Zenekar Balogh Ferenc – első székelyudvarhelyi koncertjének 70. évfordulóján – életműve előtt tisztelgett, itt szólístaként volt jelen.

A magyarországi zenei élet nagy hiányossága és adóssága, hogy példátlanul gazdag életútja és művészi tevékenysége eddig nem kapott méltó értékelést.

(Copyright © Udvarhelyi Híradó)

Új élő népzene 11.

- Fondor zenekar:**
Szilágysági dallamok
- Csige Ildikó** (ének):
Azért mondom nektek (Újszentmargita, Hajdú-Bihar)
- Lenvirág együttes:**
Az én ökröm a Csengő, a Virág
- Flaman-Hézső citeraduó:**
Szentmihályi katonanóták (Vajdaság-Bánát)
- Rutafa énekegyüttes:**
Somogyi népdalok
- Juhász Kitti** (citera):
Dunántúli dalok
- Szűcs Szilárd** (duda):
Zsíros Péter dudánótái (Egyházasgerge)
- Török Tilla** (hegedű), **Vidovenyecz Mihály** (ütőgardon):
Keserves és táncdallamok Gyimesből
- Hubán Ágnes** (ének):
Szeress, szeress, csak nézd meg kit (Udvarhelyszék)
- Sófalvy zenekar:**
Felcsíki táncmuzsika (Csíkszentdomokos)
- Juhász Réka** (ének, gardon), **Juhász Dénes** (furulya),
Hetényi Milán (ének):
Azt gondoltam amíg élek (Felcsík)
- Bakó Katalin** (ének):
Erdélyország az én hazám, nem Német (édesapámnak)
- „Kis Csipás” és a Valkó zenekar:**
Kalotaszegi tánczene
- Dóra Áron** (furulya):
Két visai ballada Papp András dalaiból
- Guessous Majda Mária** (ének):
Nincsen rózsza, mert lehullott a földre (Magyaroszvát)
- Unger Balázs** (cimbalom), **Balogh Roland** (kontra),
Mihálydeák Barna (bőgő):
Gernyeszegi korcsos és forduló (Putzi Péter dallamaiból)
- János Hajnalka** (ének):
Maros partján elaludtam (Magyarlapád)
- Kincső zenekar és a Csevegő énekegyüttes:**
Asszonymulatság (Szimő)

A zsűri tagjai:

Marosi Júlia, Pávai István, Sipos János és Vavrincez András
Sorozatszerkesztő: Havasréti Pál • Hangfelvételek: Főnix Stúdió
Hangmérnök: Jánossy Béla • Zenei rendező: Havasréti Pál
Támogató: Nemzeti Kulturális Alapprogram Népművészeti Kollégiuma
1255 Budapest, Pf. 153 • tel./fax: (36-1) 214-3521 • www.tanchaz.hu

Beleszülettem a népművészetbe

Beszélgetés a 75 éves Béres Jánossal

Gagybátor, Cserehát, az első furulya, Sárospatak, Miskolci Népi Kollégium, Országos Centenárium Verseny, Állami Népi Együttes, Kodály Zoltán, világhíró előadóművészet testvérével, Béres Ferencsel, rádiós műsorok, tanítás, Óbudai Népzenei Iskola – egy-egy szelet Béres János gazdag életéből. A pedagógus-előadóművész-műsorkészítő titka egyszerű: azt a sok szépet és jót, amit szülőhelye szegény környezete a gazdag népművészetéből bőségesen adni tudott neki, a városban kibővült lehetőségeivel megpróbálta megsokszorozva továbbadni. S ez sikerült is.

– Szeretettel köszöntelek a folkMAGazin olvasói nevében is, közelgő 75. születésnapod alkalmából. Egy emberöltőt megélve, közönségnek, fiatalságnak szentelve az életedet, miként látod – partot mosott-e az, amin annak idején elindultál?

– Én azt hiszem, azt majd a jövő dönti el, hogy milyen nyomokat hagytam magam mögött. Ám úgy érzem, hogy abból a kicsiny gyalogútból, amin annak idején elindultam, abból mind szélesebb út vált, s egyre gyarapszik azok száma, akiket követőimnek tudhatok. Valóban egy kis cserehát faluban, Gagybátorban születtem 1930. március 28-án, hatodik gyerekként. Ez a falu akkor még teljes egészében őrizte a hagyományait, így én a szó szoros értelmében beleszülettem a népművészetbe, nem visszafelé kellett tanulnom...

– Ma ezt az összemzeti kincset jó helyén kezelik-e, milyennek látod a jövőjét?

– Én azt mondtam mindig, amikor az „Élő Népdal” című rádiós műsorom kapcsán a riporterek kérdezték, hogy él-e még a népdal, hogy igen. Él a népdal, élni is fog, amíg a nép él! Ugyan formálódnak a dolgok, alkalmazkodnak a körülményekhez, így egy kicsit nehezebben lehet látni, hogy mit hoz a jövő. Sok mindent megélttem, valóban regényeket lehetne írni egy-egy szeletéből az életemnek. Mostanában, ahogy figyelem a dolgokat, nagyon sok esetben viszik mellékvágányra ezt az egész népművészeti mozgalmat. Én mindig úgy gondoltam, hogy aki egy mozgalommal tevékenyen foglalkozik, az ne azt nézze elsősorban, hogy mit fogok én ezért kapni. Csinálja azt önmagáért a mozgalom miatt, jelen esetben a népművészetért. A fiatalok között szép számmal vannak már, akik ezt maximálisan szívügyüknek tekintik. Őket nevezem én követőimnek, tanítványaimnak. Csoóri Sanyit, Havasréti Palit, Ökrös Csabit, Lányi Gyurit és még sorolhatnám... Ők soha meg nem kérdezték, hogy János bácsi, mennyit fizet egy óráért az Óbudai Népzenei Iskolában? Csinálták, s a mai napig csinálják, teszik a dolgukat. Ezért hiszem én azt, hogy igenis, van jövője a népművészetnek.

– Látod-e veszélyét annak, hogy az újonnan megjelenő irányzatok, a műholdak az internet segítségével – elérve a legeludogottabb kis falut is – kiszorítják a több száz éven át megőrzött kultúrát?

– Nem szabad hagyni! Minden valamirevaló nép megőrzi a népművészetét. Magyarok vagyunk. Hiszem azt, hogy nekünk is előbb-utóbb rá kell jönnünk, hogy értékeinkre az eddigieknél is jobban oda kell figyelniük! Csak most néz ki úgy, hogy mindent elsöpör a technika. Én optimistább vagyok ennél, hiszen voltak mélypontok régebben is. Ne felejtsetd el, hogy 1936-ban én már iskolába jártam, s a tanító úr Gagybátorban Kodály-módszerrel relatív szolmizációt tanított. Később, bekerülve a gimnáziumba, Miskolcon és Sárospatakon is így volt ez. A II. világháború ránk zúdul-

va szinte mindent elmosott. Egy ideig se relatív szolmizációval, se népművészetrel nem foglalkoztunk. A háború után lassan éledzeve jött egy fellendülés. Elindult többek között a NÉKOSZ, a Népi Kollégiumok Szövetsége. Itt rengeteg tehetséges falusi gyerek kapott életre szóló lehetőséget. Persze az otthonról hozott útravalót sokan úgy tudták kamatoztatni, hogy azokból alakultak különböző népi együttesek. Ez 1949-ig virágzott, magam is részese lehettem. A Muharay együttesből a Honvéd, az egyetemi együttesből, amit Rábai Miklós vezetett, az Állami Népi Együttes alakult.

Ez 1956-ig tartott. A forradalom után viszont úgy szétszóródott minden, hogy a hatvanas évek elejére tudtunk csak valamit összeszedni belőle. Én akkor a Magyar Rádióhoz folyamodtam, aminek a mai napig az **állományában** vagyok. Nagyon nagy lehetőséget jelentett a rádió, hiszen így közkinccsé tehettem a falun élő népművészetet. Ez olyan hamar kivirágzott, hogy magam sem hittem el, hogy 1969-ben már „Nyílik a rózsá”, „Röpülj páva” vetélkedőket tarthattunk. Én magam legalább tíz népzenei sorozatot készítettem, szalagjainak hosszával kétszer körbe lehetne keríteni Magyarországot.

– Az 1972-ben indult táncházmozgalomnak mennyire voltál részese, mennyire tartottad számon, hogy elindult ez a folyamat?

– Nem csak, hogy részese, hanem kezdeményezője is voltam! Nem kell azt hinni, hogy X vagy Y kezdte el. Dehogy! Ez a mozgalom természetes megjelenése volt az addigi folyamatnak. Ne felejtsetd el, hogy én táncos is voltam, hivatásos. A Magyar Állami Népi Együttesbe mint táncost vettek fel a megalakuláskor. Én az Ecseri lakodalmast még táncoltam. Emiatt sem tudom elválasztani a néptáncot és a népzeneét, de még a kézművesiséget se. Nem léteznek egymás nélkül!

Régebben a falvakban szinte mindent elkészítettek maguknak az emberek, még a hangszereket is. Nem véletlen, hogy Béres János Béres-furulyát csinált. Miért? Mert már gyerekkoromban megtanultam, mégpedig úgy, hogy a világ sok színpadán megálltam vele a helyem. Tehát a táncházmozgalom egyenes következménye volt a korábban említett versenyeknek. Magától értetődő volt a megjelenése. Ott voltam 1972. május 6-án a Liszt Ferenc téren. Megittam a fél deci pálinkát én is, jelen voltam záróráig. A második alkalommal is ott voltam, aztán gombamód szaporodott máshol is. Én teljes mértékben természetes folyamatnak érzem hát, nem találta ki ezt senki!

– Mit érzel sorsfordítónak az életedben?

– Talán azt említeném, amikor bekerültem az Állami Népi Együttesbe 1951-ben. Abban az évben találkoztam Kodály Zoltánnal, aki meghallgatott, és a furulyajátékom alapján javasolta az együttes vezetésének, hogy tegyék lehetővé tanulásomat a konzervató-

riumban. Persze hosszabb távon nem lehetett párhuzamosan tanulni és iskolában tanulni. Tanulmányi szabadságot kaptam, de amikor végeztem, az úgynevezett „B-listázás” miatt nem mehettem vissza az együttesbe. Ekkor kezdtem tanítani és a rádióban dolgozni. Óriási lehetőséget adott nekem a rádió, később a televízió. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy soha meg nem kérdeztem, hogy mit fognak ezért fizetni, a lelkesedés fontosabb volt. Közben azt vettem észre, hogy együttes nélkül valahogy nem találok a helyem. Ezért jelentkeztem az akkor szép számmal, és igen magas színvonalon működő, ugyan amatőrnek hívtak, de profi színvonalat képviselő együttesek közül először a Molnár István által vezetett Vegyipari Szakszervezet együttesébe, a Bartókba, majd később a Bihariba, amelyben húsz éven át játszottam, mint szólólista.

– *Molnár Istvánt szinte valamennyi koreográfusunk példaképként említi...*

– Hogyne, én is így vagyok ezzel, hiszen Molnár István rendkívül képzett ember volt. Akkor szinte egyedülként ismerte a táncírást, a gyűjtéseit így tudományos szinten le is tudta írni. A Rábai eredetileg természetrajztanár volt, ám rendkívül tehetséges koreográfus, amiért Kossuth-díjat is kapott. Szabó Iván, szobrász létére a Honvéd együttes építésében elvülhetetlen érdemeket szerzett. Molnár István még ebből a környezetből is kimagaslott. Jártam az előadásaira, olvastam a könyveit, mindig meggyőző volt a tudása. Nem sokára a Molnár István Alapítványnál tartok előadást a vele kapcsolatos élményeimről. Pista bácsi munkájáról például a Magyar Népzene Tára III/B. kötetében is tájékozódhatunk.

– *Mint egykori gyakorló muzsikusként tudom, hogy a sok-sok fellépés közül egy-kettőre szívesebben emlékszik az ember. Neked melyek ezek?*

– Nekem a kontrasztok emlékezetesek. Hívatásos előadóként legalább 6000 fellépésem volt. Ausztráliában, Új-Zélandon például, mikor ott magyarokkal találkoztunk, s a népzene, néptánc kedvéért némelyik 1000 kilométert utazott, hogy könnyezve tapsolhasson nekünk, az felejthetetlen, szinte leírhatatlan. Aztán a kontraszt. Hazajöve Hernádvecsén a Béres *trió*val (jómagam, a feleségem, Szöllös Beatrix és Béres Ferenc testvérem) előadás a falu több száz éves iskolaépületében. A nevünket ismerték, hallottak rádióban, láttak televízióban, és nem akarták elhinni, hogy mi vagyunk azok. Megfogták a kezünket, hogy igaz-e? Felejthetetlen.

– *Mérbetetlenül sokat köszönhet neked a zenét szerető közönség, a hagyományait ápolni akaró fiatalság azzal, hogy elindulhatott az Óbu-*

dai Népzenei Iskola. Milyen nehézségekkel járt ez, hiszen példa nélkül kellett nekülátnod?

– Megmondom az igazat, nem volt nehéz. Azért nem volt nehéz, mert már 1952-ben elkezdtem tanítani, pedig akkor még csak egy konzervatóriumi osztályt végeztem. Olyan lehetőséget kaptam, hogy ugyan induljak el a furulyával, de szervezzem meg a többi népi hangszeres tanszakot. A következő évben már az alapfokú cimbalomtanítás is indulhatott Tarjáni Tóth Ida segítségével az Andrassy út 40-ben. Ha hiszed, ha nem, addig csak főiskolán tanítottak cimbalmot. Ezt a citera tanszak követte, Mihály Sebestyén segítségével, akit a Honvéd Együttesből ismertem. Kovács Barna pedig lantot tanított. Akkor ezt én inkább tartottam hozzánk illőbbnek, mint a kobozt. 1956 mindent szétdobott. Az addig szerzett tapasztalatok természetesen megmaradtak, hogy mi volt jó, vagy mi volt rossz abban, amit addig csináltam. 1972-ben az Andrassy úti zeneiskolából átmentem a III. kerületbe, mert ott volt igazgató régi kedves barátom, Till Ottó. Azért történt a váltás, mert meggyeztünk abban, hogy elindíthatom majd ott a népzeneoktatást. Ezt három éven át gondosan előkészítettem, és 1975-ben személyre szóló minisztériumi engedélyt kaptam népzeneiskola elindítására. Így indult. Sokat, sok helyen kellett kilincselnem, minisztériumokban, egyéb hivatalokban, és sokszor sikerrel jártam, hiszen az iskola minden szempontból gyarapodni tudott. Mind tanári státuszokkal, mind hangszerekkel.

– *Úgy érzem, hogy ha valami csoda folytán újból kezdbetnéd az életed, pontosan ezt az utat járnád végig, amit eddig éltél. Jól gondolom-e?*

– Igen, bár értek nehezen emészthető rossz élmények is, mint például az, hogy a televízióból vagy nyolc évig ki voltam tiltva, vagy az, hogy az Állami Népi Együttes ötvenéves jubileumára, mint alapító tagot nem hívtak meg azzal a kifogással, hogy nem voltam tagja öt éven át az együttesnek. El nem tudom mondani, mennyire rosszul esett. Ám olyan családba, környezetbe születtem, amely egy életre meghatározta azt, hogy miként kell élnem, mit kell tennem. A titka egyszerű: azt a sok szépet és jót, amit az a szegény környezet a gazdag népművészetéből nekem ilyen bőségesen adni tudott, azt én a városban kibővült lehetőségeimmel megpróbáltam megsokszorozva továbbadni. Azt hiszem, ez sokszor sikerült is, de kötelességem volt.

– *János bácsi, isten éltesse sokáig!*

Hollókői Lajos

A csángó magyarok világi és szakrális ünnepeinek költészetéből és dallamanyagából ad ízelítőt ez a dupla lemez. László Katalin, László Erzsébet, Toader Bogdan, Păun Vasile és Benke Ágoston Félix előadásában gregorián dallamokat, egyéb, alkalomhoz kötött szentes énekeket, imádságokat, még élő népszokások dallamait, táncszókat, siratókat, varázsszövegeket, ráolvasásokat és meséket hallhatunk.

Gyűjtötte és szerkesztette: Navratil Andrea, Nagy Bercel

HANGVÉTEK
DISTRIBUTED BY / FORGALMAZZA:
HANGVETŐ ZENEI TERJESZTŐ TÁRSULÁS
(36.20) 222-6378 • hangveto@axelero.hu

ETNOFON Records Hungary
H-1055 Budapest, Falk M. u. 16.
info@etnofon.hu • www.etnofon.hu
tel.: (36.1) 266-5091 • fax: 429-0324

Kutatás és művelődés

Népzene és néptánc az MTA Zenetudományi Intézetének honlapján

A népzenei és néptánc kutatásnak a XXI. század küszöbén új kihívásokkal kellett szembenéznie. A fő gond, hogy az elmúlt egy-másfél évszázad során összegyűlt hatalmas dokumentumanyagot, mint a népzeneről és néptáncról szóló tudás alapját, miként tudjuk átmenteni a következő évszázadokra az újabb érdeklődő generációk számára.

A problémának van egy technikai és egy szakmai oldala, amelyek szorosan összefüggnek.

A fő technikai probléma, hogyan tudjuk minél tovább megőrizni az eredeti információhordozókat (hangszalagot, filmet, videót, fotót) a minőség jelentős romlása nélkül, s milyen új, az eddigieknél hosszabb életű hordozókat találunk a régi felvételek átmásolása és az újabb gyűjtések céljára. Az egyre gyorsuló technikai fejlődés számos tetszetős megoldást ajánl, amelyek az oktatásban, ismeretterjesztésben, s a szórakoztatóiparban jól beválnak, de a hosszú távú, tudományos megőrzésre még nem találták meg a megnyugtató módszert. Pedig e nélkül a kulturális örökség védelme a zene és a tánc területén hiábavaló törekvés. Reméljük, hogy a technikai problémák megoldódnak, mielőtt ezt a „kincset” maradandó károsodás érné.

A fő szakmai kérdés, hogyan tudjuk a hagyományos szellemi kultúráról összegyűlt szakmai ismereteket korszerűen, közérthető módon megfogalmazni, s minél szélesebb körben (helyi, nemzeti, regionális, illetve nemzetközi szinten is) hozzáférhetővé tenni. Mivel a népzene, néptánc és népi játékhagyományra vonatkozó tudás nem csak az énekelni, táncolni, illetve játszani tudást jelenti, hanem a velük foglalkozó kutatások eredményeinek ismeretét is, a feladat komplex módszereket kíván. A hagyományos kultúra iránti társadalmi érdeklődés kezdete óta számos módszer alakult ki e tudás terjesztésére és elsajátítására a közoktatásban, a közművelődésben és azon kívül is. Az utóbbi időben a hagyományos (szóbeli, nyomtatott) formában történő közreadás mellé az elektronikus média újabb és újabb eszközöket, illetve módszereket kínál. Ezek révén minden képzeletet felülmúló bőségben árad felénk a zenei információ az interneten, CD-n, CD-ROM-on DVD-n stb. Kérdés, hogy mennyire vagyunk felkészültek az információk hitelességének, valóságtartalmának, szakmai-kulturális-társadalmi értékének megítélésére. A kulcs a kérdéshez véleményünk szerint az, hogy olyan „hiteles helyeket”, megbízható forrásokat kell találni, amelyek szakmailag *hiteles*, sokoldalúan értelmezett és rendszerezett ismereteket tudnak közvetíteni. Csak ilyen forrásokból merítve képzelhető el az igazi zenei művelődés.

A Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetében, a hazai népzene- és néptánc kutatás nemzeti műhelyében több nemzetközi jelentőségű gyűjtemény található. A Népzenei Archivumban és a Néptánc Archivumban együttesen 12 ezer órányi hangfelvételt, 300 ezer méter filmet, több mint kétszáz ezer népzenei lejegyzést, 5000 oldalnyi tánclejegyzést, 80 ezer fotót, több mint 10 ezer oldalnyi kéziratos gyűjtést és 30 ezer játékleírást őrzünk. A gyűjtemény törzsanyagát jelentő több mint félmillió dal és mintegy 25 000 táncfolyamat együttesen 2000 települést és több tízezer adatközlőt érintett a gyűjtés kezdete óta. Az archívumok gyarapításán hivatásos szakemberek és társadalmi gyűjtők százai munkálkodtak. A nevek felsorolás nélkül is közzismertek.

A gyűjtemény nemzetközi jelentőségét – nagyságán túl – a kutatómunka rendszeressége, módszeressége, s több kutatógenerációt átfogó folyamatos volta adja. Itt őrizzük a magyar népzene kutatás klasszikus korszakából származó fonográf felvételek restaurált, magnószalagra átirított másolatait. (Az eredeti hengerek a Néprajzi Múzeum gyűjteményében vannak.) Itt található az 1940-es években elindult második és az 1960-as évektől datálható harmadik

népzenei, néptáncos gyűjtőkorszak eredményei, amelyek átfogták az egész Kárpát-medencét, s kiterjedtek a finnugoros és törökös népekre valamint más kontinensek népeire is. Talán túlzás nélkül mondhatjuk, hogy az itt főlhalmozott tudás az, amely alapul szolgált a XX. századi újító mozgalmak számára a zene- és táncművészet, a zene- és táncpedagógia területén. Az itt őrzött dallamok és táncok adtak inspirációt az 1970-es években föllángolt folklór revival mozgalmaknak Magyarországon és szerte a világon.

A hagyományos zenei és táncművelés dokumentumait a hosszú távú megőrzés érdekében klimatizált raktárakban tároljuk, s folyamatosan gondoskodunk a hosszú életű másolatok készítéséről. Az 1950-es évektől kezdve a népzenei hangfelvételek eredeti hordozóiról másolat készült, legyen az fonográf henger, bakelit lemez, röntgenlemez, drótos magnetofon vagy magnószalag, egykópiás lakklemez. A másolást egyfajta értékelés és válogatás előzte meg. A lakklemez-készítés tíz évvel ezelőtt, a nyersanyag hiánya miatt megszűnt. Az addig elkészült 9 500 lemez a teljes gyűjtemény 50-60 százalékát jelenti. A lakklemez, mint hordozó, aránylag hosszú életű, s eléggé „strapabíró”. Ma is ezeket használjuk az eredeti felvételek helyett a szakmai feldolgozó munkában. Azonban ezeknél is hosszabb életűek a kifejezetten archivális célokra szolgáló fémlemezek (fémmatricák), amelyek a lakklemezre vágott zenei felvételekből való további válogatás eredményei. Ezeket 25-ösével csoportosítva, légmentesen lezárt céldobozokban őrizzük. Az eddig készített 350 darab fémmatrica a népzenei gyűjtemény lefélétebb kincseinek számítanak. Manapság a lakklemezek szerepét a CD-másolatok vették át. 1996 óta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (s legutóbb az Informatikai és Hírközlési Minisztérium) támogatásával a népzenei hangfelvételek több mint a felét, 6750 órányi anyagot sikerült digitalizálni. Ennek köszönhetően a gyűjtemény korai, klasszikusnak számító és a megőrzés szempontjából legveszélyeztetettebb része többkópiás másolatban áll az érdeklődők rendelkezésére.

Hasonló módon gondoskodunk a népzenei- és néptánc-lejegyzésekről. Korábban a mikrofilmre való másolás jelentette az állagvédelmi munkát, ma ezeket is digitalizáljuk, s a fotókhoz hasonlóan lemezre másolva őrizzük. Eddig cca. 14 ezer zenei lejegyzést (ún. támlapot) és 5 ezer fotót vittünk számítógépre a Soros Alapítvány és a NKÖM támogatásával. A nemzetközileg is jelentős filmgyűjtemény hosszú távú megmaradását maga a hordozó (a celluloidszalag) időtállósága biztosítja. A felvételek nagyobb hányada 16 mm-es fekete-fehér negatív filmszalagra készült, amelyek élettartamát a filmtechnikai szakemberek több száz évre becsülik. A szakmai feldolgozás során az ezekről csináltatott pozitív munkakópiát használják a kutatók. Ezek cca. fele némafilm, amelyeket a hagyományos módon nem lehet meghangosítani, még akkor sem, ha párhuzamos hangfelvétel készült a filmezésnél. A számítógépes kísérletek a hang és kép összeillesztésére biztatóak, de nagyon munkaigényesek. Az 1960-as évek után készült filmek nagyobb hányada hangosítható, s ezekről fényhangos kópiák készítését az anyagi források arányában folyamatosan végezzük. A filmgyűjtemény legveszélyeztetettebb részét az egy példányos fordítós filmek és az újabb videofelvételek jelentik. S nem csak a hordozó rövid időtállósága jelent veszélyt, hanem a gyors technikai fejlődés miatt előálló lejátszási problémák.

A gyűjtött anyag rendszerezett formában való közzététele – a „forráskiadás” – a népzenei- és néptánc kutatás alapfeladatát jelenti. Ezt a célt szolgálják például a Magyar Népzene Tára sorozat, a Magyar Népdalok Típuskatalógusa vagy a Bartók Béla Magyar Népdalok Egyetemes Gyűjtemény sorozat eddig megjelent kötetei. A néptáncok kiadása táncdialektusok, tánc típusok, illetve táncos egyéniségek rendszerében valósul meg. A kutatás előrehaladását dokumentáló „korpuszok” papíralapú, nyomtatott formában való kiadása időtálló, fontos munka, azonban nem tudja kielégíteni azt a széleskörű szakmai és társadalmi érdeklődést, ami ma a hagyományos zene és tánc iránt megnyilvánul. Az utóbbi években nyilvánvalóvá vált, hogy a számítástechnika elmélyítheti és meggyorsíthatja az ez idáig manuálisan végzett elemző-rendszerező és kiadó munkát. Ennek szellemében elkezdtük a népzenei- és néptáncgyűjtemény elektronikus hálózaton történő közzétételének munkálatait. Egyik első lépéseként 2004-ben az interneten hozzáférhetővé vált a Bartók Rend (Bartók Béla 14 000 dallamból álló dallamrendje) a hozzá kapcsolódó adatbázissal együtt. A következő két évben a kottákat tartalmazó dallamtár hangzó példákkal egészül majd ki. 2004 júliusa óta hozzáférhetővé vált az eddig megjelent hangzó népzenei kiadványok „hangos” adatbázisa, amely pillanatnyilag 6000 eredeti hangfelvételt tartalmaz. Fölkerült a hálózatra közel 5000 népzenei és néptánc témájú fotó is. 2005-ben elkezdjük a cca. 30 000 dallamot tartalmazó Kodály Rend digitalizálását a honlapon való megjelenítés céljából. 2003 óta látható a Zenetudományi Intézet honlapján a gyűjtemény újabb táncfelvételeit és más gyűjtemények táncanyagát bemutató Táncfa. A bővíthető adatbázis eddig 25 darab, összesen 25 perc terjedelmű táncrészlet letöltésére ad lehetőséget. A Táncfa példát ad arra, hogy miként lehet az országban föllelhető magán- és egyesületi gyűjtemények anyagát egy közös adatbázisban bemutatni. 2005-ben fölkerül a táncos egyéniségek forráskatalógusának fotókkal és filmrészletekkel illusztrált formája, amely a rájuk vonatkozó archivális anyagok és publikációk teljes bibliográfiáját tartalmazza. Tervezzük a honlapon egy olyan tánckatalógus kialakítását, amely partner-archívumok hasonló katalógusaival összekapcsolva elősegítheti majd a széleskörű nemzetközi összehasonlítást. A terv megvalósítására európai pályázat beadására készülünk a környező országok akadémiai intézeteivel illetve több nyugat-európai egyetem tánckutató tanszékeivel együtt. A munka eredményei főleg a felsőoktatásban lesznek hasznosíthatók.

A honlapon megjelent témák iránti érdeklődést a látogatási statisztikák jelzik. A hálózaton is olvasható összesítés szerint: „Oldalainkon az elmúlt hat hónapban (2005. január 13-ig) 2472 egyedi látogató összesen 20 343 alkalommal 94 966 lekérdezést hajtott végre. Legnépszerűbb a népzenei felvételek adatbázisa volt, erre irányult az összes lekérdezés 69%-a. A fotókat 19%-ban, a kiadványokat 7%-ban, a zenei lejegyzéseket 3%-ban keresték. A lekérdezések mindössze 8,5% -át kezdeményezték házon belülről, jöttek viszont látogatók (a szomszédos országokon kívül) Belgiumból, Dániából, Franciaországból, Izraelből, Kanadából és az USA-ból is. Mivel az adatbázisok szövegei egyelőre csak magyarul olvashatók, az idegen érdeklődők feltehetően magyarul is tudó emberek voltak. A látogatások időbeni eloszlása nagyjából egyenletes, a legtöbb új látogató tavaly november 9-én érkezett (65), a legtöbb lekérdezést (3195-öt) pedig január 5-én végezték.”

Reméljük, hogy a hosszú távú megőrzésre, s a korszerű ismeretterjesztésre tett erőfeszítéseink az e területen működő más intézmények munkájával együtt az érdeklődés tartós fennmaradását eredményezi majd, és segíti a zenei- és tánc kultúra társadalmi elismertségének növelését Magyarországon.

Felföldi László

Tánc ház – Népzene

HUNGARIAN DANCE HOUSE – FOLK MUSIC

TÁNC HÁZ - NÉPZENE 2005

Szerkesztette: Árendás Péter

1. Tardoskeddi dudanóták

Bartók Anikó, Hasenfratz Júlia, Szegvári Ildikó,
Szóke Szilvia, Tóth Nóra – ének
Kurdi Gábor – dudu

2. Lassú magyar (Sopron)

Unger Balázs – cimbalom, Karacs Gyula – hegedű-kontra
Pachert András „Tücsi” – cselló

3. Csurgói népdalok (Somogy)

Agárdi Éva – citera

4. Dél-dunántúli dallamok – Csürentető együttes

5. Szentesi tekerőmuzsika

Németh András, Legeza Márton, Szerényi Béla – tekerő

6. „Egy kicsi madárka...” (Kászonimpér)

Kovács Nóri – ének

7. Keserves és lassú magyaros (Gyimes) – Sárkányfű és barátai

8. Nagysajói román keserves, korcsos és verbunk

Rónai Zoltán – hegedű, Balogh Roland – brácsa
Mihálydeák Barna – nagybőgő

9. „Bánat, bánat...” (Visa)

Dalos Csilla – ének

10. Isten áldja... (Magyarpalatka) – Rozsdamaró zenekar

11. Mezőségi dalok – Fiastyúk énekegyüttes

12. Balázstelki dallamok

Dóra Áron – furulya

13. „Tavaszi szél...” (Gajcsána-Magyarfalva, Moldva)

Ivánovics Tünde – ének
Fábri Géza – koboz

14. Racsenica (Sop-vidék, Bulgária) – T'rakija zenekar

15. „Kádár Kata, édes rózsám...” (Szilágyság)

Pojendán Gergő – ének

16. Doină şii lunga (Kétegyháza) – Berbécs zenekar

17. Méhkeréki trió – Békés Banda

18. Halasi dudanóták

Bakó Katalin, Krámlí Kinga – ének
Vladár Károly – dudu

19. „Este van, este van...” (Magyarbódi nóták)

Korpás Éva, Lépes Anikó – ének

20. Nyírségi szlovák táncdallamok – Suttymba zenekar

TÍZ ÓRA, ÉS MEGINT NYÁR...

A SZÁZHALOMBATTAI IFJÚFORRÁS TÁNCEGYÜTTES VENEZUELAJ TURNÉJÁRÓL – II. RÉSZ

Arról, hogy Dél-Amerikában sem minden fenéig tejfel, és néha az embernek igent kell mondania, még akkor is, ha legszívesebben nemet mondana

Cumanacoát elhagyva számos apró jel mutatott arra, hogy azért errefelé is lehetnek problémák. Két autóbusszal mentünk (két icipici minibusz, faülésekkel), amiből az egyik el is romlott. Szervezőink szerint alig két órát kellett volna csak kibírnunk a minibuszokon, és átszállunk egy nagy buszba, amellyel aztán majd öt óra múlva megérkezünk valahová. Nos, egyáltalán nem szálltunk át nagyobb buszba, viszont sem két óra múlva, sem öt óra múlva, sem hét óra múlva nem érkeztünk meg sehová... Legfeljebb az Orinoco folyóhoz. Ott legnagyobb megrökönyödésünkre azt a hírt kaptuk, hogy átkelünk a folyón, onnan még vagy 4-5 óra, és akkor majd megérkezünk valahová. (Este 8 óra volt ekkor, vagy 10 órája ültünk a fapadosban, majdnem guggolva.) Az Orinoco mindenestre csodálatos volt. A folyó túlsó partján újabb kísérők szálltak fel hozzánk, akik szintén nem tudtak semmit, legfeljebb azt, hogy messzire megyünk. Éjjel egy óra körül végre megérkeztünk egy motelbe, ahol a fesztivál igazgatója Maria Fernanda Grisel és egy columbiai együttes várt bennünket nagyon lelkesen. Másnap megkezdődött a helyi fesztivál, ami valljuk meg őszintén, nem kicsit tette próbára az együttes valamennyi tagjának idegrendszerét. A szervezetlenség, az improvizáció, a fejtelenség bizony naponta keserítette meg az életünket. Elképzelhetetlenül lehetetlen helyzetekbe kerültünk.

Azt hittük, hogy néhány nap múlva, ha már Puerto Ordazban leszünk, minden bajunk megoldódik. Mindenesetre, az biztató volt, hogy az együttes a nehéz percekben sem hullott szét, és a műsorokon a háttérben lévő problémákból semmi sem látszott. Négy nap telt el így, amikor újból csomagoltunk, és elindultunk Bolívar állam fővárosába, Puerto Ordazba. Örömmel és várákozással érkeztünk meg új lakóhelyünkre, hiszen ebben a városban rendezték azt a nemzetközi fesztivált, amelyik legfőbb úti célunk volt, ahová meghívták a Forrást.

Bolívar állam mintegy nyolcszor akkora, mint Magyarország. A fővárosban 3,5 millió ember él. Itt egy iskola, a Jesus Obero Gimnázium látta vendégül az együttest. Azt, hogy itt sincs minden rendben, az is jelezte, hogy a 36 fős együttesből mindössze 10 embernek érkezett meg a vendéglátó családjá. 25-en álldógtunk az utcán, több óra elteltével is. Végül egy hotelba vittek bennünket, ahol húsz fé-

rőhely volt. Egy kis műszaki átalakítás után, ágyak összekötésével elfoglaltuk a húsz férőhelyet. Én beköltöztem a mosókonyhába, és vártuk a másnapot, hogy végre megoldódjanak a problémák. Reggel az iskolába mentünk, ahol nagy szeretettel fogadtak minket. Legnagyobb meglepetésünkre alig néhány perc alatt az egész együttest az iskola egyenruhájába öltöztették, és ezt követően a Forrás együttest „elnyelte” a helyi gimnázium. Alig lehetett megkülönböztetni a magyarokat a helybeliektől. (Na jó,

fotó: Csordás Hunor

a bőrünk színe különbözött.) Az iskola egész nap azt szervezte, hogy estére mindenkinek megérkezzen a vendéglátó családja. Késő délutánra névsort is kaptunk, így aztán bizakodva vártuk az estét. Azt reméltük, hogy végre mindenki családhoz juthat majd. A kezdeti lelkesedést követően kiderült: korai volt az öröm. Osztottak, szoroztak a helybeliek, végül még mindig, öt táncosnak nem jutott hely. Böröndök vissza a buszra, és irány a hotel.

Harmadnap megkezdődtek az előadások. Rendre a columbiai együttesel szerepeltünk. Azon már egyáltalán nem lepődtünk meg, amikor az esti fellépésen a két együttesen kívül tizenkét nézőt számoltunk meg. Örömmel vettük tudomásul, amikor a columbiaiak sokat sejtetően megindultak a nézőtér felé, hogy legyen közönségünk. Azt egyáltalán nem bántuk, hogy a columbiaiakhoz hozott össze a sors. Mint sokat látott fesztivál igazgató, ehhez az együtteshez foghatóan nagyon ritkán láttam. Hihetetlenül autentikus, ugyanakkor meghökkenítő táncszínházi produkcióval is rendelkező társulatról van ugyanis szó. Elképesztő technikai tudás, és színpadi alázat jellemzi őket. Nem árulok el nagy titkot, ha azt mondom, hogy természetesen megkapták a Summerfest meghívását. Őszintén remélem, hogy a magyar közönség is megismerheti őket. Szervezési problémákkal azonban a továbbiakban is percnként találkoztunk, két malom közé kerültünk. Az iskola mindent megtett értünk, ugyanakkor a szervezők a nap minden pillanatában megleptek bennünket valamivel elképesztő hiányossággal.

Már meg sem lepődtünk, ha a program öt órát csúszott, ha az ebédünkben hangyaboly rajcsúrozott, ha a vacsorára két órát vártunk egy út menti büfében, ha nem volt öltöző, ha két órát vártunk éjjel, hogy megérkezzenek a családok. Egy ilyen éjszaka után betelt a pohár, és úgy döntöttünk, hogy a szükséges minimum meglétének hiánya miatt, a caracasi magyarok segítségével elhagyjuk a fesztivált, és a fővárosba megyünk. (A szardíniai és a kanadai együttes szintén hasonló döntésre jutott.) Másnap az iskola vezetői, miután meghallgatták problémáinkat, kézbe vették az ügyet. Az intézmény elnöke magához kérte a fesztivál igazgatóját (hja kérem, az iskolák itt felette állnak számos dolognak, autonómiát élveznek), és európai fülnek szokatlan hangerővel és vehemenciával „igazította el” (a CIOFF Venezuela elnökét), hogy mi a teendője, ha messze földről érkezett embereket lát vendégül. Mi, az együttes vezetői nehéz döntést előtt álltunk. A társulat tagjai – figyelemmel arra, hogy már majdnem három hete voltunk úton, számos előadás, több ezer kilométer állt mögöttük – egyre nehezebben viselték a szervezés okozta megpróbáltatásokat. Döntenünk kellett: megyünk Caracasba, vagy itt maradunk.

Komoly társulati ülés és megbeszélés után a táncosok nem akarták cserbenhagyni a vendéglátó családokat (addigra nagyon megszerették egymást), s úgy döntöttek, hogy vállalva a további megpróbáltatásokat, lesz, ami lesz, nem adják fel: maradunk! Végül az utolsó néhány napra a helyzet normalizálódott – igaz, ez kizárólag az iskolának volt köszönhető. Vezetői és a diákok örökre lekötözötté tették a Forrást. Kirándulásokat szerveztek, elvittek bennünket nemzeti parkokba. Az utolsó fellépésünkön közel háromezer ember tolongott a hatalmas téren. Puerto Ordaz rajongó szeretettel búcsúztatta az együttest, az együttes pedig fájó szívvel búcsúzott. A családok, a diákok olyan szeretettel vettek minket körül, hogy a szervezők ballépéseit elfelejtették velünk. Az utolsó éjjel hatalmas tömeg állt a Caracasba induló autóbusz mellett: sírva integettek venezuelai családjaink. Az Ifjúforrás tagjai pedig, akik néhány napja szertelen kamaszként érkeztek meg Venezuelába, a mögöttük lévő megpróbáltatások hatására immár felnőtté érve, komolyan integettek a tiszteletükre összegyűlt tömegnek. A búcsú fájdalmas percei után elindultunk a fővárosba, ahol az ott élő magyar közösség, s újabb – ha lehet, a legnehezebb – előadások vártak bennünket.

Szigetvári József

Jól gondold meg kislány...

Női sorsok Majorosi Marianna első szólólemezen

– Most megjelenő első szólólemezen, úgy ballottam, különböző tájegységek dalait szövegezte meg. Volt-e valamilyen tematikus szempont a válogatásnál?

– Azzal kezdeném, hogy ez egy olyan munka volt számomra, ami nagyon fontos is, meg nagyon nehéz is. Először állítottam össze egymagam egy lemez anyagát. Voltak egyrészt kedvenc dalaim, amiket az elmúlt tíz évben gyakran énekeltem. Ezek közül válogattam tájegységeinként. Utána a zenészekkel megbeszéltem ezek kíséretét. Adott volt a Csík és a Bekecs zenekar, akikkel már egy évtizede együtt muzsikálunk. A Csík zenekarban sokszor vannak vendégzenészek is, mint Pál István Szalonna, vagy Szokolay Don-gó Balázs, akikre szintén számítottam. Tehát kigondoltam, mely dalokat szeretném lemezre vinni, s utána megkérdeztem a zenészeket, hogy ki melyik számban működne közre szívesen. Így például Szabó Attila vállalta, hogy a székit szívesen kíséri, s magát a kiválasztott széki anyagot is egy számmá összeállítja, a bodrogi Vavrincz András kedves területe, és így tovább. De alapjában véve nem a zenészekről függött a dalok válogatása. Ami a tematikát illeti, az a lemez címe, hogy „Jól gondold meg kislány...”. Ez egy magyarbódi nóta első sora. A lemez dalai női sorsokról szólnak, s a mai világban is fontos üzenetük van. Bár a saját házasságom nagyon jól sikerült, rokoni és baráti környezetemben sok tragédiát láttam; válásokat, haláleseteket stb.

Az első szám egy buzai, amelyik egy csalódott lányról szól, akit megcsalnak, elhagynak. A következő dal egy somogyi. Ez egy vénlányról szól, aki teljesen magára maradt; hatvanhat évesen még soha nem volt férjénél. Ezt egy lakodalmi menet követi, amiben van egy lánykikérés, búcsúztatás, s maga az esküvői rész. Ez több tájegység dalaiból tevődik össze. A zoborvidéki „Jaj pártám...”-mal kezdődik. Folytatódik a magyarbódi dallamokból Pál Pista által válogatott énekes és zenekari összeállítással. Következik a széki rész, amely először a templomi esküvő hangulatát, áhítatát próbálja visszaadni. Utána olyan dalok jönnek, amik arról szólnak, hogy a nagy szerelmet sokszor csalódás, megkeseredettség követi, s nem az lesz a házasságból, amire a lány számított. Az ezt követő magyarországi halott menyasszony-kísérőt két, a közelmúltban elhunyt barátnőm emlékére szántam. Sokszor előfordult a régi világban, hogy a menyasszony még esküvő előtt meghalt vagy a szülés alatt, s egy szépen induló kapcsolat még a beteljesülés előtt megszakadt. Ez egy kicsit szomorú, de nagyon szép része a lemeznek. Ezt a hangulatot oldja a következő, lakodalmi blokk, melyet egy bodrogi „hejehuja” követ. A lemezt egy zoborvidéki háromstrófás elköszönővel zárom, amit a lakodalom végén a távozó vendégek adtak elő.

Még annyit a lemez összeállításáról, hogy nem szerettem volna olyan lemezt készíteni, ahol a számok csak sorakoznak egymás után. Azt találtam ki, hogy a rábaközi Szentés Varga Ferenc-től származó vőfélyszövegek hangozzanak el a számok között, melyek rövid átvezetést jelentenek a számok között. Ez arra is jó, hogy mikor például elhangzik a szomorú magyarországi dal, egy borköszöntő szöveg vezeti át a hallgatót a következő boros dalokba. A másik ötletem az volt, hogy nem szeretem, ha csak egyetlen hang szólal meg egy korongon, még akkor sem, ha az az én szólólemezem, ezért négyen is énekelünk rajta. Különösen a mulatók részeknél szerencsésebb így. Nagyon szeretek hangszeres kísérettel is énekelni, de más énekesekkel együtt is, mint például a Tátika együttesel tettem.

Majorosi Marianna nevével már sok lemezen találkozhattunk, de most jutott el odáig, hogy elkészítse első önálló albumát.

A lemez zenei rendezésére Salamon Beátát kértem fel, aki nagyon sok hasznos tanáccsal látott el zenei és énekes szempontból is. Fontos megemlítenem, hogy

a lemez elkészítésében hatalmas szerepet vállalt a FolkEurópa lemezkiadó, Lelkes András és Lieber Bandi vezetésével. A borítót Barcsik Géza készítette.

– Az első lemezbemutató koncert még decemberben zajlott Kecskeméten. Mi hátráltatta a kiadást?

– Először nekem volt hangszalaggyulladásom, majd a különböző helyeken játszó zenészek összeszedése okozott gondot, hogy pont akkor kapjuk meg a Hagyományok Házától elnyert 50 óra stúdióidőt. Ez az idő aztán nem is bizonyult elegendőnek, s megint vár-nunk kellett, hogy újra szabad legyen a stúdió, és némi utómunkát elvégezhesünk. Közben a brácsás, Kunos Tomi elutazott három hétre a Duna Művészegyüttessel Kínába. Azután a nyomda késlekedett a borítóval.

– Nekem a Csík együttes korábban valahogy kecskeméti zenekarként élt a tudatomban, de most úgy tűnik, mintha ez csak részben lenne igaz.

– Igen. Az együttes vezetője, Csík János valóban kecskeméti, s hosszú ideje működik Csík-táncház Kecskeméten. De a jelenlegi tagok közül többen máshol élnek vagy dolgoznak. A másik prímás, Szabó Attila egri, Kunos Tamás, mint említettem, a Duna Művészegyüttesnél játszik, s bár ő eredetileg kecskeméti, ma már Martonvásáron lakik. Én magam Ócsán élek, Budapesttől 30 kilométerre. Bartók József bőgős a Budapest Táncegyüttesnél, ő szintén kecs-

fotó: Pap Győző

keméti, csakúgy, mint Barcza Zsolt cimbalmos, aki a mostanában gyakran velünk szereplő Pál Istvánnal együtt a Magyar Állami Népi Együttes zenekarában játszik. A két primást ráadásul a tanulmányai is eléggé elfoglalták. Jani a nyíregyházi főiskolára jár, Attila pedig most fejezte be a néprajz szakot az egyetemen.

– *Hogyan került kapcsolatba a népzenevel és néptáncsal?*

– Békéscsabai vagyok, ott jártam középiskolába is. A családközpontban nem volt hagyománya a néptáncnak. Elég vérszegény gyerek voltam, s a szüleimnek azt javasolták, hogy írassanak be valahova, ahol sok mozgás van. A néptáncot választották, s úgy látszik, ennek tartós hatása lett. Az éneklést viszont az egész családban kedvelték, különösen mezőkövácsházi nagymamám énekelt sokat, aki odaköltözött hozzánk. Szüleim faluról származtak, de a városban is kertes házban laktunk, állatokat tartottunk, nem állt távol tőlünk a paraszti életforma. Szüleim családcentrikusak, nem a pénz hajszolták, mindig voltak közös családi programjaink. Sok rokonunk élt a Békés megyei falvakban, s a falusi lakodalmak emlékezetes események maradtak számomra. Amikor még hétfő este nem volt tévéadás, összejöttünk a nappaliban, játszottunk, énekelünk. A húgom is táncol, énekel és tanít. Ő is énekel a lemezemen, akár csak a keresztlányom, valamint Bognár Szilvia.

Már 13-14 éves koromban kapcsolatba kerültem a táncszéppel. A mai napig létezik ott egy kitűnő helyi együttes, a Békés Banda, akik a '80-as években rendszeresen muzsikáltak a megyei táncosok táncházában. De nem csak jó zenészek, hanem kiváló táncosok (Born Miklós, Gál László, Sára Ferenc, Juhász Zsolt...) is sokat formáltak izlésvilágomon. Aztán 1988-tól a szarvasi Tessedik Sámuel Néptáncegyüttesben táncoltam. Első diplomám az óvónői volt, amit Szarvason szereztem. 1990-ben lettem a Magyar Állami Népi Együttes tagja.

– *Miként lesz valaki a MÁNE tagja? Hívják? Felvételizni kell?*

– Akkor még Timár Sándor volt az együttes vezetője. Felvételt hirdettek, s többen is megpróbáltuk Szarvasról. Maga a szarvasi együttes vezetője biztatott minket. Sikerült a felvételi, státuszt kaptak, s így kerültem Pestre.

Jól gondold meg kislány! – éneklő Majorosi Marianna, akinek – átlagos embertársaitól eltérően – nem a szó, hanem a dal a leghitelesebb nyelv érzelmei, gondolatai kifejezésére. Eldalolja a leányok, asszonyok sorsát, párválasztással, házassággal kapcsolatos tapasztalatait, bölcsességeit, s életük nevezetesebb fordulópontjait. Pontos, kifinomult formát használ: a magyar népköltészet remekeiből idéz, melyek széles érzelmi és gondolati skálát ölelnek fel.

Az élet alapritusáiból választ ki egyet, ám a házasságkötésnek nem csak az ünnepélyes, megindító (Menyegző) vagy mulatós (Lakodalm) oldalát mutatja be, hanem utalást tesz arra is, hogy a kisebb-nagyobb mulatságok alkalmával hogyan ismerkedik az ember lány, hogy olykor bizony csalódnia kell, akár jegyesében is; a házassági döntés súlyosságát pedig az Esküvő részben tárja elénk. Felmerül a pártában maradás kérdése is, hiszen sok leány oly hosszasan keresi a számára tökéletes párt, hogy nemritkán vénlány marad (Vénlány nótája). Az énekesnő még az élet olyan igazságtalanságaira is kitér, mint amilyen a házasság előtti – jegyesség alatti – halál (Halottmenyasszony-búcsúztató).

Marianna az asszonyors örömet, mulatságait, bánatát és keserűségét úgy rajzolja meg, hogy egyben stílusos és ízléses válogatást ad lakodalmi népszokásainkból. Mégsem állíthatjuk, hogy „csak” egy népszokásgyűjteményt tart kezében a hallgató. Ez a lemez, azon túl, hogy átfogó képet ad hagyományainkról, olyan atmoszférát teremt, amely által könnyedén odaképzeltethetjük magunkat a leány helyébe, mikor a templomba indul vagy amikor a menyasszonytáncot jár-

– *Bár nyilván korábban is énekelt, nem csak táncolt, a MÁNE-nél először csak táncos volt, s csak 1994-től lett az együttes énekes.*

– Hivatalosan nem voltam énekes, ez a státusz akkor már nem létezett, de ennek ellenére szólóénekesi feladatokat is kaptam. Én már gyerekkorom óta mindig elláttam énekező feladatokat, például karikázókban. Tehát mindig jelen volt az éneklés, csak nekem a mozgás, a tánc volt az elsődleges. Aztán a MÁNE-nél az egyik zenész (Kozma Gyula „Kosztya”) kérdezte meg, hogy nem volna-e kedvem az együttesükben énekelni, s egyúttal énektanárnál tanulni. Így kerültem Bodza Klárához, akihez hat éven át jártam. Ő indított el a Népművészet Ifjú Mestere pályázaton, amit sikerült is elnyernem 1994-ben. Ekkor keresett meg két későbbi zenekarom, a Bekecs és a Csík vezetője, hogy volna-e kedvem együttesükkel énekelni. Nem voltam ismeretlen előttük korábban sem. Vavrincez András zenei rendezője volt a Magyar Tamburazenekar bácskai tanító-kazettájának, amelyen közreműködtem, s a Népművészet Ifjú Mestere zsűrijében is benne volt. Csík Janival még régebben ismertük egymást, mert ő Békéscsabán is zenélt, amikor még ott táncoltam. Mindkét együttesnek igent mondtam, bár azt hangsúlyoztam, hogy nekem a MÁNE a munkahelyem, s csak amennyi szabad időm marad, annyin osztozhatnak.

– *A Bekecsről mostanában kevesebbet hallok...*

– Csávás Attila és Nagy Zoli a Honvéd Együttesbe ment át két éve, ami olyan elfoglaltságot jelent, hogy nehéz az egyeztetés. Korábban sokat jártunk külföldre, s itthon is számos fellépésünk volt, különösen Budapesten. Saját táncháza nem volt a Bekecsnek. Velük egy kazetta (Az a szép piros hajnal...) és egy CD (Bekecsalja – Maros mente) készült. Vavrincez András egyébként kulcsfigura az én zenei felkészültségemben. Hatalmas tárgyi tudása van, s ő segített mindig, amikor kerestem valamilyen zenei anyagot. Eredeti anyagokból válogattunk mindig. Vagy a saját gyűjtéseiből vagy a Hagyományok Házában mindenki számára hozzáférhető archívumból.

– *A Csík zenekar kecskeméti táncházaira, gondolom, nem jár le rendszeresen. Hol zenélnek együtt és hogyan tudnak próbálni?*

ja. A zenekari aláfestés pedig, amely végigkíséri a leányt énekei során, kitűnően kiegészíti, s egyúttal tovább árnyalja a dalokból áradó hangulatot.

FolkEurópa Kiadó • FECD 016

– Most adódott egy lehetőség rendszeres táncóra Budapestén is; a Nyugati pályaudvar közelében található a B 63 Klub, ahol étterem és pincehelyiség van. Itt havonta egyszer lépünk fel. A próbát úgy osztjuk be, hogy ha jön valami nagyobb feladat, akkor természetesen többet próbálunk. De egyébként mindenki folyamatosan zenél, ebből él, s így annyira „kézben vannak” a számok, hogy nem okoz problémát egy fellépés.

– *Bár laikus vagyok, s lehet, hogy nem is Marianntól kellene ezt kérdezniem, de mégis feltűnik nekem sok zenekarnál, hogy éveken át alig változik a repertoárjuk. Ha egy vagy két év elteltével újra elmegyek a koncertjükre, szinte ugyanazokat a számokat hallom. De ez olyan módon is igaznak tűnik, hogy egy-egy tájegység vonatkozásában a különböző együttesektől is ugyanazok a dallamok köszönnek vissza. Már nem tudom hányadik CD-ről hallom vissza ugyanazt a két magyarbódi dallamot, amik egyébként nagyon jók, de ahol akad két ilyen jó nóta, ott biztos van még több is. Kezd kimerülni azon dallamok készlete, amelyek a siker reményében adhatók elő vagy csak egyszerűen a zenekaroknak nincs idejük arra, hogy a rengeteg felgyűjtött, archivált dallam között tovább kutassanak még közkinccsé nem vált újabbak után, s ezért inkább a már beváltakat játsszák? Esetleg a zenészek sokféle feladata, eltérő munka- és lakhelyeik szintén okozhatják ezt?*

– Ezek mind szerepet játszhatnak. Egyrészt a közönség is elvárja, hogy a kedvenc számaikat ismételtelen elmuzeizálják. Másrészt a repertoár frissítése sem egy gyors folyamat. Sok együttest tényleg nem könnyű összeszedni új produkciók begyakorlására. Ha lennének mindenütt hetenkénti próbák, akkor talán gyorsabban menne. A legtöbb együttes általában egy kész produkcióval járja az országot, mint amilyen például egy új album. A Csík zenekar „A kor falára” című lemezéhez most például a Jászság Együttes készített egész estés műsort, s gyakran együtt megyünk fellépésekre. De a csendesebb téli időszak után általában a legtöbb együttesnek beindul a koncertévad, s tavasztól a legkülönbözőbb belföldi és külföldi fellépéseken vesznek részt. S ha már a magyarbódi példát említette, a mostani lemezemhez is előterjesztettem néhány magyarbódi dalt Pál Pistának, de voltak, amikre azt mondta, hogy nem csak hogy új stílusúak, hanem már inkább magyar nótás vagy éppen erős szlovák hatás érződik rajtuk, így ezeket kihagytuk. Az autentikus népzenei játékosok nem szeretik keverni a stílusokat. De nem is törekszünk arra, hogy csak olyanokat adjunk elő, amit eddig még soha senki nem énekelt a táncházások közül. A régi stílusú dalok terén talán lassanként már kezd is kimerülni a készlet, hiszen több együttes már 25-30 éve működik.

– *Bár 2000 óta otthon van két kisgyermekével, továbbra is a Magyar Állami Népi Együttes tagja. Milyen szerepet játszott az együttesben a kilencvenes években?*

– A női tánckar asszisztenseként dolgoztam, mielőtt gyesre mentem. Ez azt jelenti, hogy a női tánckar táncainak karbantartása, ismétlése, újratanítása volt a feladat. Az együttes új tagjait is be kellett a megfelelő szerepekre tanítanom. Mindemellett gondoskodnom kellett előadás előtt például a bemelegítésről, figyelni, hogy a jelmezek rendben vannak-e, előkészítettek-e mindent. Az énekek ismétléséről, új énekek betanításáról szintén nekem kellett gondoskodnom. Erre az asszisztensi szerepre már Mihályi Gábor

kért fel, aki Timár Sándort követte nyugdíjba vonulásakor. Úgy gondolta, hogy kell egy vezető a női táncosok között is. Azt hiszem, itt a megbízhatóság volt a fő kiválasztási szempont, olyan ember kellett, aki mindenre oda tud figyelni. A férjem, Kökény Richárd szintén 1990-ben került az együtteshez. Jelenleg ő a táncvezető és szólótáncos is. Vezetői képességeit Mihályi Gábor már korábban megismerhette, amikor együtt dolgoztak Szolnokon a Tisza Táncegyüttesnél.

– *Én időközben megszereztem második diplomámat, a táncpedagógusit is 2001-ben a Táncművészeti Főiskolán. Művészeti iskolák így most már hívnak ének- vagy táncitanításra. Bár óvónőként sohasem dolgoztam, mindig tanítottam kicsiket, így az eredeti hivatásomtól nem távolodtam el teljesen.*

– *Most már tantervi kereteken belül is van mód a néptánc oktatására az általános iskolában...*

– Igen, de ennek feltételei nem mindig adóttak. Sokszor testnevelő- vagy énektanár tanít olyan dolgokat, amit inkább lehetne mozgáskultúrának nevezni, mert a néptánchoz nem mindig van köze.

– *Valami olyan történt esetleg, mint az orosz szakos tanárok átképzésénél, hogy hirtelen kellett volna sok nyugati nyelvű szakos tanár, de nem volt, most meg már annyi van, hogy angol szakkal sem lehet elhelyezkedni?*

– Valószínű. Akik a néptánc programját készítették, mindent megmozgattak, hogy bekerüljön a tantervbe, csak akkor még nem létezett vagy éppen csak indult a pedagógusképzés ezen a területen. Mostanra viszont rengeteg táncost kiképeztek pedagógusnak, csak nincs annyi munkahely. Mert csak a táncpedagógusi diplomával nemigen vesznek fel valakit egy iskolába, csak ha van mellette tanítói vagy tanári képesítése, s más tárgyat is tud oktatni. Akik megszerzik pedagógus képzettséget, s elmennek egy tanfolyamra, néha alig járnak valamivel a tanulóik előtt.

Szerintem nagy háttértudás kell ahhoz, hogy a tanár rugalmasan tudjon alkalmazkodni a tanulók pillanatnyi fizikai és szellemi állapotához. Előfordul, hogy tanítványaim olyan fáradtak, hogy csak játékokra hajlandók. Más esetben meg olyan iramban tanulnának, hogy ötpercenként meg kellene tanítani egy új népdalt vagy lépéskombinációt.

– *Megfigyeltem, Marianna annyira együtt él a produkcióval, hogy akkor is ritmusra mozog, ha nem szerepel, ha éppen a háttérben vagy a színpadi bejáróban áll. Olyan lelkesedést mutat, mintha most először élné át azt a számot, pedig egyik-másikat már bizonyára jó sokszor hallhatta. Sok előadónál zavar, hogy ha nem éppen ők vannak soron a zenélésben, a háttérben mászkálnak, pakolászhatnak, beszélgetnek...*

– Ezen még nem gondolkodtam, nyilván belülről jön. Az persze igaz, hogy miként én elvárom a többiekétől, hogy amikor én szerepelek, ne mászkáljanak, ne zavarjanak mással, úgy én is igyekszem mások produkciójára odafigyelni, átélem azokat újra és újra. A Magyar Állami Népi Együttesben eltöltött évek is biztosan sokban hozzájárultak egyfajta fegyelmettséghez, hiszen a leghátó sorokban táncolóknak is ugyanolyan lelkesen kell táncolniuk, mint az első sorban lévőeknek. S persze egy koncertnek is létezik egy hangulata, amivel az első perctől együtt élek, és nem csak akkor, amikor a színpadon vagyok, hanem akár a színpalánk mögött is.

Abkarovits Endre

A Bekecs együttes

Nagy Zoltán, Majorosi Marianna, Csávás Attila,
Nagy András, Vavrincez András

„Bozsó” Krizsics Tivadar

Egy másodvonalbeli horvát muzsikus, akit imádtak az emberek

Bozsó teljes mértékben tudatában volt annak, hogy ő egy másodvonalbeli muzsikus, a kenyerüket muzsikával kereső cigányzenészek mellett.

„*Én mindig a «kettes számú» voltam úgymond, nem voltam élvonalbeli, mint Toncsi bácsi, ő mindig a legjobb embereket kapta zenében is.*”

Mivel Bozsó is a nép köréből származott, gondolkodásmódjában jelen volt saját közösségének tudata, de képes volt külső szemmel is szemlélődni, hogy felismerje saját lehetőségeit. Mindig az embereket, magukat figyelte, akiknek játszott. Tudta, ki kinek a sógora, rokona, szemmel tartotta, milyenek az életkörülményei.

A falvak, ahol Bozsó gyakorta, vagy legalább egyszer muzsikált: Felsőszentmárton, Drávasztára, Szentborbás, Tótújfalu, Kásád, Alsószentmárton, Szalánta, Németi, Áta, Szökéd, Pécsudvard, Pogány, Kökény, Kátoly, Monyoród, Olasz, Birján, Belvárdgyula, Versend (e faluban különösen sokat játszott, s nagyon szeretett is itt muzsikálni), Nagykozár, Kozármisleny, Pécs, Magyarsarlós (itt is sokat muzsikált), Mohács, Katymár, Hercegszántó, Gara.

„*Mindenhol ismerni az embereket! Ez ám az érdekes! A mai napig tudom, ki kinek a sógora, ki kinek a rokona. Hát hétről hétre mentünk! Évről évre!*”

Pontosan tudta, melyik faluban mit kell játszani, de még azt is, hogy kinek mi a nótája. Tudta, hol hogyan kell viselkedni, mikor kell viccet mesélni, hogyan kell fölötözni a szerepléshez, mikor mennyi szünetet kell tartani, mikor kell lassabbat, mikor gyorsabbat játszani a táncban, de volt szem arra is, hogy az emberek mikor fáradtak el, és lehet-e kezdeni a nótázást. Rendszerítő lévén, ezekben a kérdésekben mint zenekarvezető, szigorú volt és következetes.

„*Én tudtam, a faluban kinek mi a nótája. Feri bácsinak Németiben az «Aj čula jesam dragi mi se ženi» volt a kedvence, mindig jött és csak annyit mondott: «Božo! Mojl!». A másikonak a «Vodeničarka»... A zenésznek éreznie kell, hogy annak az illetőnek mi a nótája. És ha eltalálod a szíve csücskét, akkor összezecsókolnak téged! Én csinálom a nótát, de az agyam már a következőn forog, ennek a Pista bácsinak mi volna jó, tudom, hogy mi a háttere, össze kell vonni mindent, és végül ráüt az asztalra: «Ej sad se potreflo! – Most eltaláltad!» – azt mondja. «Hogyan jöttél rá?» – megint egy piros pont.”*

„*Eljátszottam én a kerítésen lógóknak is a nótáját, azokkal is legalább jó viszonyt tud-*

1936-ban született a Baranya megyei, túlnyomórészt horvát ajkúak lakta Németiben. Nagypjától kapott harmonikán kezdett játszani tizenegy évesen. Foglalkozását tekintve építésvezető, soha nem volt hivatásos zenész. Nem mondható kiemelkedő képességű muzsikusnak, mégis nagyon népszerű volt, s ennek okai rendkívül tanulságosnak bizonyulnak.

tam kialakítani. Faluhelyen szabad volt nézni a lagzikat. Ha jöttek ilyen félrészes emberek, akiknek nincs pénzük zenekarra, de szerettek volna egy kicsit mulatni, csak odasúgta: »Bozsó! Ezt a nótát! Paću ti! – Majd megadom!» – «Nem fizetsz te semmit! Mondjad, mi a nótád! És akkor bementem a hangosba, hogy az XY-nak küldi azt a számot a zenekar. Jó haverságot tudtam így kialakítani a falu népével. A zenész az nem duzzoghat, nagyképködhet, annak finoman kell nevetni, még ha a legnagyobb bajod is van otthon!”

„*A zenésznek akkor is úriember módjára kell viselkedni, ha hátraviszik az asszonyt, miközben ő muzsikál!”*

„*A zenésznek nagyon kell tudni alkalmazkodni! A zenéspálya egy színéspálya. Színeszkedni kell, mint a színésznek a színpadon. És ez a menő. Aki nem tud lépést tartani, az nem lesz sokáig zenész. Jó képpel jó humort mutatni... «Hoztál viccet Pécsről?» – «Persze!» – zsiros viccek, nem zsiros viccek... Így tudtam kialakítani azokkal a fiatalokkal a jó kontaktot, és akkor bármi volt, akármi-lyen kis mozdulat, eljegyzés... Mennyi eljegyzés! Több százat muzsikáltam egyedül!”*

„*Gondolkodni kellett, melyik tánc volt a legrégebben, hogy ne megint azzal kezdjünk, amit utóljára táncoltak, közben egy kis lassabb tánc, gyorsabb, egy kis nóta, hogy a zenekar is pihenjen valamelyest, meg a táncosok is...”*

„*Vigyázni kellett, jópofáskodni, hogy véletlenül se kössenek beléd vagy szóljanak meg téged, hogy okoskodsz vagy beképzelt vagy! A legutolsó akárkit is meg kellett tisztelned! És a legutolsó akárkitől is lehet tanulni, ezt hozzá kell tegyem! Odajöttek, csókoltak a nyálás szájukkal, a cigis, italos szagukkal...”*

Nem utolsó sorban kell megemlítenünk, hogy nagyon tudta, hol mennyit szabad kérni. Igaz, megtehetette – mert volt egy főfoglalkozása is –, hogy engedményeket tegyen a fizetést illetően, de elmenjen oda is, ahol kevésbé módosak az emberek. Mindent összevetve, miként mondani szokták, „jól futott a szekere”. Mindenhová őt hívták, hiszen még a „kerítésen lógóknak” is eljátszotta a nótájukat, és olcsó volt.

„*Nem volt szabad pénzéhesnek lenni! Úgyis kapott az ember valami borraalót, ha valaki elhúzatta a nótáját. A nem-erőszakosság, ez jó pontokat hozott mindig.”*

„*...meg kellett csinálni, ha nincs is annyi pénz... nem kell mindig nagy pénzre utazni!... Például Kásádon a Mijo bácsitól sose kértem pénzt. Más helyeken akkoriban megkerestem 800 forintot, akkoriban ez egy segédmunkás havi keresete volt. Minek kardoskodtam volna? Kásádon nem volt szabad sok pénzt kérni!”*

„*És én így mentem mindenhová, és a lényeg, hogy nem volt szabad lenézni senkit, vagy megvádgni pénzügyileg, mert kicsit tudni kell, milyen az illető család, és ha ránéztem a vendégekre, mindig tudtam, máma innen mennyi pénzt viszünk baza.”*

Érthető, hogy ezt nem tudták a legnagyobb meglepéssel figyelni a zenész kollegák, akik a muzsikából éltek. A jó nevű, híres zenekarok, mint a Toncsi-féle vagy a Bárác Stipa-féle azért sem engedhette meg magának, hogy kevesebb pénzt kérjen a megszokott tarifánál, mert ez minőségi romlást jelképezett volna. A zenészeknek általában megvoltak a kialakított stratégiáik, hogyan lehet minél több pénzt kicsalni abból a vendégből, ami mellesleg jogos is, hiszen hosszú évek kemény megfeszített munkája volt abban a hangszertudásban. És akkor előkerül a semmiből valaki, és egymagában elhappolja a lakodalmakat, búcsúkat, eljegyzéseket. Ráadásul „nincs otthon a szeren” oly mértékben, mint az étteremben felcseperedett első osztályú zenészek.

Kovács Anti és zenekara
2001. szeptember, Mohács
fotó: ifj. Vitányi Iván

„Toncsi egyszer azt mondja Pécsudvardon. – «Baj van. Nem lesz ez így jó. Ez üzletrontás. Te túl sokat muzsikálsz azért a 20 forintért!» «Hát de most mit csináljak, Toncsi?! Álljak le? Akkor meg azt mondják, lusta a zenekar! Én nem állok le, akár fizet valaki, akár nem!»”

„Toncsiék szépen kaptak pénzt, ezért egy nótát elmuzsikáltak, utána letették a tamburát. Megálltak egy muzsika után! Én meg négy-öt számot játszottam ugyanazért a húszasért.”

„Egyszer Kókényben egy időben muzsikáltunk a Bárác Pista bácsival. Ők voltak a falu közepén, mi meg a falu végén. Antival voltam. Átjöttek az emberek mulatni. Pista bácsi meg nem értette: «Hát mit csináltok ti? Hogyan csináljátok? Hogyan tudjátok vonzani az embereket?» Én értékeltem a Pista bácsit. Nagy tudású ember volt! De fenn volt akadva, mert ez «zsebrejáték» volt, ugye...”

„Sokszor kellett engedni az összegből, de megcsináltuk. És jó ismerettségem lett azokban a falvakban is! Nagyon jó!”

Arról sem szabad megfeledkeznünk – nem tudom megállni, hogy hallgassak erről a jelenségről –, hogy Bozsó horvát származású lévén, több elsőbbséget kellett, hogy élvezzen, mint a cigány származásúak. A cigányok hátrányos megkülönböztetését illetően, tapasztalataim folyamatos kettősséget mutatnak: Versend cigányok és sokákok által lakott település, ahol a szoros együttélés számtalan probléma felmerülését a leginkább eredményezhetné, ezzel szemben innen a két népcsoport közötti teljes harmónia és jó viszony, barátság és egyetértés hírei érkeztek és érkeznek.

„Versenden volt roma lagzi, amit mi játszottunk (ti. sokác zenekar). A mi időnkben meghívták a sokákokat, és olyan is volt, hogy a sokác bálba is meghívták a roma házaspáro-

kat. Akik jobban voltak. Faji megkülönböztetés nem volt.” (Szajcsán János, Mohács, 2001. Saját gyűjtés)

A nagyobb településeken belül, mint Mohács, Pécs, nagyobb rendszerességgel találok szembe magam diszkrimináló törekvésekkel, a cigányokra, illetve a szerbekre irányulóan. E két utóbbi népcsoport részéről legfeljebb válaszreakcióval, ha találkoztam. Amint arról majd a farsang kapcsán fog szó esni, ez élő jelenség, s valamilyen szinten mindig is létezett, már-már azt is lehetne rá mondani, az identitástudat örökítéséhez – ebből kifolyólag a hagyományok megőrzéséhez – szükség is volt a múltban bizonyos mértékű megkülönböztetésre vagy inkább hierarchia-rendszerre, számtalan szokás, sajátosság tűnt volna már el ezek nélkül. Napjainkra, „felnőtt fejje” tudnunk kellene már, hogy éppen az méltó a „tagságra” leginkább, aki szívét-lelkét „a mi kultúránknak” szenteli, és hogy a képességnek nem a származás a feltétele. Hogyan lehetséges, hogy Kovács Toncsi csodálva és tisztelve volt, ragyogó játékát elismerték és igényt tartottak rá, mégis, ha arról volt szó, hogy kik is „a mi büszkeségeink”, szóba sem került? Pavkovics Pista bácsinak emléktáblát állítottak, Bárác Stipa muzsikusi munkásságából kiadvány készült audiokazetta formájában – melyen mellesleg csaknem végig Toncsi kíséri. Pedig Kovács Toncsi még kivételnek is számított elismertségét illetően, egy sokác-horvát muzsikos így nyilatkozott róla:

„Hiába, a cigányok nem tudják azt a horvátos ízt hozni. Toncsi kivétel volt.”

A származás nagyon sok esetben bizonyult elsődleges szempontnak:

„...Nem akarok itt hangoskodni... szóval ők nem akarták, hogy a romák jöjjenek a so-

kacok közé, ezért inkább azt mondták: «Gyerekek! Tanuljatok ti!»...”

Kovács Toncsi játékában – ahogyan Peti Kovács Antiéban és Versendi Kovács Józsefében is – tükröződik egyfajta magával hozott természetes intelligencia, ami lehetővé teszi, hogy játékában elegyet alkosson a precizitás, az öncélúságtól való mentesség együtt a temperamentummal, a virtuozitással. Mindezzel együtt – ahogyan ez az igazi nagyoknál is van – egyéni és utánozhatatlan.

Sokan nem gondolnak arra, hogy Toncsi játékát, mint „horvát zenét” szerették, ezen kívül, ha valaki szereti Toncsi „horvát zenét megszólaltató” játékát, tulajdonképpen szereti mögötte a roma muzsikust is. Ha valaki horvát zenét tanul, és Toncsi játékát tanulmányozza, mennyiben „horvátos” az az „íz”, ami magával ragadta? Az a jelenség, miszerint a népzene számos nép esetében a cigányok kezén hagyományozódik, zene-tudósok nagyjait foglalkoztatja már régóta, számos tanulmány, életmű született ebben a témakörben. Köztudott, hogy Kelet-Közép-Európában, a Balkánon stb. a cigány népesség asszimilálódott rétegei muzsikával keresték a kenyerüket. Alkalmazkodó képességük az élet minden területén, így a muzsikában is megnyilvánult. Az, hogy hol húzható meg a vonal, miről mondjuk, hogy ez „ilyen” vagy „olyan” – magyaros, sokác, horvátos, romános, szerbes, és még folytathatnám –, s honnantól fogva mondjuk, hogy „ez cigányos”, nagyon nehezen körvonalazható, megfoghatatlan – leszámítva egy-két jellegzetes tulajdonságot, de az is nagyrészt negatívum. (Pozitívumként az improvizációs készséget vagy a virtuozitást szokták kiemelni, de ez nem stílusjegybéli sajátosság.)

Avar Panni

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 9 CD-ROM – Traditional crafts
2nd of a series intended for educational use, released by Hungarian Heritage House.

Nagy Mari, Vidak István, Tüskés Tünde, Bárány Mara on traditional crafts made with reed, straw, and corn husks. Photographs, video, drawings, demonstration of techniques, historical information, bibliography.

Page 10 Zsók Béla: Édesanyám dalai (My Mother's Songs)

Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2004
Mrs. Zsók János, was born in 1908 in Déva (in southern Transylvania's Hunyad County). Her parents moved there from Bukovina in 1892. Mrs. Zsók had an amazing repertoire of traditional songs which her son Zsók Béla began documenting in the 1970's. This is the story of Zsók Béla's collection work which culminated in recent publication of his book. Article by Kóka Rozália

Page 11 Formation of Association of Folk Dance Masters

Members can be traditional and /or folk dancers who have received any of following awards: Master of Folk Arts, Young Master of Folk Arts, Golden Spur / Pearl, winners of Legényes Competition or Verbunk Competition, Fülöp Ferenc. Award and anyone else who accepts the rules of the association, submits their request to join the association in writing and pays the membership fees. The first meeting: during the Dance House Festival 2005 on April 3. Announcement: Busai Norbert

Page 13 New CD:

The wedding of Tótszegi András and Kelemen Tekla – Méra, Kalotaszeg.

Includes traditional local musicians and singers many of which are no longer living. Recorded 21 years ago at the event by Fekete Antal „Puma” Released by FolkEuropa

Page 14 On February 18th, 2005 in Pomáz (just outside of Budapest towards Szentendre) – there was an event on the folk culture of Transylvania's Kalotaszeg region with slide presentation by ethnographers dr. Fülemile Ágnes and dr. Balogh Balázs, performance by Berecz András, followed by táncház with Téka Ensemble.
Report by Záhonyi András

Page 18 The Hargita Ensemble performed a new choreography – a full length program of local carnival customs – on February 8, 2005 in Csíkszereda (Miercurea Ciuc) in Transylvania. Choreography – Orza Calin. Music – Orza Calin, Dr. Szalay Zoltán.

Director – András Mihály.
Review – Nyulas Ferenc

Page 15 Book on the costume of Hungary's Jász people – by ethnographer H. Bathó Edit
Published Dec. 2004. 168 pages includes photos, drawings, historical development of Jász costume from the 13th Century settlement of the Jász people in Hungary, up to the present.

Page 15 Kiss Ferenc' new CD
Etnofon Records ER-CD 054

„...approaching the age of 50, I began to think, what happens if I loose the ability to feel? What if I forget what it was like to be in love? In my fear, I began writing these songs – from my own experience, with the help of everything from archaic folk texts to Eastern and Christian mythology to... wine...”

Page 22 Széki Soós János: Valaki fogja a kezem (Somebody hold my hand)

Published by: Bartók Néptáncgyesület, Budapest 2005. 119 pages, 19 photographs
Soós János is a writer from the village of Szék in Transylvania. He has been living in Budapest since 1990. His stories of Szék offer us a little taste of this village, some of its unwritten rules, a bit of Transylvanian spirit, daily family life, his father's good advice. Report by Zachar Viktor

Page 23 Interview with Borbély Jolán
The saying goes, „Behind every great man there is a woman”; 'Joli néni' was the wife of the extraordinary dance researcher Martin György. Joli néni herself is great. Here she talks about her life, her work, her opinions on folk dance choreography, doing collection work with Martin, the táncház movement, dance research/field work. Interview by Paluch Norbert

Page 28 Tamás Henics: Measuring Sheep's Milk in Visa – a book of photographs with text describing a Transylvanian St. George's Day tradition.

Text in Hungarian and English. Published by Etnofon Records

Page 33 Listing of summer camps, workshops – 2005

Page 42 An in-depth discussion of the 17th Solo Dance Festival in Békéscsaba on January 14, 2005

Nagy Zoltán interviews jury member Lévai Péter and 4 of the awarded dancers: Dudás Dániel, Mosóczy Livia, Molnár Gábor, Zsuráfszki Zoltán jr.

Page 46 Printed here are transcriptions of 7 legényes dance tunes from the Transylvanian villages of Méra, Vista, Inaktelke – recorded by Molnár István in the 1930's on phonograph cylinder. The transcriptions were done by violinist Balogh Ferenc when he was a music student. Article by Falvai Károly

Page 48 Interview with Béres János – on his 75th birthday. Originally from a village in Hungary's Cserehát region, Mr. Béres' still active career in the folk arts has included: dancer in the State Folk Ensemble, performing musician, music teacher, foundation of two folk music schools (including the one in Óbuda), director of radio programs, TV programs. By Hollóközi Lajos

Page 50 Traditional music and dance on the website (www.zti.hu) of the Institute of Musicology at the Hungarian Academy of Sciences: Felföldi László discusses the Institute's collections, archives and archival methods for preserving the collections and the website.

Page 53 Majorosi Marianna talks about the process of making her first solo recording, growing up in Békéscsaba in Eastern Hungary, dancing, her work as former assistant dance director for the State Folk Ensemble, being a singer with the Csík and Bekecs Bands, and teaching. Interview by Abkarovits Endre

Sue Foy

folkMAGazin

2005/2., XII. évfolyam, 2. szám
Megjelenik évente hat alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felélős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bakonyi Erika, Gósi Anett,
Kőrösi Katalin, Tóth Andrea

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153.
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Tücsi Nyomdaipari és Szolgáltató BT.
Tel./fax: 27/336-809
Porszinter Nyomda, tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány

B.I.C. OTPVHUB 11701004-20171625

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alapprogram
Népművészeti és Közművelődési Kollégiuma

Hátlap: Henics Tamás - Juhmérés Visában (Etnofon);

Széki Soós János - Valaki fogja a kezem (Bartók Néptáncgyesület);

Kiss Ferenc - Szerelem hava (Etnofon);

Fonás, kötés... (Hagyományok Háza)

„Álom” – Magyarpalatka, 1999.
(Henics Tamás felvétele)

Henics Tamás
Juhmérés Visában
Szent György-napi örökségünk
Measuring sheep's milk in Vise

Széki Soós János

Valaki fogja a kezem

BARTÓK NÉPTÁNCEGYESÜLET

Kiss Ferenc

Szerelem hava

Nagy Mari, Vidák István,
Tüskés Tünde, Bárány Mara

Fonás, kötés,
sodrás, pödrés –
a gyékény,
szalma, csuhé
megmunkálásának
hagyományai

MESTERSÉG – HAGYOMÁNY

Oktatási anyagok

folkMAGazin